

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

2004

JÚN
CZERWIEC

č. 6 (552)

CENA 2.20 ZŁ

Deň slovenskej poézie

OSLAVA 550. ČÍSLA ŽIVOTA

RECITAČNÁ SÚŤAŽ '2004

ZAOŁZIE - JAWORZYNA 1938

SLOVENČINOU SRDCE ŽIJE

príležitosti vydania 550. čísla Života. Predchádzala ju tlačová konferencia, z ktorej sú naše zábery (Zlava: vedenie Spolku a redaktori Života, sprava nás výtvarník F. Kolkovič odovzdáva svoj obraz riaditeľke Slovenského inštitútu vo Varšave H. Jacošovej). Foto: P. Kollárik

17. apríla t.r. sa v sídle Spolku Slovákov v Krakove uskutočnila slávnosť za účasti viacerých hostí zo Slovenska i Poľska, ako aj krajanov zo Spiša a Oravy, usporiadana pri

V ČÍSLE:

Slovenčinou srdce žije	6-7
Očarí vás krása okolia	8-9
Obec pod Babou horou	9-10
Krempachy '2004	11
Zložité cesty osudu	12
Láska je veľké bohatstvo	13
Zaolzie - Jaworzyna 1938 (2)	14-16
Ešte raz o spišských Židoch	16
Horčičné zrunko...	17
Propagátor Života	18
Jediná na Spiši	19
Recitačná súťaž '2004	20-21
Povedka na voľnú chvíľu	22-23
Čo je s tým mliekom?	24
Za kamarátkou Dankou	25
Čitatelia - redakcia	26-28
Poľnohospodárstvo	29
Mladým - mladším - najmladším	30-31
Šport	32
Učíme sa pliesť	33
Naša poradňa	34-35
Psychozábava - humor	36-37
Zaujímavosti	38

ŽIVOT MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www. tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

*Zrealizowano przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury*

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Agáta Klukošovská

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogaśkova,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodasiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;

do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego
lub bezpośrednio wpłatą na konto:

BANK POLSKA KASA OPIEKI SA III/O KRAKÓW 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972
Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2,20 zł, półrocznie - 13,20 zł, rocznie - 26,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii
redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów
oraz zmian tytułów nadesłanych tekstuów.

Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych,
nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

Nakład 2300 egz.

NA OBÁLKE: odmenené účastníčky našej recitačnej súťaže '2004 v Krakove. Foto: A. Klukošovská.
Návrh obálky: Ł. Buchała

Prof. J. Čongva otvára slávnostné zasadanie ÚV SSP

Konzulka SR J. Burianová blahoželá k jubileu J. Šternogovi

OSLAVA 550. ČÍSLA ŽIVOTA

V apríli t.r. sa náš časopis Život dočkal ďalšieho významného jubilea - vydania 550. čísla. Naskytla sa teda vhodná príležitosť usporiadat už 46-ročnému jubilantovi slávnosť, ktorá sa konala 17. apríla 2004 v sídle Ústredného výboru Spolku Slovákov v Krakove. Kým však k nej došlo, v zasadacej sále ÚV Spolku sa konala tlačová konferencia, na ktorú sice neprišli všetci pozvaní, ale aj tak sa o jubileu Života ukázalo v tlači niekoľko článkov a krakovská televízia odvysielala aj krátke programy venované nášmu časopisu a jeho histórii.

Oslava

vydania 550. čísla Života sa začala slávnostným plenárnym zasadnutím Ústredného výboru Spolku, ktorého sa zúčastnili viacerí významní hostia z Poľska a zo Slovenska. Zasadanie otvoril predsedu SSP prof. Jozef Čongva, ktorý privítal zhromaždených, medzi nimi predstavite-

ľku Oddelenia národnostných menšíň Ministerstva vnútra a administrácie PR Edtu Tuta, generálnu konzulku a vicekonzula SR v Krakove Jangu Burianovú a Marka Lisánskeho, hlavného radcu a odbornú radkyňu Generálneho sekretariátu pre zahraničných Slovákov Úradu vlády SR PaedDr. Ľubomíra Šišáka a PhDr. Ľubušku Bartalskú z Bratislav, riaditeľku Slovenského inštitútu vo Varšave Helenu Jacošovú, predsedu Spolku slovenských spisovateľov a kultúrnych tvorcov v zahraničí PhDr. Jozefa M. Rydla, publicistu Viliama Jablonického, akad. maliara Ladislava Vanču a arch. Juraja Krajcírika z Bratislav, riaditeľa vydavateľstva Kubko-Goral Dr. Jána Kubáňa s manželkou z Bratislav, bývalého riaditeľa Cepelie Jozefa Spišiaka, čestného predsedu SSP Jána Molitorisa, predsedov OV SSP na Orave a Spiši Genovévu Prilinskú a Františka Mlynarčíka, nášho výtvarníka Františka Kolkoviča zo Szczawnice, členov ÚV SSP,

propagátorov, dopisovateľov a redaktorov Života a ďalších.

Slova sa potom ujal šéfredaktor Života Ján Šternog, ktorý vo svojom obšírnom prejave pripomeral obdobie i podmienky, v akých časopis vznikal a taktiež významnú úlohu krajanského aktívu pri jeho rozširovaní. Poukázal na význam časopisu, ktorého prvé číslo vyšlo 15. júna 1958 vo Varšave, v upevňovaní národného povedomia krajanov, v ich oboznamovaní s dejinami územia, na ktorých žijú, s cinnosťou nášho Spolku, s historiou i kultúrnym dianím na Slovensku, no a s každodenným životom krajanov na Spiši a Orave, ich radostami, ale aj problémami, s ktorými sa musia borit'. Poznamenal, že od roku 1993 sa naša redakcia nachádza v Krakove, kde máme aj svoju tlačiareň, ktorá umožňuje vydávať čoraz krajsí časopis. Na záver navrhol uctiť minútou ticha pamiatku zosnulých krajanov, zakladateľov nášho Spolku a propagátorov Života.

E. Molitoris počas príhovoru na zasadanej ÚV SSP

J. Brinčka z Fridmana d'akuje za vydanie svojich príspevkov

NAŠE JUBILEUM

Členovia ÚV SSP gratulujú šéfredaktorovi Života

J. M. Rydlo z Bratislavы počas príhovoru na zasadanií ÚV

Prehovorili aj hostia. S blahoprajným prejavom vystúpila generálna konzulka SR v Krakove J. Burianová, ktorá v mene Ministerstva kultúry SR, veľvyslanectva SR vo Varšave, generálneho konzulátu SR v Krakove zablahožela redakcii, vedeniu Spolku a všetkým krajanom k jubileu vydania 550. čísla Života a pozvala zhromaždených na návštevu Generálneho konzulátu SR.

Slova sa potom ujal Ľ. Šišák, ktorý pozdravil prítomných, podčakoval za pozvanie a prečítal pozdrav splnomocnenca vlády SR pre zahraničných Slovákov PhDr. Claudea Baláža (uveřejňujeme vedľa).

J. M. Rydlo o.i. povedal, - som rád, že som medzi vami. Slováci v Poľsku sú tu bez toho, aby sa o to sami pričinili. O ich osude rozhodli iní. Jubilejné 550. číslo Života je mimoriadne a dôležité, lebo práve Život predstavuje istú kontinuitu slovenských periodík v zahraničí. Tešíme sa, že Život existuje, pretože je svetielkom, ktoré udržuje život Slovákov v Poľsku. Želám mu, aby nadálej plnil túto dôležitú funkciu. Apelujem na slovenské orgány, aby venovali väčšiu

pozornosť Slovákom v Poľsku, aby mali prístup k slovenskému televíznmu a rozhlasovému vysieleniu. Dúfam, že tí, ktorí prídu po nás, oslávia aj 1000. a ďalšie čísla Života, čo želám tomuto časopisu.

H. Jacošová odovzdala redakcii a vedeniu ÚV SSP pozdravy veľvyslanectva SR a vedenia SI vo Varšave a dodala, že Život patrí k najmodernejším časopisom národnostných menšíň v zahraničí.

Predstaviteľka Oddeľenie národnostných menšíň Ministerstva vnútra a administrácie PR E. Tuta o.i. povedala: - Život je ako dobré víno - čím je starší, tým je lepší. Vyzdvihla profesionalitu redakcie, vynikajúcim grafickým i obsahovým stránku Života a jeho tvorcov zaželala, aby aj v budúcnosti časopis Život zohrával rovnako vážnu úlohu ako doteraz. K vydaniu jubilejného - 550. čísla Života zablahožela redakcii aj V. Jablonický, ktorý zároveň pochválil vydavateľskú činnosť ÚV SSP.

Nasledovala diskusia, počas ktorej J. Čongva slávnostne odovzdal krajanovi J. Brinčkovi exemplár Almanachu SSP, obsahujúci Dejiny Spiša a Fridmana perom

Jána Brinčku, za čo dojatý autor srdečne podčakoval. Sú to jeho články publikované v Živote v rokoch 1999 až 2004 a nás Spolok ich vydal pri príležitosti 80. narodenín autora. V diskusii ďalej vystúpil J. Spišiak a Helena Páleníková z Jablonky, ktorí si zaspomínali na oslavu vydania 1. čísla Života v roku 1958 vo Varšave. Generálny tajomník ÚV SSP Ľ. Molitoris podčakoval redakcii za vykonanú prácu, predstavil zhromaždeným predchodcu nášho časopisu, cyklostylovaný výtlačok Krajanského života, oboznámil s činnosťou vydavateľstva a tlačiarne, ukázal dva korespondenčné lístky, ktoré vydala Poľská pošta pri príležitosti jubilea 550. čísla Života a vyjadril nádej, že Život bude možno odoberať aj na slovenskom Zamagurí, čo už dávnejšie žiadajú naši tamní priaznivci.

Nasledovala milá chvíľa, keď F. Mlynarčík a Žofia Chalupková z Novej Belej odovzdali kyticu kvetov šéfredaktorovi Života J. Šternogovi a s blahoprajným prejavom k jubileu Života vystúpil aj člen SSP v Krakove Marek Ślusarczyk. J. Čon-

Zhromaždení minútou ticha uctili pamiatku zosnulých krajanov

Krajania na návštive Generálneho konzulátu SR v Krakove

gva potom predstavil prítomným krajanu F. Kolkoviča a jeho katalóg, ktorý Spolok vydal pri príležitosti vernisáže výstavy jeho obrazov, ktorá sa konala v našej Galérii slovenského umenia 27. februára t.r. Oznámil tiež, že od 5. júla 2004 bude výstava obrazov F. Kolkoviča sprístupnená divákom na pôde Slovenského inštitútu vo Varšave. F. Kolkovič potom podľačoval H. Jacošovej za finančnú podporu výstavy, odovzdal jej na pamiatku svoj obraz a podpísal katalog viacerým krajanom.

Na konzuláte SR

Po oficiálnej časti slávnosti sa zhromaždení pobrali do sídla generálneho konzulátu SR a po ceste sa nakrátko zastavili pri kostole sv. Kríža, kde sa raz mesačne (posledný utorok) konajú slovenské sv. omše. Hostí privítala generálna konzulka SR J. Burianová v spoločnosti vicekonzula M. Lisánskeho, ktorá ich v krátkosti oboznámlila s činnosťou tohto zastupiteľského úradu SR a odovzdala krajanom slovenské časopisy. Potom opäť nasledovali srdečné blaženania redakcie Života k vydaniu 550. čísla časopisu, malé pohostenie a prípitky.

Koktail

Príjemným vyvrchlením slávnosti, ale aj dobrou príležitosťou na priateľské neformálne rozhovory a gratulácie bol záverečný koktail v zasadacej sále ÚV SSP. Zhromaždení sa mohli posilniť' dobrotami z bohatého prestretného švédského stola a pri poháriku kvalitného vína pobesedovať' so známymi a zaspomínať' si. A mali o čom, ved' sa tu okrem vzácných hostí stretli aj propagátori a dopisovatelia časopisu a členovia krajanského aktív zo Spiša a Oravy. Nielenže si pobesedovali, ale i zaspievali, ba niektorí, aj zatancovali. K príjemnej náladе prispelo aj trio hudobníkov - Jerzy M. Bożyk (klavír) a dva heligonkári z Oravy - František Harkabuz z Harkabuza a Jozef Kadlubek z Podsrnia. Nečudo, že slávnosť a dobrá zábava trvala do neskorých večerných hodín. Z oslav jubilea vydania 550. čísla Života sa všetci rozchádzali v dobrej nálade a s priánim opäťovného stretnutia pri najbližšom okrúhlom jubileu Života a ďalších krajanských kultúrno-spoločenských podujatiach.

PETER KOLLÁRIK

Foto: PETER KOLLÁRIK, AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

POZDRAVY A BLAHOŽELANIA

**Generálny sekretariát
vlády SR
pre zahraničných Slovákov**

Bratislava 17. apríla 2004

**Redakcia časopisu Život
ul. sv. Filipa 7/7
31-150 Krakov**

Vážený pán šéfredaktor, vážení a milí krajania,

dovolte mi, aby som vás čo najúprimnejšie pozdravil pri príležitosti takej vzácnnej udalosti, akou je vydanie jubilejného 550. čísla kultúrno-spoločenského časopisu Spolku Slovákov v Poľsku Život. Toto periodikum vychádzajúce nepretržite od roku 1958 – už len táto nepretržitá vyše 45-ročná kontinuita si sama osebe zaslhuje veľký hold a úctu – bolo od samého počiatku neustále späté s krajanským spolkovým, kultúrnym a duchovným, no i súkromným životom každého z Vás, ktorí sa generáciami hlásite k slovenskej národnosti, slovenskému jazyku a k dnes už samostatnej a suverénnej Slovenskej republike. A takým stále zostáva. Časopis prešiel doteraz naozaj dlhým vývojom a ten priniesol naozaj obdivuhodný výsledok – zo Života je dnes reprezentačný časopis, ktorý každého čitateľa zaujme kvalitným obsahom a grafikou úpravou, vysokou profesionálnosťou jeho redaktorov a dopisovateľov.

Pri takýchto slávnostných chvíľach je obvykle možnosť zaspomínať na tých, ktorí stáli pri zrade ušľachtilej myšlienky vytvoriť niečo, čo bude slovenským tlačeným slovom oslovoval' a spájať krajanov, teda vlastný časopis, ktorý sa vzhľadom na svoj už nie mladý, no ešte zdľake nie seniorsky vek stal už i tak jedinečne bohatou kronikou slovenského života na poľskom Spiši a Orave. A tak spolu s Vami vzdávame hold záslužnej činnosti neistorovi slovenského novinárstva v Poľsku Adamovi Chalupcovi, ako aj mnohým ďalším jeho nasledovníkom, ktorí boli súčasťou redakčných kolektívov počas viac než štyroch decení vydávania časopisu. Na prácu prvých priekopníkov nadvázovali ďalšie generácie, ktoré už mali možnosť študovať' na Slovensku, vrátili sa späť a mnohí z nich, vrátane učiteľov, prispeli k neustálemu zvyšovaniu kvality periodika až po jeho dnešnú vysokú úroveň. Absolventi slovenských vysokých škôl aj v súčasnosti stoja na čele krajanského života a dôstojne reprezentujú slovenskú komunitu

v Poľsku. Naše veľké podčakovanie patrí pri tejto príležitosti aj dopisovateľom, ktorí popri svojej práci dokázali ešte aj tvoriť písat' o živote svojich spoluobčanov – krajanov, aj šíriteľom časopisu snažiacim sa obetavo o získavanie nových odberateľov, no v neposlednom rade i samotným čitateľom, ktorí stáli verne pri ňom aj vo chvíľach najťažších, lebo Život im dodával duchovnú silu a pocit spolupatričnosti so Slovákm doma i vo svete.

Vážený pán šéfredaktor, vážený redakčný kolektív, milí krajania, želáme Vám z celého srdca veľa energie a entuziazmu pri ďalšom napredovaní Života i v nasledujúcich deceniach. Spolu s Vami si prajeme, aby prostredníctvom časopisu bolo slovenské tlačené slovo nadľaď pevným a živým spojivom medzi Slovákm v Poľsku navzájom, ako aj medzi nimi a Slovenskou republikou. Ved' je to práve písané či tlačené slovo, ktoré bolo, je a zostane pre Vašich nasledovníkov jedným z najdôležitejších prostriedkov uchovávania slovenčiny a rozvíjania národného povedomia. V týchto procesoch Života prináleží jedinečná a neoceniteľná úloha, pretože poľské rozhlasové či televízne vysielania nevytvorili priestor pre relácie v slovenčine. Dovoľte mi k týmto prínam na záver ešte pripojiť aj želanie pevného zdravia Vám všetkým a na adresu Života tradičné Mnoga leta!

Claude Baláž
splnomocnenec vlády SR
pre zahraničných Slovákov

* * *

Spolok Slovákov v Poľsku
Redakcia Život
31-150 Krakov

Vážení priatelia, z úprimného srdca Vám ďakujem za pozvanie na slávnosť spojenú s vydaním jubilejného 550. čísla krajanského časopisu Život, ktorá sa má uskutočniť v sídle Vášho Spolku v Krakove. Veľmi rád by som sa jej zúčastnil, žiaľ, budem v tom čase na liečení.

Prosím však, aby ste tlmočili moje srdečné pozdravy krajanom, účastníkom slávnosti a želania redaktorom, pracovníkom, dopisovateľom, ako aj rozširovateľom krajanského Života veľa úspechov v ich záslužnej činnosti pri zveľaďovaní života Slovákov v Poľsku. Úprimne Váš oddaný

JUDr. Matej András
Bratislava 6. apríla 2004

SLOVENČINOU SRDCE ŽLJE

*Slovák som, Slovák som!
bo keď ma Boh stvoril:
Bud verným Slovákom!
tak ku mne hovoril.*

Slová Františka Vítazoslava Sasinka veľmi dobre vystihujú našich zaslúžilých krajanov, ktorí práve v júni oslavili svoje životné jubileá. Niekoľkých sme navštívili.

Sedemdesiatník Andrej VAKSMANSKÝ z Tribša sa narodil 3. júna 1934 v slovenskej roľníckej rodine Márie (rod.

Žigmundovej) a Valenta. Mal štyri sestry - Júliu, Annu, Helenu a Máriu. Anna sa usadila v Kežmarku a Mária vo Vavrečke na slovenskej Orave, kym Júlia a Helena sa vydali v rodnej obci, kde dodnes žijú. Andrej už od skorého detstva musel pomáhať rodičom v domáčich aj poľných práciach. Školské roky mu ubehli rýchlo. Začal sa učiť v časoch slovenského štátu, ale potom, ako hovorí, do poľskej školy nechodil, lebo tých, ktorí sa cítili Slovákm a otvorené sa k tomu hlásili, prenasledovali. - Pamäťam si, - hovorí, - keď sa nás po vojne učiteľ opýtal, kto sa cíti Slovákom? Ja som sa prihlásil a spolu so mnou aj mnohí ďalší spolužiaci. Ani nám neprišlo na um, že z toho budeme mať problémy, ale hned sme sa aj o tom presvedčili. Preto som už viac do poľskej školy nechodil. Už ako chlapec pochopil, že slobodný život v povojsnovom období nebude ľahký. Pre slovenskú národnosť napr. nemohol byť ani ministrtantom v kostole. Po vojne na Spiši nastali ľahké roky, keď Slovákov začala terorizovať banda Ognia. Aj Andrejov otec musel utekať z domu a skrývať sa v lesoch v nedalekej Lapšanke. Andrej ako mladý chlapec chodil s informáciami za chlapmi do hôr.

V roku 1953 išiel na vojenčinu do Rudníkov v okolí Čenstochovy a odtiaľ ho poslali do Stargardu Szczecińskiego ako výpomoc v roľníckom družstve. Po návrate sa aktívne zapojil do krajanského hnutia. Akoby aj nie, ved jeho otec patril k spoluzakladateľom MS Spolku v Tribši a bol podpredsedom prvého výboru MS. Nevyhýbal sa ani obecnému dianiu, čím si získal uznanie a dôveru svojich spoluobčanov, ktorí mu dokonca chceli poveriť richtársku palicu. Neprijal ju však, lebo sa obával násilnej polonizácie. Od roku 1957 je členom dobrovoľného požiarneho zboru v Tribši, v súčasnosti v zálohe. Za svoju dlhorocnú obetavú službu dostal medailu Za zásluhy pre požiaranstvo. Istý čas bol aj členom revíznej komisie požiarneho zboru. Keď v Tribši postavili novú zbrojovku, získala tam svoje priestory aj krajanská klubovňa, ktorú mal na starosti kraján Vaksmanský. Krajania sa tu často scházali a debatovali, počívali slovenské hovorené slovo a mohli si zalistovať v slovenských časopisoch. Dnes je, žiaľ, prázdna a väčšinou zatvorená.

Andrej je od 2. júla 1972 predsedom MS SSP v Tribši, ale už predtým v roku 1969 bol zvolený za dopisovateľa Života. Za toto obdobie sa usiloval organizovať a podporovať slovenčinu v obci. - Mal som veľa krát problémy, - hovorí - že som sa vždy otvorené hlásil k slovenskej národnosti, čo robím dodnes. Nikdy som to nechcel tajiti. V slovenskom duchu ma vychovali rodičia a ja som tak vychovával svoje deti. Svoju činnosť v krajanskom hnutí neobmedzil len na rodnú obec. Istý čas bol aj členom predsedníctva ÚV a v rokoch 1973-1980 členom Hlavnej revíznej komisie. Od vzniku časopisu Život je nielen jeho verným čitateľom, ale aj propagátorom a rozširovateľom medzi krajanmi.

Popri aktívnej spoločenskej činnosti si našiel čas aj na súkromný život a vo februári 1962 sa oženil s Helenou, rod. Petráškovou

z Tribša. Spoločne vychovali štyri deti - Máriu, Annu, Žofiu a Silvestra, ktorí sa už osamostatnili a majú vlastné rodiny. Život im spríjemňovalo deväť vnukov. 11. novembra 1996 však Helena zomrela, čo pre Andreja znamenalo ľahký úder. Ved prežili spolu tridsaťštyri rokov a mohli sa už tešiť z výsledkov spoločnej práce.

Poznamenajme ešte, že krajan Vaksmanský sa aktívne zapájal aj do činnosti urbárskeho spolku, v ktorom v rokoch 1989-91 bol členom revíznej komisie. Aj vďaka jeho úsiliu možno dnes v Tribši počuť slovenčinu v kostole. Totiž každú druhú nedelu sa tam počas omše spievajú slovenské piesne a po omši aj žalmy. V škole sa slovenčina neučí už asi tri roky. - Pokiaľ žije stredná generácia, - hovorí - je o slovenčinu záujem. Mladších to nezaujíma. Myslím si, že treba niečo podniknúť, aby sa slovenčina nestala len spomienkou v našej obci. Mojim želaním je dočkať sa u nás slovenských omší.

Jána BRINČKU dobre poznajú všetci naši čitatelia, lebo každé číslo Života už viac rokov prináša jeho historické články o minulosti jeho rodnej obce Fridmane a vzdialenejšieho okolia. - Písanie o minulosti nášho regiónu je mojou veľkou záľubou, ale aj povinnosťou nechať budúcim generáciám odkaz o dianí, ktoré poznám z vlastnej skúsenosti, ale aj z rozprávania starších ako ja, - hovorí Ján, ktorý práve 17. júna oslavil svoje osemdesiate narodeniny. Narodil sa v slovenskej rodine Márie, rod. Prelíchovej a Jozefa Brinčkovcov vo Fridmane. Mal troch súrodencov - sestru Máriu, ktorá býva v Krížovej Vsi na Slovensku a bratov Karola a Jozefa, ktorí už, žiaľ, nežijú. Karol býval v rodnej obci a Jozef bol banským inžinierom v Rudňanoch.

Jánovo detstvo ubehlo - ako mnohým jeho vrstvovníkom - na pasení husí i kráv a dochádzke do základnej školy. Po jej skončení pomáhal rodičom na gazdovstve. Keď sa roku 1940 začala na Spiši výstavba ciest, zamestnal sa tam. V roku 1945 odišiel do Čiech, kde pracoval v hute obločného skla. Občas však chodil domov na kratke dovolenky, zaľúbil sa do jedného fridmanského dievča, Márie Galikovej, s ktorou sa napokon oženil 27. augusta 1948. Po sobáši odišli spolu do Čiech, kde pracovali ešte rok a potom sa vrátili gazdovať do rodnej obce. Ján si zároveň privŕabal ako tesár. Práve vtedy sa začalo organizovať krajanské hnutie a vznikali miestne skupiny Spolku. Ján sa od začiatku zaujímal o krajanské dianie nielen v rodnej obci, ale aj na celom Spiši a Orave. Od začiatku je tiež predplatiteľom a propagátorom časopisu Život. - Každému číslu venujem zvláštnu pozornosť, - hovorí - dôkladne si ho prečítam. Z roka na rok stúpa jeho úroveň po obsahovej i grafickej stránke. Je to pre krajanov bohatý zdroj informácie, ale aj jediná možnosť dostať sa do kontaktu so slovenským písaným slovom.

Ján bol úradníkom pracujúcim v štátnej správe, najskôr ako tajomník Obecnej nár. rady, ktorá mala sedem rokov svoje sídlo vo Fridmane a po jeho likvidácii v Harklowej do roku 1972. Neskor bol účtovníkom Družstva roľníckych kŕúžkov, až napokon v roku 1985 prešiel do dôchodku. - Konečne som mal viac času venovať sa histórii mojej obce a regiónu. Začal som písť prvé články, ktoré sa neskôr ukázali v Živote, - spomína Ján.

Spolu s manželkou Máriou vychovali dve dcéry - Bernadettu a Angelu, ktoré v súčasnosti bývajú v USA. Svoje deti vychovali v slovenskom duchu. Spoločne prežili päťdesať päť rokov šťastného manželstva a dočkali sa šiestich vnukov a troch pravnukov. Žiaľ, 4. decembra minulého roku

zomrela Jánovi manželka, čo bolo preňho veľkou stratou. Ťažko mu bolo zvykať si po tolkých rokov manželstva na samotu, ale pomohol mu v tom jeho veľký koniček - písanie.

Ján sa oddávna otvorené hlásil k slovenskej národnosti a ľudia si ho aj za to väzili. Pokial pracoval, neostávalo mu veľa času na písanie, lebo vždy mal aj iné povinnosti. Keď sme sa ho opýtali, odkiaľ čerpá námety do svojich článkov, hovorí: - *Keď som bol mladší, počúval som spomienky a rozprávanie starších ľudí, ktorí sa po večeroch schádzali. Číhal som knihy, v tom aj Dejiny nedeckého zámku od Alfreda Majewskeho. Veľa vecí, o ktorých písem, som poznal z vlastného života. Myslím si, že je dôležité zanechať nasledujúcim generáciám doklady o tom, ako sa kedysi žilo.*

Z jeho rozprávania vieme, že písanie bolo oddávna jeho koničkom. Už na základnej škole písal divadelné scénky, preto si získal prezývku „básnik“. Dnes je autorom mnohých článkov, ktoré vyšli súborne pod názvom *Dejiny severného Spiša a Fridmana perom Jána Brinčku* v Almanachu Slovákov v Polsku č. X, ktorý vydal Spolok Slovákov v Polsku k jeho osiemdesiatym narodeninám.

Dopisovateľom Života je od konca osiemdesiatych rokov a v tomto období bol štvornásobný víťazom súťaže O zlaté pero. Má v sebe prirodzený spisovatelský talent, ktorý mu umožnil spísať všetko, čo bolo kedysi a je dnes. Fridmančania si ho väzia, veď vdaka nemu ako jedni z mála majú dejiny svojej obce v knižnej podobe.

Ďalším júnovým oslavencom je **Ján CERVÁS**, ktorý 6. júna taktiež osláví osemdesiate narodeniny. Je to znamenitý hudobník samouk, ktorý bol mnoho rokov kantورom v novobelškej farnosti. Jeho rodičia Mária, rod. Kamoenová, a Jakub boli rolníkmi a gazovali na pomerne velkom hospodárstve, preto deti im museli pomáhať. Ján má štyroch súrodencov: Dominika, Katarínu, Alžbetu a Máriu. Keďže ich matka sa narodila v USA, postupne si aj oni vybavili americké občianstvo. Vdaka tomu Mária sa a Dominik natrvalo usadili v USA, kým Katarína býva v Liptovskom Mikuláši a Alžbeta vo Svite. Ján ostal na rodičovskom gazdovstve. Ako dieťa pásol husi a kravy a súčasne navštěvoval základnú školu (1930-37). Jeho otec bol dvadsať rokov kantورom a tak aj syna učil hrať na organe. V roku 1941, keď mal Ján len 17 rokov, otec náhle zomrel vo Falštíne cestou na jarmok do Spišskej Starej Vsi. Odvtedy sa musel Ján starať o mamu a súrodencov. Nebola to ľahká úloha. Navyše po otcovej smrti sa stal belianskym kantورom, čím mu príbuddlo veľa povinností. Kantorom bol takmer šesťdesiat rokov, od 2. februára 1942 do 17. decembra 2001, kedy odišiel na krátky čas do USA. - *Hudba je pre mňa niečím prirodzeným*, - podotýka. - *Nechodil som do hudobnej školy a všetkému, čo viem, ma naučil otec, teda ako mám čítať nôty a ako ovládať hudobný nástroj. Sledoval som ho ako hrá a spieva, aj mňa to zaujímalo. Keď som mal čas, sám som cvičil a zdokonaľoval svoje schopnosti.* Poznamajme, že v našich kostoloch sa po vojne odbavovali omše po latinsky, preto sa Ján musel naučiť aj latinské obradové a omšové texty. Jeho učiteľom bol kantor Novák z Nedece.

Povojuvne roky boli pre Spišiakov ľahké aj preto, že šarapatila banda Ognia. - *Prišli aj k nám, - spomína - vošli do maštaľe, kde som mal len tri telne kravy, takže mi nič nezobrali. Iným vtedy pobrali dobytok. Každý sa bál o seba a svoju rodinu.* Vtedy mu sice nič nezobrali, ale na jeseň 1945 mu aj tak ukradli z pasienku kravu. Bol medzi nimi istý občan z Bialky, ktorý sa mu po rokoch ospravednil za to, že to urobil, lebo ho k tomu prinútili.

Keď sa koncom štyridsiatych rokov začína organizovať krajanské hnutie a začali vznikať miestne skupiny, Ján patril k spoluzakladateľom miestnej skupiny v Belej. V tomto období vzniká v obci aj folklórny súbor, ktorý spočiatku viedol učiteľ Sopko. Súbor vznikol z iniciatívy najmä Františka Chalupku a Jána Cerváša, ktorí ho spoločne viedli. Potom to vzal na seba Ján a viedol súbor do roku 1972. - *My sme si s Ferom dobre rozumeli a vedeli sa dohodnúť v mnohých veciach. Dlhé roky sme spoločne spievali v kostole slovenskej pašie. Snažili sme sa, aby súbor prezentoval dedinský obradový folklór a zvykoslovie, čo sa nám skutočne darilo. Vdaka tomu sme sa stali neskôr súčasťou reprezentačného súboru Spolku. Chceli sme podnieť a organizovať najmä mládež v našej obci a zabezpečiť tradovanie slovenského spišského folklóru. Myslím si, že nás súbor úspešne splnil a nadalej plní toto poslanie.*

Hudobné nadanie v Janovej rodine, ktorú založil spolu s Viktoriou, rod. Kurnátovou, 26. júla 1950, je stále živé. Spoločne vychovali v slovenskom duchu štyroch synov - Emila, Jána, Cyrila a Jozefa. Každý z nich má už vlastnú rodinu a okrem Cyrila, ktorý sa usadil v Katoviciach, všetci bývajú v rodnej obci. Rok 1999 bol pre Jána veľmi ľahký, lebo mu zomrela manželka Viktoria, s ktorou prezili spolu štyridsaťdeväť rokov.

Vráťme sa však k hudbe, ktorej sa venuje syn Emil a jeho synovia, ktorí absolvovali odborné hudobné školy a pod otcovým vedením hrajú v belianskej dychovke. Ďalší vnuci a vnúčatá tancujú v súbore Spiš a tak pokračujú v dedových šlapajáčoch. Dnes sa Ján teší osemnásťim vnucom a dúfa, že sa dožije aj pravnukov. - *Svoje deti som vychoval v slovenskom duchu - zdôrazňuje, - a nielen ich, ale aj vnukov a vnúčatá. Dúfam, že aj oni takto vychovávajú ďalšiu generáciu našej rodiny. Prajem krajanskému hnutiu, aby žilo slovenským a spišským spevom, tancom a hudbou, aby naša klubovňa bola plna mladých ľudí zanietených pre folklór.*

Ján bol už dvakrát v USA a hovorí, že ľudom je tam lepšie, lebo aj robotník môže žiť na primeranej úrovni. Teraz sa opäť chystá do USA na svadbu vnučky, ale ako hovorí - všade je dobré, ale doma najlepšie. - *Tam sa všetci krajania držia pokope*, - hovorí - a nerobia sa rozdiely, či je niekto Slovák, alebo Poliak, Spišiak bud Podhalčan. To sa mi páči. Na záver by som chcel podakovať redakcii Života, že si na mňa spomenula a prišla za mnou. Spomendži jeho vrstvňíkov mnohí už zomreli, ale z dievčat sa osiemdesiatky dožili aj Johana Lojeková a Helena Bednářčíková. Všetkým jubilantom prajeme pevné zdravie a mnoho pekných chvíľ v kruhu najbližších.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známu poľskú speváčku, držiteľku nespočetných cien na domácich a zahraničných festivaloch. Iste ľahko uhádnete o koho ide, keď povieme, že hrá jednu z úloh v televíznom seriáli „Rodzina zastępcza“ (Adoptívna rodina). Napíšte nám jej priezvisko a pošlite do redakcie. Pre autorov správnych odpovedí vyžrebujujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 3/2004 sme uverejnili fotografiu Krzysztofa Krawczyka. Knihy vyžrebovali: Aneta Borová z Veľkej Lipnice, Katarína Funketová z Kacvínna, Bartolomej Surma z Krempách a Alina Zbelá z Chyžného.

Každého, kto príde do Čiernej Hory, uchváti krásny výhľad na majestátne Tatry. Je to pomerné rozsiahla obec, tiahnuca sa od Tribša až k Jurgovu, ležiaca po obidvoch stranach Litvajovho kopca. Vybrali sme sa pozrieť do jednej časti, teda do Čiernej Hory od Jurgova. Je to malebná obec, v ktorej vedľa seba žijú až tri národnosti: Slováci, Rómovia a Poliaci. Pre miestnych obyvateľov je to samozrejmost, veď je tak od nepamätných čias, hoci niektorí návštěvníci sa čudujú, že na tak nevelkom kúsku pôdy dokážu, posmerne v súlade, nažívať príslušníci týchto národností. A predsa sa to dá, lebo – ako hovorí staré porekadlo - dobrých ľudí sa všade väč zmetstí, ēomu či chceme či nie, musíme dať za pravdu. V súčasnosti, keď sa Európa zjednocuje a príslušníci mnohých národov sa musia učiť žiť spoločne, tu sa tento proces už dávno uskutočnil. Takto je na celom území severného Spiša a Oravy, kde oddávna žijú Poliaci a Slováci, že sa im, napriek mnohým deliacim úsiliam darí, spoločná

Pohľad na Čierne Hory

OČARÍ VÁS KRÁSA OKOLIA

existencia. Práve od nich, dovolím si tvrdiť, sa môžu mnohí Európania veľa naučiť, pokial sa jedná o spolunažívanie. Prihraničné oblasti a mnohonárodnostné územia môžu naozaj ponúknut svoje skúsenosti v oblasti integrácie viacerých kultúr, ale aj problémov, ktoré sa vyskytujú v tomto procese, pri ktorom sa v podstate nikdy nedá určiť hranicu, kde sa končia a kde začínajú. Je to dlhodobý proces.

Možnosti rekreácie

V tejto neveľkej časti obce sú až tri obchody a rôzne služby, ktoré ponúkajú podnikatelia nielen občanom, ale aj širokému okoliu. Keď sa hovorí o ekonomike, nemožno nespomenúť príznivé podmienky pre turistiku, čo obyvatelia obce čoraz viac využívajú a pripravujú pre návštěvníkov nové príležitosti trávenia voľného času. V lete sa každý výletník môže kúpať v rieke Bialke alebo sa vybrať na pešiu túru po okolí. Zaujímavý je jubilejný kríž 2000, ktorý sa majestátne tyčí v strede Čiernej Hory na Litvajovom kopci, deliacom obec na dve časti. Je tam drevený oltár, kde sa odbavujú sv. omše. Nedávno tam postavili pamätník prvým letcom na vetroňoch. Sú tam pripravené aj lažiaky pre turistov, na ktorých si po výstupe na kopec môžu oddechovať. Na kopec je celkom dobrý prístup z oboch strán. V zime tu na lyžiarov čaká lyžiarsky vlek, postavený na svahu Litvajovho kopca. Nie div, že aj v tomto období je tam veľa návštěvníkov. Z kopca sa rozprestiera pekná panoráma širokého okolia, do ktorej zapadá i pohľad na salaš a ovce pasúce sa na okolitých pasienkoch. Keď hovoríme o kráse okolia, zašli sme

za Johanou Mlynarčíkovou, ktorá sa venuje maliarstvu. Je samoukom a jej izbu zdobia mnohé práce. Najradšej, ako povedala, maľuje krajinky a prírodu, ktorá ju obklopuje. V súčasnosti sa učí maľovať portréty, čo je to veľmi náročné. Zatiaľ to skúša podľa predloh. Johana číta veľa odborných kníh z oblasti výtvarníctva. Hovorí, že dobrý maliar musí mať farebný cit, lebo vďaka tomu sa potom ľahšie maluje. Žiada si to však veľa cviku, čo sa dá získať práve maľovaním z predlohy. Okrem výtvarníctva ju zajíma hudba. Hra na gitare a často chodí na rôzne podujatia, napr. vatry, posedenia alebo narodeniny. Umenie je pre ňu zdrojom životného elánu. – *Pracovala som v rôznych povolaniach, ale len krátko, pretože najviac ma tahá k výtvarníctvu a hudbe. Mojím snom je pracovať v oblasti umenia alebo byť umeleckým počítačovým grafikom.* Túži aj po štúdiu na vysokej umeleckej škole, kde by sa učila maľby. Zatiaľ je to len sen, ale kto vie, možno sa jej raz splní. V Čiernej Hore je viacero umelcov – samoukov, ktorí sa zaoberajú napr. rezbárstvom. Veľmi známi sú v tejto oblasti Košútovci, ktorých dielom je aj hlavný oltár v čiernohorskom kostole Premenia Pána. Nemôžeme opomenúť ani majstra Korkoša a jeho rodinu, ktorí patria k popredným umelcom Slovenska. Rodina Korkošovcov zanechala po sebe svoju gaz-dovskú usadlosť v Čiernej Hore pre potreby Tatranského múzea. V súčasnosti si mnohí návštěvníci môžu pozrieť staré spišské interiéry práve v usadlosti Korkošovcov. V Čiernej Hore žijú aj ďalší ľudoví umelci, ktorí sa zaoberajú maľbou a rezbárstvom. Patrí k nim aj bývalý učiteľ Ján Krišák, ktorý taktiež v

Na hodine slovenčiny v ZŠ č. 2 v Čiernej Hore

J. Mlynarčíková (zľava) so svojou mamou a neterou

Jubilejní kríž na Litvajovom kopci

doteraz nepoužívali, keďže podmienkou príplatkov je hospodárenie na všetkých pozemkoch. Prísľub možného príjmu povzbudil rolníkov, ale ako to všetko dopadne, onedlho sa o tom presvedčíme. Jedni veria, že príplatky aspoň trochu podporia hospodárenie v horských oblastiach, iní sa však na to pozerajú veľmi skepticky. Je to aj odôvodnené. Každého uchádzača o príplatok čaká najprv registrácia v Úrade pre modernizáciu a reštrukturizáciu rolníctva, neskôr vyplnenie hľby dokladov a konečne čakanie na výsledok byrokratických snažení. Teda cesta k blahobytu je dosť komplikovaná a časovo náročná. Zatiaľ rolníci gazdujú tak, ako doteraz, žijú z predaja mlieka do mliekarní a z chovu dobytka, ak sa im ho podarí predať po primerane cene. Hovoríme podarí, lebo je naozaj problém dobre predať a zarobiť na tom. V súčasnosti čoraz viac mladých ľudí je doma, keďže sa nemajú kde uplatniť. Nájsť si vhodnú prácu vo vyučenom povolaní nie je ľahké a komu sa to podarí, je šťastlivcom. Väčšina mladých ľudí sa snaží hľadať prácu mimo rodnej obce, kde sa však majú lepšie, aj keď pracujú ako robotníci. Je to smutné, ale také sú dnešné časy.

Ako sa darí slovenčine?

Slovenčina sa učí v základnej škole č. 2, kde sme nedávno boli na hodine tohto predmetu, ktorý vyučuje krajančka Anna Šoltýsová. V Čiernej Hore sa v poslednom období zvýšil počet žiakov navštievujúcich hodiny slovenčiny. Určite tomu napomáhajú aj organizované prázdninové pobedy v táborech, výlety na Slovensko a priažnivý, priam priateľský prístup učiteľa k deťom. Okrem školy je slovenčina počuteľná aj v miestnom kostole sv. Trojice, ktorý si Čiernochorania postavili len pred pár rokmi. Predtým museli chodiť do kostola v Jurgove. Teraz nadalej patria k jurgovskej farnosti sv. Sebastiána, ale majú sv. omše v obci. Slovenské písané slovo sprostredkúva nás časopis Život, ale aj blízkosť Slovenska prispieva k častému kontaktu so slovenčinou. Každý, kto má záujem, môže sledovať slovenskú televíziu a počúvať rozhlas. – *V poslednom období sa zvýšil aj počet predplatiteľov Života*, – hovorí A. Mlynarčíková. – *Prispel k tomu aj pekný, prehľadný kalendár Života, ktorý dostavajú predplatitelia Života. Čitatelia netreplivo čakajú na každé nové číslo časopisu, ktorý má kvalitnú úpravu po obsahovej a grafickej stránke.* V Čiernej Hore býva obvodný predseda SSP na Spiši František Mlynarčík, ktorý je spokojný so slovenčinou v obci, lebo prejavili o ňu záujem aj tí najmenší, čo je potešiteľné. Keď máme odpovedať na položenú otázku, bude to jednoduché slovo – dobre. Prajeme teda krajanskému hnuti v tejto časti obce čoraz viac záujemcov.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Privarovka, do ktorej sme tentoraz zavítali, je poslednou časťou snáď najdlhšej obce na Orave, Veľkej Lipnici (Murovanica, Centrum, Skočíky a Privarovka), ktorá je súčasne sídlom rovnomennej gminy. Jej posledné domy čiahajú až k úpatiu Babej hory (1 722 m.n.m.), pod ktorou sa nachádza známe detské zdravotné stredisko Mountain Haven (Horský Prístav), kde sa liečia deti z celého Poľska a na nedalekej poľane sa každoročne v lete koná prehliadka ľudových zvykov nazvaná *Pastiersky sviatok*.

V obci, cez ktorú sa klukatí afaltová cesta, stojí 370 zväčša murovaných poschodových domov, v ktorých býva vyše 1 600 obyvateľov. Je tu základná škola č. 4, malý kostolík, niekoľko pomerne dobre zásobených obchodíkov, požiarna zbrojnica, tri agroturistické hospodárstva a píla. Ludia prevažne hospodária na malých, asi 3-7 hektárových gazonovstvách. Ich hlavným

OBEC POD BABOU HOROU

problémom je nízka bonita pôdy (5.-6. tr.), dodnes neukončená komasácia a veľká roztrúsenosť pôdy (aj na vyše 100 miestach), nízke výkupné ceny za mlieko či mäso a pod. Richtárom je Józef Karkoszka (od apríla 1999) a predsedom miestnej skupiny SSP bol krajan Eugen Bandyk, (od roku 1984 až do svojej smrti v decembri 2002).

V škole

Návštěvu obce som začal v ZŠ č. 4, jednej zo štyroch základných škôl v celej Veľkej Lipnici, kde sa kedysi vyučovala Slovenčina. Vyučoval ju o.i. Milan Tworzyk a bývalý riaditeľ školy č. 4 a terajší predseda Gminnej rady vo Veľkej Lipnici Emil Kowalczyk. V posledných rokoch sa, žiaľ, slovenčina nevyučuje. Škola sa nachádza vo veľkej poschodovej budove, na ktorej je nová strecha, okná a vstupné dvere. Okolo školy stojí nové opoltenie, majú tiež nové ihrisko. Zmenili sa aj interiéry - zmodernizovali o.i. kúpelne a 1. až 3. triedu zariadili novým nábytkom. Na prízemí sú o.i. štyri učebne, riaditeľňa a vstupná hala, kym na poschodí byty pre učiteľov, školská knižnica, tri učebne a sklad. Riaditeľkou školy je Janina Kowalczyková, ktorá mi o.i. povedala: - *Na vyučovanie slovenského jazyka sa ani tentoraz nezapísal nikto, hoci vedenie školy na stretnutiach s rodičmi informuje o možnosti tejto výučby.* V škole máme jednu 0-tú triedu (19 žiakov), kym do 1. až 6. triedy chodí 119 žiakov, ktorých učí 14

Pohľad na Privarovku

Richtár J. Karkoszka

učiteľov. V školskej jedálne podávame čaj a obed. Žiaci majú možnosť dostať bud' polievku alebo druhé jedlo, čo závisí od sociálnych podmienok ich rodičov. Deti zo sociálne naj slabších rodín dostávajú polievku zdarma.

Dalej som sa dozvedel, že v škole je 7 počítačov, ktoré sa využívajú o.i. na vyučovanie informatiky a anglického jazyka, že v októbri 2003 bola na škole

namontovaná a posvätená tabuľa Leona Rydla, ktorý tu pôsobil v roku 1935, že mnohí žiaci sa zúčastňujú rôznych výtvarných i recitačných súťaží a koledníckych prehliadok. 26 detí spieva a tancuje v detskom regionálnom folklórnom súbore Heródky, ktorý viedie riaditeľka školy a Eugen Karkoszka. Poznamenajme, že 13 žiaci z tejto školy poslali svoje výtvarné práce aj na súťaž Života. P. riaditeľka sa potešila, že niektorí z nich získali aj odmeny.

U richtára

Zo školy som sa pobral za richtárom J. Karkoszkom, ktorý mi o.i. povedal: - *V tomto roku plánujeme asfaltovať asi 500-metrový úsek cesty od kaplnky, na čo sme z gminného rozpočtu dostali 10 tisíc zlottedých. Vlani sme o.i. vyčistili prícestné jarky, vymenili stĺpy obecného osvetlenia a asfaltovali asi 2 km cest vedúcej k detskému zdravotnému stredisku.*

Kedže hospodárenie na niekoľkých hektároch poľa sa tunajším roľníkom už oddávna nevypláca, kto môže, hľadá si prácu mimo obec. Niekoľko občanov pracuje napr. v detskom zdravotnom stredisku Horský prístav, ďalší chodia za prácou do Nového Targu a ďalej, mnohí robia v zahraničí, o.i. v Nemecku, Rakúsku, či USA. Richtár napr. už niekoľko rokov robí ako vodič v detskom zdravotnom stredisku. Priváza a odváža posteľnú bielizeň, potraviny, vozí tiež deti na výlety do blízkeho okolia a pod.

Miestna hasičská zbrojnica

Kostolík v Privarovke

Agroturistika, obchody...

Zatial sú tu tri nevelké agroturistické hospodárstva. Ich majitelia sú Irena Vojtušáková, Ján Jasiura a Mateusz Małkowski.

- Prichádzajú k nám, - hovoria svorne, - väčšinou v lete, rodiny s malými deťmi, ale aj starší ľudia, z Krakova, Katovíc a iných miest. Počas pobytu v kraji pod Babou horou si chcú aspoň niekolko dní oddychnuť v lone prekrásnej oravskej prírody. Horšie je s návštavnosťou v zime, keďže tu nie sú lyžiarske výťahy a tunajšie zimy vedia byť dosť tvrdé. Jedlo pre turistov pripravujeme výlučne z domácich surovín a ani ceny za nocľah nie sú vysoké.

Zdá sa, že agroturistika sa môže stať postupne dobrým, dodatačným zdrojom príjmov tunajších roľníkov, ale aj možnosťou na získanie nových pracovných miest. Turistom zasa umožňuje spoznávať krásy tohto prekrásneho kraja, takže veríme, že v budúcnosti sa bude ovela viac rovíjať.

Obchodovaniu v Privarovke sa tiež pomerne darí. Jeden z najnovších obchodov, ktorý bol otvorený vo februári t.r., patrí Karolíne Machajdovej, kym ďalší sa nachádza v budove požiarnej zbrojnice a jeho majitelkou je Lucyna Łowasová. Ja som sa nakrátko zastavil v obchodíku s neobvyklým názvom „SE-LI-CO“. Jeho majitelia Maria Walczyková mi o.i. povedala: - *Zivot dobre poznáme, kedže kedysi ho predplácal a čítal aj môj otec Karol Kubišák i jeho brat Ignáč. Obchodujem už od roku 1999 a názov obchodu som odvodila od slova „všeličo“, kedže u nás si môžu ľudia kúpiť doslova všetko. Medzi našimi zákazníkmi sú aj Slováci, ktorí sem prichádzajú na nákupy či na pivo po návrate z výletu na Babej hore.*

Krajanská činnosť

Hodno pripomennúť, že v minulosti patrila miestna skupina SSP v Privarovke k najaktívnejším na Orave. V ZŠ č. 4 sa dlhé roky vyučovala slovenčina, v obci bola dobre pracujúca klubovňa a vyše 120 predplatiteľov Života. V posledných rokoch je to však slabšie. Predseda tunajšej MS SSP Eugen Bandyk, vynikajúci huslista a bývalý člen slávnej hudobnej kapely Vengrínovcov, už dva roky nežije a krajania za neho dodnes nenašli náhradu. Klesá tiež počet záujemcov o slovenské písané slovo, čiže o Život, ktorý odoberateľom roznáša bývalý poštár a člen MS SSP Vendelín Vontorčík. Do zaktívnenia tunajších krajanov by sa mali nutne zapojiť všetci členovia výboru MS, ktorým však musí pomôcť aj vedenie nášho Spolku. Bola by predsa škoda, keby sa z tejto oravskej obce vytratila ľubozvučná slovenčina a zanikli slovenské zvyky a tradície.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Zasadanie požiarneho zboru

Clenky krempašského divadelného krúžku

KREMPACHY '2004

Aj keď s istým oneskorením prinášame niekoľko správ z Krempách, týkajúcich sa aktivít obyvateľov tejto obce.

Ako prvý sa zišlo na schôdze v hasičskej zbrojnici (4.1.) krempašské strelecké združenie LOK, ktoré uznalo svoju vlaňajšiu činnosť za veľmi úspešnú. V obci bol o.i. postavený strelecký štadión, na ktorom sa uskutočnili aj preteky v strelebe. Vyhralo ich družstvo miestnych hasičov pred Zakopaným a Krempachmi II. Učastníci schôdze sa tiež zamýšlali nad vybavením pre tento štadión licencie na medzinárodné stretnutia.

17.1. sa konala schôdza členov dychovky, na ktorej zhodnotili úspešné zavŕšenie kurzu pre mladých hudobníkov. Kurz uhrala richtárska rada a gminný kultúrny dom. Členovia dychovky doplnili výbor. Novým kapelníkom po smrti J. Kalatu sa stal František Lukáš a pokladníkom Jozef Kalata.

23.1. združenie dôchodcov zorganizovalo v kultúrnom dome oblátkové stretnutie, ktorého sa zúčastnili o.i. richtár Jan Kalata, farár Jacek Wieczorek a zástupcovia novotarského združenia dôchodcov. Všetkých privítala B. Paluchová, po čom knäaz posvätil oblátky, ktorými sa prítomní delili a navzájom si priali

všetko najlepšie. Školské deti predviedli dôchodcom malé predstavenie o Božom dieťati a Troch králoch.

24.1. zasadali v hasičskej zbrojnici krempaškí požiarinci, ktorí diskutovali o technickom stave svojho zboru a vlaňajšej účasti na medzinárodných športových požiarických pretekoch, na ktorých obsadili 3. miesto. Vlani kúpili o.i. 4 kusý hadic, 2 rádio-telefóny, striekačku, vymaľovali auto a opravili vodnú záhytku pre požiarické účely. V tomto roku plánujú opraviť ďalšiu vodnú záhytku, získať mládež do zboru, kúpiť 4 komplety úborov, zreštaurovať starý požiarický voz a pomôcť pri organizácii obecnej ľudovej slávnosti. Za nového pokladníka zbor zvolil Jacka Žigmunda.

1.2. sa v obecnom kultúrnom dome konalo stretnutie krempašských farníkov, na ktorom sa hovorilo najmä o reštaurácii oboch kostolov a zhotovení nových lavíc pre kostol sv. Valenta.

6.-7.2. sa v Krempachoch konali už 10. fašiangy – ostatky za účasti viacerých vzácných hostí. Pred preplneným hľadiskom vystúpili desiatky sólistov, inštrumentalistov, rozprávačov, kapiel a folklórnych súborov zo Spiša a Oravy.

14.2. pripadá odpust sv. Valenta – kedysi patróna chorých na epilepsiu a dnes patróna zamilovaných. Slovenskú sv. omšu, na ktorej prihrávala miestna dychovka, odslužil knäaz z Hniezdnego zo Slovenska.

27.2 zomrel po dlhej chorobe vo veku 63 rokov učiteľ v dôchodku Ján Paciga, študent jablonského lýcea, syn Valenta a Márie (rod. Petráškovej) Pacigovcov.

29.2. sa konala výročná obecná schôdza, Viedol ju richtár J. Kalata, ktorý prednesol plán práce na tento rok. Predvída sa v nom o.i.: oprava polných ciest a nadvodného svalu, nákup kníh pre miestnu knižnicu za 1 tis. Zl, ako aj 4 požiarických uniform, postavenie prieplustu pri kultúrnom dome, predĺženie vodovodu na Poľnú ulicu a usporiadanie ľudovej slávnosti (v júli) v amfiteátri. Hovorilo sa tiež o príplatkoch z EÚ pre roľníkov a náčelník požiarnikov upozornil na povinné čistenie komínov.

27.2. sa uskutočnila schôdza ľudového športového zväzu – LZS Spiš Krempachy.

F.P.

Záber z krajanského oblátkového stretnutia. Foto: F. P.

ZLOŽITÉ CESTY OSUDU

Predstavujeme ďalšiu manželskú dvojicu z Oravy, ktorá v tomto roku oslavuje výročie zlatej svadby, čiže polstoročie spoločného života. Ide o Valeriána a Irenu ŠLACHTOVCOV z Malej Lipnice, ktorých sme nedávno navštívili a požiadali, aby sa s našimi čitateľmi podeobili svojimi životnými osudmi.

Valerián Šlachta sa narodil 3. decembra 1927 v slovenskej rolnickej rodine Františka a Paulíny (rod. Vojčiakovej) Šlachtovcov v Malej Lipnici. - Som najstarší z deviatich súrodencov, - spomína. - Môj brat Emil s manželkou Antóniou, pochádzajúcou z Pekeľníka, žije od skončenia 2. svetovej vojny v Bánovciach nad Bebravou. Jozef, ktorý už, žiaľ, nežije, býval v Bielsku-Biaľe a nežije už ani moja sestra Angela, ktorá zomrela ešte v detskom veku. Brat Eugen s manželkou Helenou, ako aj Félix s manželkou Vilmiou a Karol s manželkou Irenou a svojimi rodinami žijú v Malej Lipnici. Albín, ktorý zostal slobodný, býva v Mikołowej v Sliezsku a František s manželkou Kristínou žije v Zakopanom. Do ľudovej školy, kde sme sa prvé roky učili po polsky a potom po slovensky, som chodil v rokoch 1934 až 1941. Žiaľ, krátko po vojne nám zomrela mama, takže sme na všetko zostali sami s otcom.

Valerián zostal po vychodení školy doma, kde so svojimi súrodencami pomáhal na rodičovskom hospodárstve. Keď mu v roku 1947 prišiel povolávací rozkaz, nastúpil do útvaru v Novom Targu s 3-dňovým oneskorením. Keďže vojenské úrady to pochopili ako zámerné vyhýbanie sa vojenskej službe, zavreli ho. - Ďalší rok, - pokračuje, - som teda nestrávil v kasáriach, ale vo vojenských väzniciach. Tri mesiace som bol vo vyšetrovacej väzbe v Krakove na Montelupich, ďalších šesť mesiacov vo Wiśnici pri Bochni a napokon ma poslali do trestnej jednotky, ktorá pracovala v bani v Jaworzne. Domov som sa vrátil až po oslobozovacom výroku súdu koncom roka 1948.

Valerián po návrate domov opäť pracoval na rodičovskom gazdovstve a súčasne si privyrábal mimo domu. Veľa rokov pracoval ako robotník o. i. v Žywci, Sosnowci a Novom Targu a ďalších 10 rokov (1982-92) pracoval v štátnom podniku kanalizácie Zakopané, odkiaľ odišiel do dôchodku (1992). Keďže v poslednom čase chorlavel, o. i. slabob počuje a vidí, odovzdal hospodárstvo detom.

Poznamenajme, že Valerián sa so svojou budúcou manželkou Irenou Kurtasovou zoznánil v roku 1953, teda asi rok pred svadbou. Irena, ktorá sa v tomto mesiaci

dožíva 70 rokov, sa narodila 1. júna 1934 v rodine Viktória Kurtasovej, ktorej bola jediným dletátom. - Keď som však mala pol roka, - spomína, - moja mama zomrela na tyfus, takže sa na ňu vôbec nepamätam. Určitý čas ma potom vychovávala jej sestra Mária Vróbelová, ale keď jej zomrel manžel Vincent a ona sa musela starať o svojho syna Gustáva, vzali ma k sebe, ako 3,5-ročnú, moji krstní rodičia Jendrušovci, ktorí boli bezdetní. Do slovenskej ľudovej školy som chodila v rokoch 1941-1945. Keď som mala 12 rokov, krstná mama ma poslala do služby k svojej sestre Hermíne Gráčikovej v Bobrove.

Po návrate do Malej Lipnice Irena ešte vychodila dve triedy v poľskej škole a potom pracovala na gazdovstve svojich krstných rodičov. Neskôr istý čas pracovala ako stavebná robotníčka v Chrzanove, potom robila na majeri pri Krakove a jednu sezónu v Ústí nad priečinou.

- Hoci moje detstvo a mladost neboli ľahké, - pokračuje, - krstný rodičia sa mi snažili vychovávať s veľkou láskou. Vdačím im za to, že mi dali všetko, čo len mohli, naučili ma poctivo pracovať a zakorenili vo mne slovenské národné povedomie, ktoré mi zostało dodnes. Hoci som už odmalička musela ľahko pracovať, naučila som sa aspoň pevne stáť na vlastných nohách a boriť sa s osudem.

Roky ubiehali a z Ireny vyrástla švárska deva. Keď mala 19 rokov, zoznámila sa so svojím budúcim manželom Valeriánom Šlachtom, s ktorým sa zobrali po ročnej známosti. - Sobášili sme sa 13. júla 1954 v kostole sv. Štefana v Malej Lipnici, - pokračuje Irena, - a po skromnej svadbe sme jeden rok bývali u mojich nevlastných rodičov. Potom sme odišli k manželovmu otcovi Františkovi, ktorý bol už vdovcom. Dom, v ktorom bývame dodnes, sme si postavili v roku 1959.

Manželom Šlachtovcom sa postupne narodili štyri deti: Jozef, Albín, Helena a Tadeáš, o ktoré bolo treba sa postarať a zabezpečiť im spokojnú budúcnosť. Žiaľ, Tadeáš, ktorý bol od narodenia vážne chorý - mal epilepsiu a nechodil ani do školy, zomrel vo veku 24 rokov (1996).

- Tadeášovi, - hovorí, - ktorý v podstate ani nerozprával a bolo ho treba dokonca kŕmiť, nepomáhal žiadne lieky, ani nemocničná liečba v Krakove. Hoci sme do konca verili, že sa stane nejaký zázrak a jeho zdravotný stav sa zlepší, nestalo sa tak. S jeho smrťou sme sa dlho nemohli zmierit.

Manželia V. a I. Šlachtovi

Život však plynul ďalej a oni, hoci užiaľení nad stratou syna, museli žiť pre svoje ďalšie deti, ktoré postupne dospleli, osamostatnili sa a založili si svoje rodiny. Jozef s manželkou Helenou a deťmi žije už niekoľko rokov v Amerike nedaleko Chicaga a Albín s manželkou Bogusławou a deťmi, ako aj Helena (Vontorčíková) s manželom Jozefom a deťmi bývajú v Malej Lipnici.

Päťdesiat rokov spolu je pekné výročie, ktoré nútí zamyslieť sa nad tým, čo bolo v spoločnom živote najdôležitejšie. Manželia Irena a Valerián Šlachtovi mi na to odpovedali: - Napriek mnohým úderom osudu, ktoré nás za polstoročie nášho spoločného života postihli, to bola hlavné naša láska, porozumenie a vzájomná podpora, bez čoho by sme si len ľahko poradili. Takže dnes môžeme len ľakovať Bohu, že nám dožičí stráviť taký dlhý život vedľa seba.

Dodajme, že obaja manželia sa dlhé roky živo zaujímajú o krajanské dianie v obci, sú tiež verními čítateľmi Života. Irena sa mi dokonca pochválila, že kedysi spievala a tancovala v miestnom ľudovom súbore Kordon, ktorého členmi boli neskôr aj ich deti Albín a Helena, ako aj Juraj, brat ich nevesty Bogusláwy, ktorá je riaditeľkou ZŠ č. 1. Teraz v krajanskom mládežníckom folklórnom súbore Kumoratki, ktorý viedie predsedníčka MS SSP v obci Viktória Smrečáková so svojou dcérou Kristínom Gribáčovou z Podvľaka, účinkujú ich vnúčatky Marcela a Magdaléna Šlachtové.

Manželom Irene a Valeriánovi Šlachtovcom, ktorí sa teraz tešia z ôsmich vnučiek a jedného vnuka, prajeme do ďalších rokov veľa lásky, pevné zdravie, duševnú pohodu a mnoho šťastných a radostných chvíľ v kruhu najbližších.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Láska je veľké bohatstvo

V nejednej ľudovej pesničke sa spieva: „bola to láska, bola, ej medzi nami dvo-ma...“ Naozaj musela byť, keď dokázala tak pevne spojiť osudy dvoch ľudí, že prezili spoločné päťdesiat rokov života. Našimi dnešnými jubilantmi sú Helena a Jozef SOLUSOVCI z Grocholovho Potoka, ktorí nedávno oslavili päťdesiate výročie sobáša. Ochotne sa s nami podelili o svoje životné skúsenosti.

Helena Solusová, rod. Madejová, sa narodila 15. októbra 1936 v roľníckej rodine Michala a Márie, rod. Kurčákovej, v Repiskách – Vojtičkovom Potoku. Má tri sestry: Máriu, ktorá býva v USA, Štefániu a Annu v rodnej obci. Od najmladších rokov pomáhala rodičom v hospodárení, pásala ovce a kravy a zaoberala sa domácimi prácam. Navštievovala slovenskú školu - jeden rok v Bryjovom Potoku, neskôr v novozałożenej škole v Grocholovom Potoku. Učila ich učitelka Kudzelová, ktorú mali žiaci veľmi radi. Dievčenské roky ubehli Helene na práci na gazdovstve. Po večeroch sa však stretávala s kamarátkami. – *Volákedy zábavy bývali len na väčšie sviatky, - spomína Helena - takže, keď sa blížila zábava, každá z nás sa veľmi chystala. Okrem toho sme chodili po odpustoch do susedných, ale aj vzdialenejších obcí.* Tak vyrástla na peknú devu, súcu na vydaj. Jozefa, svojho neskoršieho manžela, poznala odmalička, vedľávali v tej istej obci.

Jozef sa narodil 26. februára 1926 v slovenskej rodine Petra a Anny (rod. Grocholovej) Solusovcov. Mal piatich súrodencov: brata Vladislava, ktorý žije v USA a štyri sestry: Máriu, Štefániu, Helenu a Žofiu. Mária býva v Jurgove, Štefánia v Kežmarku, Helena v Spišskej Starej Vsi a Žofia v Novom Targu.

Detstvo, ako hovorí, mu ubehlo rýchlo. Do školy však musel chodiť celých šest rokov do Bryjovho Potoka, keďže u nich nebola škola. Vo voľnom čase pomáhal rodičom na gazdovstve. – *Dnes sa gazduje oveľa ľahšie ako volákedy, keď sme všetky polnohospodárske práce robili ručne - hovorí Jozef. - Tak bolo napr. s kosou trávy či obilia, ktorú sme začínali ešte za tmy, aby sme do obedu už skončili, lebo potom bolo veľmi horúco.* Po večeroch sa stretával s kamarátkami. V lete mali nevela času na zábavy a figle, zato zimné večery sú dlhšie,

takže vtedy chodievali za dievčatami na priadky či páračky.

- *Ked vypukla II. svetová vojna, mal som len 13 rokov. - hovorí Jozef. – Práve som skončil základnú školu. Mal som štastie, keďže som bol neplnoletý, takže ma na vojnu nezobrali. Bol to čas strachu a neistoty. Mnohí stratili na vojne svojich blízkych a príbuzných. Ja som v tom čase pásl kravy a ovce.*

Ked bol ešte slobodný, chodil hrať na zábavách na harmonike. Na jednej z takýchto zábav sa hlbšie zahľadol na Hellenu a onedlho sa rozhodli spojiť svoje osudy. Sobášili sa 16. februára 1954 v júgovskom kostole sv. Sebastiána. Do kostola, keďže to bolo ďaleko, išli na saniach s konským záprahom. – *Ked sme sa brali, nemali sme veľa peňazí, ale boli sme bohatí, lebo sme sa mali radi a mali sme seba. Láska je naozaj veľké bohatstvo, - hovorí Helena, ktorá po svadbe prišla do Jozefovho domu za nevestu a spolu začali zveľaďovať gazdovstvo. Čoskoro si prikúpili asi 2 hektáre pôdy. Postupne sa im narodili dva synovia Jozef a Ján. Obaja majú dnes vlastné rodiny a bývajú v blízkosti rodičov. Jozef chodil za prácou na Slovensko a Helena sa starala o gazdovstvo. Snažili sa, aby deťom nič nechýbalo. Po sobáši sa manželia Solusovci pustili aj do výstavby nového drevenej domu. Po šiestich rokoch sa doň nastahovali. – *Žili sme z toho, čo sme si nagazdovali, a keďže obchody u nás neboli, muselo nám postačiť to, čo sme si sami vypestovali, - hovorí Helena. - Pamätam sa, ako raz k nám prišiel niečo kontrolovať pracovník elektrárne zo Zákapaneho. Bola veľká zima, tak sme ho pozvali dnu. Mal so sebou obloženú žemľu, tak som mu k nej urobila čaj. Ked však videl, že na sporáku pečiem „moskole“, požiadal ma, či by som mu tú žemľu nevymenila na jeden moskol. Vôňa pečeného domáceho jedla sa nedá ničím nahradíť, ani najlepšími cukrovinkami z obchodu.**

Život a práca na gazdovstve sa strieda ako ročné obdobia, takže rolník si oddychne, až keď príde zima. Ale aj vtedy ženy priadi a robili súkno, ktoré sa buď predávalo alebo sa z neho šilo oblečenie. Po rokoch Helena a Jozef odovzdali svoje gazdovstvo synom a dnes sú na zaslúženom dôchodku, no a tešia

Manželia H. a J. Solusovci

sa štyrom vnukom. Prezili spolu päťdesiat rokov, čo je významné jubileum v ich živote. Muselo ich pred rokmi spojiť naozaj pevné puto lásky, ale aj vzájomnej podpory a porozumenia. Po rokoch si opäťovne obnovili manželský slúb, ale už v miestnom kostole a za prítomnosti najbližšej rodiny. Hovorí sa, že až čas lásku upevňuje. Je to naozaj tak? – *V manželstve sú rôzne chvíle, - hovoria, - radosť, ale aj starosti, niekedy aj nedorozumenia. Snažili sme sa vždy navzájom podporovať a je pravdou, že sa láska rokmi skvalitňuje a upevňuje. Nie je to už len manželská láska, ale láska k deťom a vnukom. Želáme všetkým iným manželom, aby sa spoločne dočkali takéhoto pekného jubilea.*

Obaja manželia sú dlhorčinní čitatelmi Života a živo sa zaujímajú o krajanské hnutie. – *V roku 1947 sa začalo u nás organizovať krajanské hnutie. U nás v obci viačerí stáli pri zrade miestnej skupiny, ktorá vznikla v Bryjovom Potoku. - hovorí Jozef. - My sme členmi Spolku a čitatelmi Života takmer od začiatku. Keďže Repiská sú dosť veľké, neskôr vznikla miestna skupina v Grocholovom Potoku a je to veľmi dobre, pretože skôr máme Životy. Ich syn Ján je predsedom MS v Grocholovom Potoku a zároveň propagátorm a doručovateľom Života. Ako hovoria, veľký farebný kalendár Života mal svoj úspech medzi tunajšími predplatiteľmi a niektorí si aj preto predplatili Život. Slovensko majú veľmi blízko, len za medzou, a odteraz môžu aj s občianskym preukazom ísť tam na návštěvu.*

Prajeme manželom Helene a Jozefovi Solusovcom veľa pevného zdravia a po-hody v rodinnom kruhu.

AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Aby sme mali aj pohľad z druhej strany, siahneme po knihe poľského autora Edwarda Długajczyka⁵, v ktorej opísal udalosti na československo-poľských hraniciach po Mnichove. Po obsadení Českého Tešínska 1. októbra, už 3. októbra vyslanec Papée oznámił Prahe územia, na ktorých by sa mal podľa poľských diplomatických nót z 27. a 30. septembra uskutočniť plebisцит. Čs. vláda neprotestovala, lebo sa nemusela obávať plebiscitovej konfrontácie. Beck si toho bol vedomý a po niekolkých taktických menevroch zmenil front a v inštrukcii z 11. októbra prikázal vyslancom Papéemu označiť v Prahe, že je pripravený vzdať sa plebiscitu a uzavrieť dohodu, ktorá zabezpečí „racionálnu rektifikáciu hraníc...“ Táto inštrukcia precízovala tiež poľské požiadavky na Kysuciach, Orave a Spiši. Definitívne poľské požiadavky obsahovala poľská nótá z 1. októbra 1938.

Južne od Jablunkova, poníže Mostov, začína Slovensko. Dnes sa tam nachádza hranica, oddelujúca obidve republiky, ktoré vznikli po rozdelení Československa. Potom ďalej rovnoberne s hranicou, už na slovenskom území, viedie cesta a železničná trať, ktorá spája Čadcu so Zwardoňom. Poľsko požiadalo o časť tejto železničnej trate od Svrčinovca a Skaliteho smerom na Zwardoň.

Počas delimitačných prac na tomto území miestne obyvateľstvo kládlo odpor. Dňa 18. novembra v Čadci zmlátili poľských delegátov. Keď sa 24. novembra incident zopakoval, tentoraz v Oravskom Podzámku počas cesty delegátov na Oravu, Poľsko zareagovalo ozbrojeným zásahom. Generál Bortnowski dostał rozkaz obsadiť delimitovaé územie. Operácie sa zúčastnili jednotky samostatnej operačnej skupiny „Śląsk“, ktoré na druhý deň po incidente s delegáciou obsadili územie po požadovanú hranicu. Došlo k ozbrojenej zrážke s československým vojskom a nezaobišlo sa bez obetí. Priebeh operácie opísal Jerzy Kupliński⁶ v súhrnej správe o Českom Tešínsku. Uverejňujeme úryvok opisu, ktorý zanechal účastník tejto udalosti Stanisław Kossowski, záložný dôstojník 1. pluku podhalianských strelecov v Nowom Sączu, prevelený po mobilizácii začiatkom novembra k 1. bataliónu, umiestnenému v Jablunkove.

- V noci z 24. na 25. novembra 1938, - zaznamenal si, - bol poplach v súvislosti so zneúctením poľskej delimitačnej komisie pri Oravskom zámku. Prvý batalón dostał rozkaz obsadiť územie, ktoré nám bolo priznané, to znamená Kysuce až po železničnú trať, vedúcu od Čadce cez Svrčinovec – Čierne – Skalité do Zwardoňa. Po príchode k dočasne vytýčenej hranici v Šanciach batalón zastal a čakal na rozkaz zaútočiť. Prvá rota, ako predná, tvorila čelo v sile čaty. Veliteľom čaty som bol ja. Po odhrávaní rozkazu „napred“, po prekonaní 80 metrov o 8.25 padol prvý výstrel zo strany československej hliadky a potom nasledoval nás normálny útok (bez delostreleckej podpory) na priestore dva a pol kilometra. V priebehu hodiny bol ten úsek zaujatý... napriek palbe Čechov. Moja čata bola prvá a vysunutá dopredu v hlavnom smere pozdĺž cesty a mala najťažšiu úlohu, pretože mala zabezpečovať rozvíjanie sa roty, čoho výsledkom boli najväčšie straty v prvej čate, to znamená dvaja zabití (Mlekodaj a Storch) a siedmi ranení, pričom iné čaty mali len dvoch ranených. Palba Čechov trvala od samého rána až do súmraku takmer bez prestávky. O hod. (?) sa začalo zakopávanie na čerstvo obsadenom území Svrčinovca pod palbou čs. guľometov a delostrelectva, ktoré trvalo až do súmraku. Tolkoto St. Kossowski.

E. Długajczyk ešte dodáva: - Dňa 30. novembra 1938 Poľsko podpísalo v Zakopanom zmluvu so slovenskou vládou. Drobné, vynútené korektúry hranicnej čiary priniesli Poľsku viac škody ako úžitku. Otriasli polonofilstvom dokonca aj tých Poľsku najoddanejších Slovákov.

Pozoruhodná je ešte jedna okolnosť. St. Kossowski uvádzá začiatok poľskej vojenskej akcie v noci z 24. na 25. novembra. Dr. Hrušovský vo svojom denníku uvádza, že vyslanec Papée odovzdal v Prahe nótu o vojenskom obsadzovaní delimitovaných území dňa 25. novembra o 13. hodine a čs. vláda ju prijala o 16. hodine, čiže v čase, keď vojenská akcia na Kysuciach bola už v plnom prúde, resp. bola už ukončená. Chybne sú tiež domnenky, že prvé výstrely pred vypuknutím druhej svetovej vojny padli v marci 1939, počas tzv. „malej vojny“ pri násilnom obsadzovaní slovenského územia na východnom Slovensku madarskou armádou. V skutočnosti prvé výstrely padli už v novembri 1938 pri obsadzovaní slovenského územia poľskou armádou.

Polský autor Dr. Henryk Siatkowski⁷ takto líči poľskú vojenskú akciu: - Najväčší inci-

dent bol dňa 24. novembra 1938 v Oravskom Podzámku. Autobus, ktorý viesol delegátov, bol zastavený slovenskými žandármami, ktorí vykonali kontrolu dokumentov a skonfiskovali fotografické aparáty, čím porušili medzinárodné právo, zaručujúce exteriérlnosť medzinárodnej delegácie. Počas kontroly dokladov objavil sa v blízkosti strážnice dav, poštovaný slovenskými nacionalistami a hádzal na zutobus kamene. Počas tohto útoku boli zranení dvaja členovia delegácie a vodič. Tento incident vyvolal ostrú reakciu poľskej vlády, ktorá ho použila ako zámienku na obsadenie vojenskym územím, podliehajúceho delimitáciu pred termínom oficiálneho ukončenia práce komisie. Vojenská operácia sa uskutočnila 25. novembra 1938 v oblasti Čadce a 27. novembra v oblasti Oravy, Spiša a Pienin. Rozkaz obsadiť územie podliehajúce delimitáciu v čadčianskej oblasti vydal v noci 25. XI. 1938 šéf Generálneho štábu poľského vojska generál Waclaw Stachiewicz po dohode s hlavným veliteľom armády maršalom Edwardom Rydzem-Śmiglym. Po dohode s ním veliteľ SGO „Śląsk“ generál Władysław Bortnowski určil na vykonanie bojovej operácie útvar pridelený pod velenie plk. dipl. Mikołaja Bałtucia. Skladal sa z 1. pluku podhalianských strelecov, 7. pluku jazdeckých strelecov, určeného útvaru s 25 DP, 31 delami, obrnenej eskadróny Veľkopolskej BK a dvoch batérií protileteckého delostrelectva. Počas obsadzovania spomínaného územia došlo k bojom s českým 42. plukom pechoty zo 16 horskej divízie. Počas bojov na poľskej strane padli 2 vojaci a ďalší 10 boli zranení. Česká strana priznala oficiálne 4 zabitých a 14 ranených. Naproti tomu dňa 27. novembra 1938 10. brigáda motorizovaného jazdeckého operácie, ktoréj velil plk. dipl. Stanisław Maczek, uskutočnila druhú fázu operácie. Toho dňa sa začalo obsadzovanie osád na Orave, Spiši a v Piešťanoch. Počas plnenia rozkazu došlo k ďalšiemu ozbrojenému incidentu na Príslope nad Ždiarom. V dôsledku výmeny ohňa zahynul poľský dôstojník major Stefan Rago a 13. januára zomrel na následky zranení kapral Henryk Oleksowicz, obaja z 24. pluku hulánov.

Citatel bude akiste so mnou súhlasiť ak napišem, že išlo nesporné o zbytočné straty na ľudských životoch, lebo práca delimitačnej komisie – napriek zjavnému odporu slovenského oby-

ZAOLZIE - ZHGORZYNA 1938 (2)

DOKONČENIE z Č. 5/2004

vatelia – pokračovala a príslušná medzinárodná dohoda o odstúpení slovenského územia bola napokon 1. decembra 1938 v Zakopanom podpísaná. E. Dlugajczyk uvádza podľa všetkého nepresné dátum 30. novembra 1938. Podľa medzinárodných zvyklostí malo po tomto termíne dôjsť k odstúpeniu delimitovaných území.

Na záver našej spomienky na udalosti spred 65 rokov a na otázku, či išlo o neoprávnenú agresiu, alebo historickú spravodlivosť, ktorými sa začínala doteraz v dejinách najkrvavejšia druhá svetová vojna, uvediem hodnotenie týchto udalostí z pera Winstona S. Churchilla, britského štátnika a jedného z troch najvýznamnejších vodcov protihitlerskej aliancie. Jeho preukazateľnosť, objektívnosť a priam vedecká exaktnosť je frapujúca. Citáty sú z Churchillových pamäti Druhá svetová vojna⁸.

- ... Ale Nemci neboli jedinými supmi, ktoré sa zletli na mrcinu. Bezprostredne po podpísaní Mnichovskej dohody 30. septembra zaslala poľská vláda Čechom ultimatum, ktoré malo vypršať za 24 hodín a v ktorom sa žiadalo bezodkladné vydanie pohraničného územia Tešínska. Tejto bezohľadnej požiadavke nebolo možné nijako vzodorovať...

Maďari sa taktiež vyskytovali na okraji mnichovských diskusií. Horthy navštívil koncom augusta 1938 Nemecko, ale Hitler zaujal veľmi zdržanlivý postoj. Hoci viedol 23. augusta populárny dlhý rozhovor s maďarským regentom, neprezradil mu dátum zamýšľaného vystúpenia proti Československu. Sám ešte nevedel termín. Každý, kto by sa chcel deliť o jedlo, by sa mal podieľať taktiež na jeho varení. Ale hodina nebola prezradená. Teraz však Maďari prišli so svojimi požiadavkami.⁹

Oficiálne delenie koristi Nemci uskutočnili začiatkom novembra. Poľsko si mohlo ponechať obsadené Tešínsko. Slováci, ktorých Nemci využívali ako pešiakov na šachovnici, získali neistú autonómiu. Maďarsko urvalo kus mäsa na úkor Slovenska.¹⁰

14. marec sa stal svedkom rozbitia a ujarmenia Československej republiky. Slováci oficiálne vyhlásili nezávislosť. Maďarské vojská, podporované potajme Poľskom, vkročili na východné územie Československa, nazývané Podkarpatská Rus, na ktoré si Maďarsko robilo nároky.¹¹

Za to, čo nás všetkých malo postihnuť, padá na ľudí nesúcich zodpovednosť, nech boli ich pohnutky sebausľachtilejšie, vina pred históriaou. Obzrite sa dozadu a uzriete, čo všetko sme postupne prijali, alebo čo sme naopak odhodili: Nemecko odzbrojené posvätnou zmluvou, Nemecko znovu vyzbrojené porušením posvätnnej zmluvy, premrhanú leteckú prevahu a dokonca aj rovnováhu. Porynie obsadené násilím a Siegfriedovu líniu bud' už vybudovanú, alebo práve budovanú, vytvorenie Osi Berlín-Rím, pohlenie a strávenie Rakúska Ríšou, opustenie Československa a jeho skazu spôsobenú Mnichovskou dohodou, pevnostnú líniu v nemeckých rukách a mohutný arzenál Škodovky nabudúce vyrábajúci výzbroj pre nemecké vojská, na jednej strane mŕvnutie rukou nad úsilím prezidenta Roosevelta stabilizovať alebo vyhrotiť európsku situáciu zásahom Spojených štátov a na druhej strane prehliadať nepochybne ochotu Sovietskeho zväzu spojiť sa so západnými mocnosťami a urobiť všetko pre záchrannu Československa, odhadenie služieb tridsiatich piatich československých divízií proti ešte nevyzrejtej nemeckej armáde v čase, keď samotná Veľká Británia bola schopná vyslať na posilnenie frontu vo Francúzsku iba dve – to všetko hodené do vetra.

A teraz, keď boli všetky tieto možnosti a výhody premrhané, alebo odhodené, Veľká Británia sa zrazu vzchopí k činu, chýti za ruku Francúzsko a prikročí ku garantovaniu územnej celistvosti Poľska – toho istého Poľska, ktoré sa pred iba šiestimi mesiac-

mi s appetitom hyeny podieľalo na plienení a skaze československého štátu.¹²

Poliaci získali hanobným postojom k likvidácii československého štátu Tešínsko. Čoskoro za to mali sami zaplatiť. Ribbentrop 21. marca 1939 pri schôdzke s poľským velvyslancom v Berlíne pánom Lipskim nasadil ostrejší tón ako v predchádzajúcich rokovaniach. Okupácia Čiech a utvorenie slovenského štátu otvorili Nemecku prístup k južným hraniciam Poľska. Lipski oznámil Ribbentropovi, že jednoduchí Poliaci nechápu, ako sa mohla Riša ujať ochrany Slovákov, keď je zameraná proti Poľsku. Taktiež sa usiloval získať informácie o Ribbentropovej nedávnej schôdzke s litovským ministrom zahraničia. Týkali sa rozhovory Memelu? Odpoveď dostal o dva dni (23. marca). Nemecké vojská Memel okupovali.

Prostriedky k organizovaniu akéhokoľvek odporu proti nemeckej agresii vo východnej Európe teraz boli prakticky vyčerpané. Maďarsko bolo v nemeckom tábore. Poľsko sa už predtým dištancovalo od Čiech a teraz nebolo ochotné spolupracovať príliš tesne s Rumunmi. Klúčom k tejto aliancii bolo dorozumenie s Ruskom.¹³

Nekrvavé riešenie českého konfliktu v jeseni 1938 a na jar 1939 spolu s anexiou Slovenska, povedal generál von Jodl v prednáške prednesenej po niekoľkých rokoch, zaokruhlilo územie Veľkého Nemecka takým spôsobom, že bolo možné prikročiť k úvahám o riešení poľského problému na základe viac-menej priaznivých strategických predpokladov.¹⁴

Nemecko-poľský pakt (rozumej: o neútočení z r. 1934 – pozn. autora) umožnil nacistom sústrediť pozornosť na Rakúsko a Československo a to týmto nešťastným krajinám prinieslo skazu. Na čas oslabil vzťahy medzi Francúzskom a Poľskom a znemožnil, aby sa medzi štátmi východnej Európy vyvinula záujmová solidarita. A keď poslúžil nemeckému cielu, bol jednostranne odhodený. Poľsko bolo implicitne vyrozumenané, že leží v oblasti potencionálnej agresie.¹⁵

Na záver sa žiada uviesť ešte niekoľko poznámok. Hranice medzi Československom a Poľskom mali byť po prvej svetovej vojne určené na základe plebiscitu na Tešínsku, Orave a Spiši. Nestalo sa tak pre sovietsko-poľskú vojnu a hranice určila konferencia velvyslancov r. 1920 od zeleného stola a to tak, že ČSR dostala časť Tešínska a Poľsko časť Oravy a Spiša. V r. 1938 poľská vláda vystúpila s požiadavkou odstúpiť Tešínsko okamžite a o ďalších poľských nárokoch sa malo rozhodnúť ľudovým hlasovaním (plebiscitom), ako bolo uvedené v poľskej nôte z 27. septembra 1938. Na tento svoj návrh však poľská vláda hned zabudla a 1. novembra predostrela jednostranné požiadavky aj voči Slovensku a vynútila si pripojenie niektorých území, pričom najmä zábor Javoriny s celými vnútornými Tatrami a slovenskej časti Pienin s obcou Lesnicou bolo skutočne kruté. Prečo poľská strana odstúpila od riešenia plebiscitom? A ak pominieme všetky okolnosti, za akých sa to udialo, slovenská strana mala pri najmenšom morálne právo požadovať na sporných územiaciach plebiscit, ktorý však mal byť uplatnený aj oravsko-spišským obciam, pripojeným k Poľsku r. 1920. Miesto toho sa z poľskej strany postupovalo mocou, podfarbenou horúčkovitou nedočkavosťou.

Vlastné prežitia ma vedú k presvedčeniu, že odpor slovenského obyvatelstva voči poľským nárokom bol spontánny a vôbec ho nebolo treba podporovať, ale skôr tlmit. Keď dochádzalo k otvoreným stretom, ako to uvádza vo svojom denníku dr. Hrušovský, bolo logickým dôsledkom celkovej situácie. Treba pritom podčiarknuť, že slovenský aktívny odpor zaznamenal aj čiastočné úspechy. Podľa relácie dr. Hrušovského možno zaznamenať aspoň dva prípady: pri Čadci stlačenie poľských

požiadaviek na minimum – v úseku Raková – Čadca dokonca na starú hranicu, a druhý prípad sa odohral na Príslupe nad Ždiarom, keď poľskí vojaci prekročili delimitačnú čiaru v úsilí vniknúť do obce Ždiar, no zastavila ich streľba čs. vojakov, ktorí zasiahli poľského majora Ragu a zranili kaprala Oleksowicza. Major bol pochovaný na mieste, kde padol pri kríži na Strednici a na tom sa nič nezmenilo ani po prinávratení tohto územia k Slovensku po 1. septembri 1939. Exhumovali a odvezli si ho Poliaci až po skončení vojny.

Hraničné spory medzi Poľskom a Slovenskom (česko-poľský spor ponechávam teraz bokom, hoci sme v dôsledku tohto sporu boli výrazne poškodení) vyplynuli z pochybnej tézy, že národná príslušnosť človeka sa určuje výlučne podľa jazykových znakov. Toto je však v príkrom rozpore so zásadami, ku ktorým dospela Európa v priebehu 20. storočia, že totiž národnosť je otázkou individuálnej voľby. Preto dnes je už najvyšší čas, aby sa ľuďom prestalo vnucovať na základe čohokoľvek, akej sú národnosti. Na tomto podklade tzv. vedy pochádzajúcej z 19. storočia, sa napáchalo v priebehu 20. storočia príliš veľa zla.

JUDR. MATEJ ANDRÁŠ

Poznámky

5/ Edward Długajczyk, Tajny front na granicy cieszyńskiej. Wywiad i dywersja w latach 1919-1939. Wydawca „Śląsk”, Katowice 1993. Rozdział VII, Zajęcie Zaolzia i co dalej? Str. 171-174.

6/ Jerzy Kupliński, Polsko-czechosłowackie kontakty wojskowe od wiosny 1938 do jesieni 1939 roku. Gdańsk 1977, cz. II, str. 42-51.
7/ Henryk Siatkowski, Sprawozdanie z prac Komisji Delimitacyjnej z roku 1938. Almanach nowotarski, rok 2002, nr. 6. Podhaliańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Nowym Targu, str. 64-71.

8/ Winston S. Churchill, Druhá svetová vojna, I. Diel. Blíži sa búrka. Kapitola 18. Zima po Mnichove, podtitul Poľsko a Maďarsko: Dravé šelmy... Nakladatelstvo Lidové noviny, Praha 1992, str. 291.

9/ Tamže... str. 292

10/ Tamže... str. 300

11/ Tamže... str. 309

12/ Tamže... str. 312

13/ Tamže... str. 314

14/ Tamže... str. 319

15/ Tamže... str. 325

EŠTE RAZ O SPIŠSKÝCH ŽIDOCH

Židovskej tematike som na stránkach Života venoval už niekoľko príspevkov. Dnes sa však chcem k nej ešte raz vrátiť, hoci si uvedomujem, že ani tentoraz sa mi túto tému nepodarí vyčerpať. Ľudská pamäť, najmä v mojom veku, je už totiž nespôsoblivá.

Ako som už svojho času písal, takmer v každej spišskej obci býval v minulosti aspoň jeden občan židovského pôvodu a nezriedka aj viacerí. Vlastnili krčmy, obchody, píly, niekedy mlyny, zaoberali sa obchodovaním a vôbec podnikaním, no a občas aj poľnohospodárstvom, ako ostatní obyvatelia obcí. Ľudia s nimi, čo musí zdôrazniť, dobre nažívali, spolu sa tešili z úspechov a spolu smútili nad neúspechmi. Dá sa povedať, že patrili ku koloritu obcí, tvorili ich neoddeliteľnú súčasť, v ktorých sa dôsledne rešpektovali zásady národnostnej i náboženskej tolerancie. Ľudia si ich vážili, tým viac, že boli ku každému zdvorilí, ochotní vždy pomôcť. Pritom nemám na mysli len to, že u nich mohol každý v prípade potreby dostať pôžičku, samozrejme s úrokmi, kúpiť niečo v židovskom obchode budť si vypíti v krčme *na borg*. Nie div, že im neskôr, v rokoch druhej svetovej vojny, pomáhali, skrývali pred Nemcami, poskytovali obživu, takže viacerým záchránili životy. Mnohí ľudia dodnes na nich milo spomínajú, hoci od odchodu posledných Židov zo Spiša uplynulo už takmer šesdesať rokov.

V časoch, keď sa Spiš a s ním aj ostatná časť Slovenska nachádzali pod nadvládou Uhorska, prakticky až do roku 1920, sa registráciou obyvateľstva, teda aj úmrtí, sobášov, narodení a pod., zaoberali obvodné notárske úrady. Takéto úrady boli na Spiši v troch obciach: v Nedeci, Vyšných Lapšoch a vo Fridmane. V medzivojnovom období, presnejšie v rokoch 1920-1939, keď bol Spiš pripojený k Poľsku, sa vedením týchto aktov zaoberali tzv. náboženské zväzky, čo uznávalo aj poľské právo.

Teraz niekoľko poznámok k niektorým židovským obradom a zvykom. Židia tvorili pomerne uzavreté spoľočenstvo a manželské zväzky uzatvárali len medzi partnermi svojej národnosti, čo bolo niekedy dosť obťažné. Talmud (zbierka židovských právnych, mravných a obradných predpisov) im totiž zakazoval mať ľubostný pomer s partne-

rom(kou) iného vierovyznania, aj keď sa občas stávali prípady, že napr. židovské dievča sa vydávalo za inoverca. Bolo to však dosť zriedkavo. Židovské svadby boli veľmi slávnostné a bohaté. Bol to sviatok celého spoločenstva v širokom okolí. Mladých sobášil rabín, ktorý odrieval osobitné modlitby. Spájali sa s tým aj rôzne rituálne obrady a zvyky, inde nestretávané. Napr. ženichovi zavázovali oči, ktorý sa mal takto postaviť na pohár naplnený vínom a prikrytý bielou šatkou a nesmel ho prevrátiť. Neskôr sa pohár rozbíjal, vraj na šťastie. Rozprávala mi o tom fridmanská občianka, 90-ročná Alžbeta Iglarová, ktorá mala možnosť sledovať tieto zvyky na svadbe Eržiky Sagrínovej z Fridmana, keď sa vydávala za istého Žida zo Zakopaného.

Narodenie dieťaťa sa v každej židovskej rodine považovalo za boží dar, bolo symbolom božej priazne. Rodičia sa snažili zabezpečiť deťom starostlivú výchovu, v tom zvlášť náboženskú. Keď chlapci dosiahli primeraný vek, boli podrobení osobitnému rituálu - tzv. obriezke, ktorú vykonával rabín a spočívala v odrezaní predkožky na pohlavnom úde. Obriezku sa robilo v ten istý deň všetkým židovským chlapcom v danom veku v okolí, čo bolo príležitosťou k oslavie a hostine.

Aj židovské pohreby sa spájali s viacerými osobitnými zvykmi. O jednom z nich mi rozprával Ján Vodžiak z Fridmana, ktorý sledoval, sice len z diaľky, pohrebné obrady svojej zusedky, Židovky Anny Weisovej, ktorá zomrela 26 februára 1941 vo veku 76 rokov. Totiž na židovskom pohrebe sa nemohol zúčastniť žiadnen inoverec. Zosnulú dôkladne vykúpali, zavinuli do bielej plachty a vložili do truhly. Truhla však nebola hocijaká. Na jej zhrotovanie sa museli podieľať všetci miestni Židia. Pohreb sa konal – ako všetky židovské pohreby – vo večerných hodinách na židovskom cintoríne vo Fridmane, nazývanom kirkut. Sám pohrebný obrad, ktorý viedol rabín, bol skromný, podobne ako neskorší kar, na ktorý smútiaca rodina pozývala všetkých účastníkov pohrebu.. Naproti tomu náhrobné kamene boli bohatšie, s pekne vyrytými hebrajskými nápismi a ozdobami. V matričných knihách fridmanského notárstva, ktoré sa zachovali podnes, som našiel 12 záznamov o úmrtí občanov židovského pôvodu.

JÁN BRINČKA

HORČIČNÉ ZRNKO...

Jún je zasvätený úcte najsvätejšieho Srdca Ježišovho. Práve v tomto období venujeme zvláštnu pozornosť jeho veľkej láskе k ľudom. Toto srdce už neraz vyjadrovalo túžbu a snahu spasit všetkých ľudí. Kristus neraz hovoril: „Oheň som priniesol na zem, a čo si žiadam, aby už horel“. Hovoril o ohni lásky, ktorý stále potrebujú malé ľudské srdcia. Svet túži po láske a neustále pocítuje jej nedostatok. Vidíme to na každom kroku. Mnohí ľudia to chápia a snažia sa dávať iným lásku. V tomto mesiaci vyjdeme na ulice a na slávnostných procesiach ponesieme Ježiša po našich dedinách a mestách. Nech všetci vidia, že „toto srdce tak veľmi miluje ľudí.“ V tomto mesiaci boli vysvätení noví kňazi pre našu Cirkev na Orave. Sú to Rafał Kudzia z Jablonky a Rafał Wierbiak z Malej Lipnice, ktorí svoje prvé sv. omše odslúžili 6. júna vo svojich rodnych farnostiach. Nezabudnime na nich v modlitbách, aby boli pastiermi podľa Ježišovho srdca.

10.6.2004, Sviatok Najsvätejšieho Kristovo tela a krvi – Božie telo, Lk 9, 11-17

Klaniam sa ti vrúcne... budeme spievať počas slávnostnej procesie. Niet väčšieho daru ako jeho prítomnosť, živá a pravdivá, v tomto tajomstve. Boh nás tak veľmi miluje, že zostal s nami v podobe Eucharistie. Je to pokrm, ktorý môžeme jest' vždy, koľkokrát chceme. Istá paní mi kedy si povedala, že náš osud by bol veľmi smutný, keby nebolo tohto svätého chleba. Je to pravda. Keď sa očistíme z každého hriechu, Pán k nám prichádza a lieči nás. Všetky rany, všetky stopy a ľažké úrazy Ježiš lieči prijímaním jeho samého v tomto svätom pokrme. Keď v kostole zehnám ľudí Eucharistiou, hovorím ticho Ježišovi: Pane, osloboď všetkých zafázených, uzdrav našich nemocných. Keď dnes pôjdeme v procesii, modlime sa týmito slovami.

13.6.2004, 11. nedela v cezročnom období, Lk 7, 36-38

Ježiš dnes prichádza do hrievníkovho domu, kde prijíma akt istej ženy, ktorá chcela skoncovať s hriechom. Natiera mu nohy druhou mastou. Farizej sa mylí, keď si myslí, že Ježiš nevie, s kym ma do činenia. Ježiš schvaluje jej skutok. Čomu nás učí táto udalosť? Predovšetkým tomu, že Boh pozná naše srdce. Veľmi dobre vie, s čím k nemu

prichádzame, keď sa v kostole ocitneme pred ním. Pozná našu núdzu. Vie, kolko je v nás sebectva, myslenia len na seba. Strelol som v kostole klačuceho človeka a spýtal som sa ho, či sa modlí. Odpovedal mi: „neviem sa modliť, chodím sa tu zahľadieť naňho a on sa pozera na mňa“. Niekoľko to stačí, aby sme vyšli z kostola spokojní. Takáto chvíľka mlčania pred Bohom, ktorý pozná naše srdce, veľmi upokojuje.

20.6.2004, 12. nedela v cezročnom období, Lk 9, 18-25

Viera sa rodí z posluchania. Ľudia dnes neradi poslúchajú. Svet je hlasitý, hlučný, plný kruku. Boh chce, aby sme poslúchali. Keď matka a učenici zastáli na dvore a chceli stretnúť Ježiša, boli pri ňom tí, čo ho počúvali. My v kostole taktiež počúvame Božie slovo, počúvame našich kňazov, počúvame pápeža. Ježiš však k počúvaniu pridáva ešte jednu podmienku. Božie slovo treba ešte plniť. Znamením poslúchania, prijímania a snahy plniť počuté slovo je trojité znamenie kríža, ktoré robíme na čele, ústach a srdeci pred slovami evanjelia. Kristus nás povzbudzuje učením Cirkvi, aby sme neboli pasívni poslucháči, ale aby sme počuté slovo realizovali v konkrétnych životných situáciach. Pápež počas poslednej návštevy povedal v Krakove: „majte predstavivosť milosrdenstva“. Čo to znamená? To znamená, odpovedajte na počuté slovo, konkrétnymi skutkami. Iba týmto spôsobom možeme urobiť našu vieri autentickejšou.

27.6.2004, 13. nedela v cezročnom období, Lk 9, 51-62

Božie kráľovstvo je náročné. Pán nás môže rôzny spôsobom vyzvať k jeho reálizácii v našom živote. Istý kolega kňaz mi hovoril, že keď nastúpil do seminára, jeho otec sa nemohol zmieriť s jeho rozhodnutím, preto mu všeličo sluboval, len aby sa vrátil domov. On si však dobre vložil Božiu výzvu a povedal, že musí posluchať Boha. Väčšina z nás patrí medzi svetských ľudí, ale v Cirkvi máme všetci svoje miesto a určenie. Spájame ho s povolaním do manželského života, kým niektorí si volia cestu obetovania Bohu, aby ho väčšini nasledovali. Jedna aj druhá cesta má nás priviesť do Božieho kráľovstva. O to predsa v živote ide. Mladý človek sa ma nedávno pýtal, čo má robiť, keďže cíti,

že ho Boh volá spolupracovať so sebou v kňazstve, aj keď na druhej strane by chcel založiť rodinu a byť šťastným otcom. Nuž čože, v takomto prípade sa treba modliť o dobre rozpoznanie cesty a dobrú volbu. Pán hovorí, že keď si ju už zvolíme a sa rozhodneme, nemôžeme sa pozerať dozadu. Každý z nás, ktorý si už zvolil svoju cestu, je pozvaný, aby to, čo robí, robil dobre a tak sa spasí.

4.7.2004, 14. nedela v cezročnom období, Mt 8, 28-34

Nedávno prišiel za mnou vystrašený mladý človek, študent, a hovoril, že v byte, v ktorom býva, sa odohrávajú akési čudné veci a preto sa bojí. Má dojem, akoby tam šarapatil zlý duch. Poradil som mu, že keď chce vyhrať, musí byť sám spriaznený s Bohom, mať čisté srdce a vyhodiť z neho všetko zlo. Iba takto môže byť človek silný a odolný na účinky zla, keď sám bude mať v srdeci priazeň k Bohu. Nestačí sa vyspovedať raz do roka, ako to vyžaduje cirkevné prikázanie, keďže človek, ktorý vo svojom živote bojuje so zlom, by sa mal snažiť neustále obnovovať priateľstvo s Ježišom. Kto si svojho času kritizoval inú osobu, že často chodí na spoved. Vtedy som mu povedal, že nemožno tak ľahko vyjadrovať svoje úsudky. Možnože tento človek, využívajúci často milosť odpustenia, práve týmto spôsobom bojuje so zlom vo svojom živote. Ježiš dnes vyhadzuje diabla z posadnutého a posielá ho do čriedy ošípaných. Ježiš vyhadzuje z nás zlo vo sviatosti zmierenia.

Kňaz PAVOL KUBANI

PROPAGÁTOR ŽIVOTA

Dnes chceme predstaviť jedného z našich krajanských aktivistov, Vendelína VONTORČÍKA z Veľkej Lipnice-Skočíkov, ktorý bol kedysi poštárom a dodnes propaguje a roznáša Život.

Vendelín Vontorčík sa narodil 7. októbra 1932 vo Veľkej Lipnici. Pochádza z početnej slovenskej rolnickej rodiny Andreja a Juliany (rod. Pastvovej) Vontorčíkovcov. Mal 10 súrodencov, z ktorých dnes žije už len Eugen, ktorý s manželkou Juliánou býva pri Hlohovci na Slovensku, kde až do svojej smrti žila aj Vendelínova sestra Veronika (Miklová) s manželom Pavlom. Hermína s manželom Jánom bývala zasa pri Prešove. Karol s manželkou Eugéniou v Jaworzne, Vincent s manželkou Cecíliou vo Veľkej Lipnici a Jozef s manželkou Žofiou v Čadciach pri Novom Sáči. Jeho ďalší štyria súrodenci - Karolína, Augustín, František a Anna zomreli ešte v detskom veku.

Vendelín chodil do slovenskej ľudovej školy v rodnej obci v rokoch 1940 - 1945. - Ked' som mal osem rokov, - hovorí, - zomrel mi otec, takže sme s mamou a šiestimi súrodencami zostali na všetko sami. Pamäťam sa tiež na to, že zo školy, kedže to bolo v období 2. svetovej vojny, sme chodili domov v dvojstupe a zakaždým nás sprevádzal nejaký starší spolužiak.

Vendelín ešte poznamenal, že do slovenskej školy chodil aj jeho starší brat Eugen (ktorý neskôr navštievoval mešťanskú v Trstenej) i Jozef a nakolko mohli – aj ďalší súrodenci, že po smrti otca im bolo mimoriadne ľahko, najmä keď vo februári 1945 – pre boje pri Babej hore – boli evakuovaní na dva mesiace do Pekelníka. Po návrate do Veľkej Lipnice ich dom naštastie stál, takže mali aspoň kde hlavu schýliť. Bratia s mamou sa onedlho pustili do roboty na gazdovstve, kým Veronika, Hermína a Eugen odišli krátko po vojne na Slovensko, no a 13-ročný Vendelín musel odísť do služby. - Jeden rok, - pokračuje, - som slúžil u Jána a Cecílie Kruželovcov v Chyžnom a ďalšie dva, až do roku 1948, som bol v službe u koštolníka Štefana Bialoňa vo Veľkej Lipnici, kde som o.i. pásol kravy a pomáhal na hospodárstve. Jedinou zábavou mi bolo to, že som sa tam vo voľných chvíľach naučil bicyklovať.

Žiaľ, v službe v Chyžnom dostal pruh a musel sa podrobiť operácii v Novom Targu, takže keď dovršil 21-rokov (1953) a mal narukovať, zo zdravotných dôvodov ho nezobrali. - Zostal som teda na hospodárstve, - pokračuje, - kde som s bratmi Jozefom a Vincentom pomáhal mame. Okrem toho som jedno leto pásol v obci ovce. Bačom bol František Lichosyt, ktorý ešte žije a valachom Augustín Dunaj. Jeden rok som pracoval aj v bani v Tychách a potom až do svadby som bol doma.

So svojou budúcou manželkou Barborou (rod. Kožuchovou) sa Vendelín spoznal dosť nezvyklým spôsobom, vďaka inzerátu, ktorý dal do novín Gromada - Rolnik Polski.

Barbora sa narodila 9. februára 1944 v Paszyne pri Novom Sáči v rodine Vojtechu a Viktórie (rod. Kiełbasovej) Kožuchovcov. Má štyri sestry: Vieslavu, Annu, Jozefínu a Stanislavu a päť nevlastných súrodencov: Vladislava, Kazimíra, Máriu, Teréziu a Alfrédu. Do základnej školy chodila v Paszyne v rokoch 1951 až 1958 a až do svojich 16 rokov bývala s rodičmi doma. Ďalších deväť rokov bola u svojej nevlastnej sestry Alfrédy Jasišskej v Krzeszowe pri Kamiennej Góre. - Ked' som mala 25 rokov, - ho-

Manželia V. a B. Vontorčíkovci

vorí, - rozhodla som sa odpovedať na Vendelínov inzerát. One-dňa som prišla za ním do Veľkej Lipnice a kedže sme si padli do oka, rozhodli sme sa zobrať. Sobáš sme mali 26. septembra 1969 v Paszyne a po svadbe sme začali bývať u manželovej mamy Juliany vo Veľkej Lipnici. Krátko po svadbe sme s manželom odišli za prácou do Čiech. Pracovali sme v lesoch pri Plzni do jari 1970.

Po návrate domov Vendelín nastúpil do poštového úradu vo Veľkej Lipnici (1. marca 1971), kde bol poštárom do 1. februára 1996, kedy odišiel do dôchodku. Jeho manželka sa medzitým stala o hospodárstvo a výchovu detí. Manželom Vontorčíkovcom sa totiž postupne narodilo 14 detí. Žiaľ, najmenšia dievčinka a ďalšie tri - Margita, Katarína a Anna zomreli ešte v dojčenskom veku. Alžbeta, ktorá zostala slobodná, býva s rodičmi, Gustáv s manželkou Barborou býva vo Veľkej Lipnici, Mária (Kobroňová) s manželom Miroslavom žijú v Malej Lipnici, Lucia (Košcielaková) s manželom Markom v Pekelníku, Adela (Trutnová) s manželom Andrejom v Morawczyne pri Novom Targu, Magdaléna (Kadašová) s manželom Jozefom v Chyžnom a Helena (Habasová) s manželom Zbigniewom býva v Długopoli pri Novom Targu. Okrem Alžbety býva s rodičmi Václav (22), ktorý je slobodný, Anna (19), absolventka Polnohospodárskej školy v Jablonke a Kristína (15), ktorá v tomto roku končí 3. triedu gymnázia vo Veľkej Lipnici.

- Vedúcou pošty, - spomína Vendelín, - kde som robil poštára, bola Danuta Stopiaková. Práca poštára ma veľmi zaujíma, kedže mi zaručovala stály plat a kontakt s ľuďmi, takže som bol spokojný.

Peniaze im boli samozrejme veľmi potrebné, veď vychovať také deti nebolo ľahké. Snažili sa im však zabezpečiť dobrú budúcnosť a robili všetko, aby nikdy nepocitili nedostatok. Keď deti dorastli, zapojili sa aj ony do práce na hospodárstve a v domácnosti. Dnes je už Vendelín Vontorčík na zaslúženom dôchodku a spolu s manželkou sa teší zo štyroch vnučiek a štyroch vnukov, ktorí ich často navštievujú, ale na Život a jeho doručovanie čítateľom nezabúda. - Životom samozrejme roznášal už skôr, - spomína, - ked' som bol poštárom. Vtedy ich bolo okolo 100. Opäťovne ich doručujem od roku 2001. Požiadal ma o to vtedajší predseda MS SSP vo Veľkej Lipnici-Privarovke, krajan a môj dobrý známy Eugen Bandyk, ktorý žiaľ, už nie je medzi nami (zomrel 15. decembra 2002- pozn. P.K.).

Vendelín odvtedy každý mesiac čaká na balík Životov z Krakova, ktoré si naloží do tašky a roznáša predplatiteľom nielen v Skočíkoch, ale aj v Privarovke. Kedže ako bývalý poštár je medzi ľuďmi dobre známy, môže sa opäť prejsť po dedine a porozprávať sa s ľuďmi, čo ho veľmi teší.

JEDINÁ NA SPIŠI

Už oddávna sme si zvykli, že sa o kostol stará kostolná služba, ku ktorej patrí organista, kostolník, zvonár, upratovačky, no a kňaz. Väčšinou tieto funkcie vykonávajú muži, ale vo Vyšných Lapšoch je trochu inak, pretože tam nemajú kostolníka, ale kostolníčku, na ktorú si všetci rýchlo zvykli. Je ich pýchou, ktorou sa - ako jedinou kostolníčkou na Spiši, ba aj v širokom okolí - môžu pochváliť. Keď ľudia počujú, že v Lapšoch majú kostolníčku, sa veľmi čudujú, pretože ich predstava kostolníčka sa vždy spája s mužom. Pred Olgou Kriškovicou, ktorá sa vo februári pred šiestimi rokmi ujala tejto funkcie, bola nelahká úloha, lebo nevedela, ako ju prijmú ľudia, ako budú reagovať na to, keď ju uvidia v úlohe kostolníčky. Na všeobecné prekvapenie ju prijali s radostou. Akoby aj nie, ved' skoro dva roky nemali vôbec kostolníka. Keď jej predchodca Ján Griglák odišiel do USA, nemal ho kto vystriedať. Bola to, myslím si, trochu výzva pre vyšnolapšanských chlapov, no nikto sa neprihlásil, až napokon musela prísť žena, aby zachránila situáciu. O tom, že sa jej dobre darí, svedčí aj fakt, že pôsobí už šesť rokov a Vyšnolapšania nepomýšľajú na zmenu. Naopak, získala si uznanie. Ľudia sa tešia, že majú v kostole poriadok a má sa kto postarať o chod - tak povediac - hospodárskej časti kostola.

V minulosti to bolo tak, že funkcia kostolníka bola akoby pripísaná jednej rodine, ktorá sa kostolníčením zaoberala z pokolenia na pokolenie a funkcia prechádzala z otca na syna. V niektorých spišských obciach je tak aj dnes. Opýtali sme sa na povinnosti kostolníka, lebo to, že si vyžaduje veľa času, je samozrejme. Ako sme sa dozvedeli, úlohou kostolníka je nielen otvárať a zatvárať kostol pred omšou a po nej, ale aj starať sa o čistotu oltárnych obrusov, liturgickej bielizne, výzdobu kostola na rôzne sviatky (napr. betlehem na Vianoce, Boží hrob pred Veľkou nocou), dohliadnuť na miňštrantov, aby počas omše nevyrušovali a keď sa v kostole robia nejaké opravy alebo iné práce pri kostole, treba po nich upratať, samozrejme s pomocou ďalších obyvateľov obce. Keď sme sa Olgy opýtali, čo ju podnietilo k tejto službe, povedala: - *Ked som videla, že sa kňaz*

- Počas roznásania Životov, - hovorí, - sa rád zastavím na slovíčko so susedmi, poviem im, čo je v najnovšom čísle Života zaujímavé a trochu si pobesedujeme. Tešíme sa spolu s redakciou, že Život sa v apríli t.r. dočkal ďalšieho jubilea, čiže vydania 550. čísla, že slovenské slovo prichádza k nám nepretržite už 46 rokov. Ľudia by samozrejme v Živote najradšej čítali o svojej obci, ale vedia, že to nie je možné. Viem, že mnohých zaujímajú všetky články, najmä o Orave, o rôznych krajanských podujatiach, historické články, ako aj informácie o Slovensku. Teším sa, že so zbieraním predplatného nemám zatiaľ väčšie problémy a že mnohým sa páčia aj nové kalendáre, ktoré vydáva redakcia.

Na záver poprajme krajanovi Vendelinovi Vontorčíkovi do ďalších rokov veľa zdravia a pohody v osobnom živote, ako aj čo najviac úspechov v propagovaní Života medzi oravskými krajanmi.

Text a foto: PETER KOLLÁRK

Kostolníčka O. Kriškovicová s farárom R. Gorczyńskym

musí sám starať o kostol, že má na hlave naozaj veľa, lebo okrem bohoslužieb si musel pripraviť napr. výzdobu či iné veci, rozhodla som sa ísť za ním do sakristie a opýtať sa, či by som nemohla byť kostolníčkou. Pamätám sa, že farár bol veľmi prekvapený, ale aj rád, že bude mať kostolníka, ktorý mu ulahčí prácu a postará sa o kostol. A tak som ſiou dodnes.

Práca kostolníka je časovo náročná, ved sv. omše a nezriedka aj iné pobožnosti sú každý deň. A keď k tomu pridáme aj prácu v domácnosti a starostlivosť o rodinu, treba sa dobre obracať, aby sa všetko stihlo. Olga však, ako hovorí, má čas na všetko: - *Treba si prácu len dobre naplánovať a vtedy nie je žiadnen problém. Okrem toho mám rodinu, ktorá mi vždy ochotne pomáha. Moje dcéry mi vždy pomôžu pri výzdobe kostola a manžel zase pri opravách. Kostolníčkinu prácu si pochvalujú aj ľudia, farár a ostatní členovia kostolnej služby. Dobre sa im s ňou spolupracuje. – V našom kostole sv. Petra a Pavla prebieha v súčasnosti oprava interiéru. Máme čo robiť, kedže kostol bol veľmi zanedbaný, takže potrvá dlho, kým všetko dáme do poriadku. Kostolníčkine slová potvrdil aj miestny farár Roman Gorczyński. – Môj predchodca nerobil žiadne opravy a nestaral sa o to, že niektoré oltáre a sochy nutne potrebujú opravu, lebo takmer padajú ľudom na hlavy. Teraz sa už pár rokov spolu s farníkmi snažíme prinavrátiť nášmu kostolu patričný vzhľad. Vymenili o.i. elektrickú inštalačiu a ozvučenie. Už pár rokov prebieha renovácia oltárov a kostolného interiéru. Zatiaľ sú obnovené dva bočné oltáre Nepoškvrnenej Panny Márie a sv. Mikuláša. Ďalšie sú „rozkúskované“ v dielňach krakovských konzervátorov. Je s nimi veľa práce takže sa skoro ešte nevrátia do kostola. Oprava kostola sa začala z iniciatívy terajšieho farára Romana Gorczyńskiego, ktorý dozerá na tieto práce. Doterajšie opravy stáli nielen veľa práce a námahy farníkov, ale aj peňazí. Istú časť nákladov na opravu oltárov poskytol hlavný vojvodský konzervátor, časť poslali rodáci zo zahraničia a ostatné prostriedky pochádzajú zo zbierok v obci. Na renováciu čaká aj kostolný organ. Najkrajší pocit budú mať vtedy, keď sa do kostola opäť vráti zrenovovaný hlavný oltár.*

Prajeme kostolníčke Olge veľa úspechov a vytrvalosti v jej práci.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

L. Molitoris otvára súťaž

I. Kolodejová z N. Belej

M. Kromka z Kacvína

M. Šoltýsová z Jurgova

Dňa 7. mája t.r. sa v sídle ÚV SSP v Krakove konal už 45. ročník recitačnej súťaže, čiže *Deň slovenskej poézie a prózy*. Je to jedno z najkrajších podujatí, ktoré organizuje nás Spolok a redakcia Života pre školskú mládež na Spiši a Orave učiacu sa slovenský jazyk.

Tohtoročných recitácií sa zúčastnilo 37 žiakov zo 6 základných škôl a 4 gymnázií, ktorí aj so svojimi učitelmi slovenčiny prišli do Krakova osobitným autobusom. Boli medzi nimi aj štvrťa lycealisti z Jablonky, ktorých spolu s recitátkou z jablonského gymnázia priviedla učiteľka slovenského jazyka Anna Lenczovská. Pozname-najme, že podujatie zaznamenávala TVP 3 s moderátorom Bri-anom Scottom.

Súťaž v prednese slovenskej poézie a prózy otvoril generálny tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, ktorý privítal zhromaždených a podotkol, že podujatie sa už po druhýkrát uskutočňuje v Krakove, čo umožňuje žiakom prezrieť si priestory Spolku a navštíviť mesto. Medzi hostami súťaže bola generálna konzulka SR v Krakove Jana Burianová, podpredseda SSP a šéfredaktor Života Ján Šternog a samozrejme učitelia slovenčiny z jednotlivých škôl, ktoré žiakov pripravovali na súťaž.

Celé podujatie moderoval L. Molitoris, ktorý žiakom o. i. pripomienul, na čo bude súťažná porota pri hodnotení prednesov klášť dôraz. Potom už slovo patrilo mladým recitátorom, ktorých výkony hodnotila trojčlenná porota v zložení: Ján Šternog, L. Molitoris a redaktor Peter Kollárik. Prednesy poézie a prózy trvali vyše tri hodiny. Žiaci súťažili v štyroch kategóriách: najmladšej (od 1. do 3. triedy ZŠ), staršej (od 4. do 6. triedy ZŠ), gymnaziisti a lycealisti. Všeobecne možno povedať, že podujatie malo veľmi dobrú úroveň a porota sa mohla presvedčiť, že všetci účinkujúci sa na súťaž sve-

domite pripravili. Nebolo teda ľahké vybrať tých najlepších. Hoci aj tentoraz sa v niektorých prednáškach vyskytli drobné chybčíky, na čo na záver upozornil J. Šternog, ako napr. nerozlišovanie „h“ a „ch“, nesprávna výslovnosť „l“ a „l“, či problémy s prízvukom, boli to ojedinelé prípady, ktorým sa na podobných podujatiach nedá vyhnúť. Odhliadnuc od toho treba všetkým žiakom a ich učitelom vyjadriť uznanie a podakovanie za dobrú prípravu na súťaž. Žiaci prednášali básne takých slovenských autorov, ako napr. Ľudmila Podjavorinská, Mária Letovancová, Miroslav Válek, Ján Smrek, Mária Rázusová-Martáková, Milan Rúfus, Gre-gor Papuček, či Štefan Moravčík. Počuli sme dokonca báseň Juliana Tuwima. Z prózy najčastejšie siahali do tvorby Antonia Habovštiaka, Márie Jančovej, Petra Glocka a Márie Ďuričkovej.

Velký dojem na poslucháčoch urobili prednesy lycealistov z Jablonky, či Daniely Dluhej z Novej Belej, ktorá podobne, ako ďalší belianski žiaci, vystúpila v peknom ľudovom kroji. Veľmi sa páčili aj výkony ďalších, napr. Marceley Celušákovej z gymnázia v Nižných Lápsoch, Edity Švecovej z Krempáčov, Alexandry Butasovej z Kacvína, či jedinej rozprávačky v najmladšej kategórii Ivony Kolodejovej z Novej Belej.

Kedže úroveň súťaže bola veľmi vyrovnaná, čakala porotu neľahká úloha, aby objektívne zhodnotila súťažiacich. Preto nie div, že v niektorých prípadoch musela priznať niekoľko rovnocenných druhých

Jablončanky I. Paniaková a A. Pilchová s B. Scottom

Nižnolapšanské gymnaziastky s konzulkou J. Burianovou

RECITAČNÁ

Započúvaní diváci. Zľava konzulka SR J. Burianová

Súťažná porota

SÚŤAŽ '2004

už netrpezivo čakali na vyhlásenie výsledkov. Predtým si ešte vypočuli báseň M. Válka Jesenná láska, ktorú zarecitovala generálna konzulka J. Burianová.

Výsledky súťaže krátko vyhodnotil L. Molitoris a najlepší recitátori, ktorých odmeňovali generálna konzulka SR v Krakove J. Burianová, L. Molitoris, J. Šternog a P. Kollárik, dostali hodnotné vecné a knižné odmeny. Malé darčeky dostali aj ostatní účastníci súťaže. Generálna konzulka SR odovzdala za pekný a zaujímavý prednes osobitné knižné odmeny P. Majerčákovej z Novej Belej a M. Radeckej z gymnázia v Nižných Láپoch. Skončil sa teda ďalší ročník vydannej recitačnej súťaže, ktorá svedčí o tom, ako zdôraznila J. Burianová, že medzi krajanskou mládežou na Spiši a Orave je o slovenčinu nadalej veľký záujem, že súťaž mala vysokú úroveň a že veľkú zásluhu na jej zdarnom priebehu mali učitelia, ktorí žiakov pripravovali, za čo im patrí srdečná vdaka. V závere pozvala všetkých žiakov do amfiteátra vo Fridmane, kde 31. mája t.r. vystúpí spevácko-tanečná skupina zo Slovenska. Generálny tajomník UV SSP L. Molitoris všetkým podakoval za účasť a pozval ich na novú súťaž na budúci rok.

PETER KOLLÁRIK

Foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Krempašské žiačky sa tešia medvedíkom

Výsledky:

Lycealisti (Jablonka)

Poézia

- Dominika LITVIAKOVÁ za prednes básne M. Letovancovej Sínokvet
- Kamila LITVIAKOVÁ za prednes básne M. Letovancovej Vázby
- Kamil KULAVIAK za prednes básne G. Papučeka Voľakde v Európe
- Ivona PANIAKOVÁ za prednes básne M. Rúfusa Modlitba za Slovensko

Najmladšia skupina (1.- 3. tr. ZŠ)

Poézia

- Daniela DLUHÁ z Novej Belej za prednes básne Zoška Samoška
- Terézia PETRÁŠKOVÁ z Krempáčov za prednes básne Abeceda zdravia
- Anna KURNÁTOVÁ z Novej Belej za prednes básne Už ho vezú
- Magdaléna DZIURKOVÁ z Jurgova za prednes básne Rozhovor parku so strážnym anjelom
- Dominika PACIGOVÁ z Krempáčov za prednes básne Raj domova
- 9. Patrícia MAJERČAKOVÁ z N. Belej za prednes básne Žabiatko Tomáš CHOVANEC z Jurgova za prednes básne Modlitba za rodičov
- Peter ŠVEC z Krempáčov za prednes básne Už ho vezú
- Iveta ŠVECOVÁ z Krempáčov za prednes básne Dvanásť sy nov roka

POKRAČOVANIE NA STR. 24

Spoločný záber na pamiatku z krakovského rínsku

POVIEDKA NA VOLNÚ CHVÍIU

Prvú vraždu Marty počul, druhú videl a pri tretom pokuse sa takmer sám stal obetou. Bola sobota, jeho voľný deň. Namiesto toho, aby predával obuv, dával pozor na Bobyho, kym Helena Breuerová bola v meste. Táto sobota sa v ničom nelíšila od mnohých predchádzajúcich. Chlapec ležal dolu značky na koberci a pozeral k vbojku v televízii. Zvuk bol stíšený, aby nerušil Martyho, ktorý sa zahľbil do svojej učebnice účtovníctva. Nebolo ľahké dokončiť večernú školu, preto každú sobotu a nedeľu trávil učením sa.

Zrazu ho zarazil výstrel. Bol veľmi hlasný. Znamená to, že nepochádzal z televízie. Marty vyzrel oknom svojho bytu na druhom poschodí. V tom okamihu nejaký človek vybehol z mestskej spoteľne, ktorá bola presne oproti, na druhej strane ulice. V pravej ruke držal revolver. Zastal, akoby nevedel, kam má ísť.

Okoloidúci sa poschovávali za zaparkované vozidlá, ale niekto zavolal policajta, ktorý pribehol spoza rohu. Človek zdvihol zbraň a tri razy vystrelil. Výstrely sa ozývali medzi vysokými budovami. Policajt sa zatackal a spadol.

Muž neváhal. Rozbehol sa k Martyho domu, otočil sa, vypálil ešte dva náboje a zmizol v nôm.

Marty sledoval túto scénu ako skamenený. Spätmäťal sa až vtedy, keď začul rýchle kroky na schodišti. Rozbehol sa, ale gangster bol skôr pri dverách a otvoril ich. Pozreli sa na seba. Potom neznámy vošiel a zamkol dvere.

- Je tu ešte niekto okrem vás dvoch? - spýtal sa a revolverom opísal polkruh.

Marty pozrel na chlapca, ktorý s vytreštenými očami hľadel na votrelca.

- Nie. Sme tu sami.

Gangster prezrel spálňu, ku-

chyňu a kúpeľňu a potom podišiel k oknu.

- Prekliata hmla, - zamrmal.

Z oboch strán prichádzali policajné autá so zavýjajúcimi sirénami.

Marty zacítil Bobyho ruku vo svojej.

- Kto je tento človek, ujo Jimmy?

- Istý priateľ twojho uja, - odvetil gangster. - Teraz buď dobrý a

RICHARD HARDVICK PO ŠIESTOM VÝSTRELE

poslúchaj.

- Videli som, ako ste zabili policajta, - povedal Marty. - Prečo ste to urobili?

- Predtým som zastrelil pokladníka. Bol taký hlúpy, že sa pokúsil zapnúť poplašné zariadenie. Správal sa tak, akoby tie peniaze boli jeho. Pokial ide o toho druhého, nebolo na výber. Niekoľko musel zle skončiť: on alebo ja.

- Videli vás. Polícia vás bude hľadat.

Gangster znova podišiel k oknu.

- Dolu je už záplava uniformami, - oznámil Martymu. Potom si čupol pred chlapca. Revolver držal v ruke.

- Ako sa voláš?

- Boby.

- Podľa, sadni si mi na kolená.

Marty k nim pristúpil.

- Nechajte ho na pokoji. Nesmiete mu nič urobiť.

Hlaveň revolvera teraz mierila priamo na Martyho tvár.

- Vieš veľmi dobre, čo sa stalo tým dvom dolu. Ak na to zabudneš, aj ty tak skončíš.

- Buďte rozumný, človeče.

Diet'a so mnou nebýva. Iba dávam naň pozor, kym sa jeho mama nevráti z nákupu.

- Ako si pred chvíľou módro poznamenal, policajti vedia, že

som tu. Čoskoro prídu. Musia sa však so mnou rozprávať. Vieš prečo? Pretože mám vás dvoch, najmä malého.

Pred dvoma rokmi Harry Breuer zomrel pri dopravnej nehode. Diet'a sa vôbec nepamätao na otca. Marty a Boby si od samého začiatku dobre rozumeli. Keď raz Marty navrhol Helene, že dá pozor na malého, vďačne to prijala. Chodili do zoologickej záhrady, na prechádzky, rybačku a výlety.

Raz sa stalo niečo neočakávané. Istú sobotu večer zastala Helena pri Martyho dverách, keď

prišla po Bobyho. Ruky mala plné papierových tašiek s nákupmi, vlasys rozstrapatené vetrom a jedna kučera jej spadla cez čelo. V tom okamihu Marty pochopil, že sa zamiloval do svojej susedky a Bob i jeho matka sa mu stali akýmsi druhom rodiny.

Avšak až teraz mu bolo jasné, akú zodpovednosť má za malíčkého. Zodpovednosť, to bolo slovo, ktoré pre dvadsať päťročného Martyho ešte nemalo praktický význam. Posledné gangstrove vety ho vystrašili. Zistil, že túto nebezpečnú situáciu musí vyriešiť sám. Čo by na jeho mieste urobil chlapcov otec? Určite by dokázal včas zatvoriť dvere, keby videl, čo sa stalo dolu. Možno by sa pokúsil gangstra premôcť.

Marty reagoval pomaly a nemal ani zbraň.

Začul silné klopanie na dvere.

- Je tam niekto? - Otázka bola vyslovená pokojne, ale energicky.

Pridusené hľasy, potom ticho.

- No tak, povedz im to, - prikázal gangster.

- Vy ... vy nemôžete vojsť, - povedal takmer šeptom Marty.

Zvonku teraz počul hlas správca budovy.

- Na ulici sa stala vražda. Zločinec vbehol do nášho domu. Policia kontroluje všetky byty.

- Ved' im to už povedz! - precedil gangster pomedzi zuby. - Neprišiel som sem pre zábavu.

- Nemôžete vstúpiť. Človek, ktorého hľadáte, je tu. Má zbraň, a je tu aj chlapec.

Vzrušené hlasy prekričal jeden ženský.

- Jimmy, Boby je v poriadku?

Bol to hlas Heleny Breuerovej. Zdalo sa mu, že vidí jej tvár a strach v očiach.

- Nemusíš sa báť, Helena. Nič sa mu nestane.

- Ako to smiešne vyznelo, - pomyslel si, keď povedal tie slová. Gangster sa naňho pozrel s úskrnom.

Za dverami hlučne zneli ročúlené hlasy, pred domom zavýala siréna a napriek tomu hľuku Marty počul, ako mu silne búsi srdce.

- Počúvajte, vy tam vnútri, čo chcete? - spýtal sa ten pokojný hlas.

- Chcem vyjsť, - odpovedal gangster.

- Keď sa ma pokúsíte oklamat, týchto dvoch zabijem. Chcem, aby ste mi pred dom pristavili auto. Vyjdeme spolu: ja, tento mladík a chlapec.

Marty ľažko dýchal. Gangstroví sa to nikdy nepodarí. Policajti nedovolia dvojnásobnému vrahovi, aby utiekol.

- Nie som kompetentný prijať vaše podmienky, - odpovedal hlas zo schodišťa. - Musím dostať povolenie. To chvíľu potrvá.

- Dám ti päť minút. Potom vydeme a za to, čo sa stane, budeš zodpovedný ty.

Marty tupo pozeral na televíznu obrazovku. Gangster bol aj bez zbrane silnejší než on. Čo má robiť?

Ubehla minúta i ďalšia. Obrazovkou sa hnali kovboji a strieľali ako šialení. Jeden sa s bolestivým výrazom na tvári chytil za hruď a padol z koňa. - Aký je to pocit, keď t'a trafi guľka? - sptyoval sa v duchu Marty.

Pozrel na gangstra, ktorý sedel s dieťaťom na kolenách. Boby bol napodiv pokojný. Možno to všetko považoval za hru. - Áno, musím to urobiť, - rozhodol sa Marty.

Začal rátat'. Jeden výstrel v sparteľni, tri na ulici a potom ešte dva. Keď utekal po schodišti, určite nemal čas nabit' revolver. Bolo veľmi dôležité, aby sa ne-pomýlil v rátaní. Ešte raz spočítal výstrely. Šest', nemôže sa pomýliť.

Prešiel si jazykom po suchých perách a hlboko sa nadýhol.

- Prešli tri minúty, - zakričal gangster policajtom. - Máte ešte dve ...

- Pomýlili ste sa, - počul sa Marty hovoriť. - Čas uplynul.

Gangster sa naňho prekvapene pozrel.

- Čo si povedal?

Marty zopakoval hlasnejšie.

- Čas uplynul. Teraz sa poráta-me my dvaja.

- Nebuďte šialený, - zakričal poli-cajt. - Nechajte to na nás!

- Človeče, čo t'a omrzol život?

- Gangster namieril revolver na Martynho. - Nepribližuj sa!

Marty urobil ešte jeden krok. Mal pocit, že má kolená z gumy. A keď sa mylí? Všetko jedno, teraz sa už nedá ustúpiť.

- Posledný raz ti hovorím ...

V tom okamihu zbadal Marty na gangstrovej tvári nový výraz. Poznal ho, pretože mu neboli cudzí. V tých očiach sa zračil strach.

To mu dodalo súl. Zrazu sa cítil mocnejší. On, Jimmy Marty ako postrach prérie.

Jediným skokom sa vrhol na gangstra.

Bolo počuť ohlušujúci výbuch. Akoby mu nejaký závoj zahalil oči. Vtedy zacítil bolest' a upadol do tmy ...

- Preberá sa z bezvedomia, kapitán, - povedal ktosi. Marty otvoril oči. Zdalo sa mu, akoby sa vrátil z dlhej cesty. A potom si spomienul. Boby!

- Kde je Boby?

- Nebojte sa, je v poriadku.

Skláňali sa nad ním tri tváre. Muž a žena v bielych pláštoch. Tretí človek mal širokú tvár a hnedú košeľu.

- Ja som kapitán Luton. Bol som pred dverami, keď ste sa vrhli na gangstra. Ste určite chladnokrvný, chlapče. Chladnokrvný a statočný.

- Mali ste šťastie, - dodal človek v bielom plášti. - Centimeter doprava a my by sme tieto chvály museli povedať na po-hrebe.

- Ale ja som rátal, - povedal Marty. - Musel som sa pomýliť.

- Čo ste rátali?

- Výstrely. Šestkrát vystrelil. Ne-verím, že si mohol znova nabit' re-volver.

Kapitán si prešiel rukou po holom temeni.

- Moment. Znamená to, že ste sa naňho hodili, lebo ste si my-sleli, že má prázdnu nábojnicu?

Marty prikývol. Ten pohyb mu vyvolal silnú bolest' v ramene a ruke.

- Áno. Myslel som si, že strieľal šestkrát.

Kapitán vydýhol.

- Pozeráte priveľa filmov z Di-vokého západu. Áno, strieľal určite šesť ráz, ale bola to zbraň zo siedmimi nábojmi. Posledný trafil vás. Keď sme počuli výstrel, vyvalili sme dvere.

- Aj keby som to vedel, konal by som rovnako, - pomyslel si Marty.

- Ved' šlo o Bobyho ...

Kapitán pokračoval: - Doktor povedal, že sa ešte nemôžete rozprávať s novinárm. Ale myslím si, že sa môže urobiť výnimka pre dvoch návštevníkov.

- Pôvabná mladá žena v žltých šatách a chlapec, - dodala lekárka s úsmievom. - Môžu vojsť?

Žlté šaty? Marty sa usmial.

- Počúvajte, kapitán, - povedal.

- Čo by sa stalo, keby ste si to s výstrelmi nechali pre seba? Nie je to také dôležité ...

RECITAČNÁ SÚŤAŽ '2004

DOKONČENIE ZO STR. 21

Práza

- Ivona KOLODEJOVÁ z Novej Belej za prednes príbehu Na čučoriedkach

Staršia skupina (4.- 6. tr. ZŠ)

Poézia

- Edita ŠVECOVÁ z Krempách za prednes básne Bol raz jeden herbár
- Mária MAJERČÁKOVÁ z Novej Belej za prednes básne Ranená breza
- Dominika WNEKOVÁ z Krempách za prednes básne Vybrané slová
- Žaneta SARNOVÁ zo ZŠ č. 2 v Čiernej Hore za prednes básne Ranená breza
- Michal KROMKA z Kacvínna za prednes básne Čoho sa bojí Jano
- Anna VOJTASOVÁ z Jurgova za prednes básne Zakliata pan-na vo Váhu a divný Janko
- Katarína CERVÁSOVÁ z Novej Belej za prednes básne Škola Magdaléna PETRÁŠKOVÁ z Krempách za prednes básne Matka Helena CHALUPKOVÁ z Novej Belej za prednes básne Prekážka Monika ŠOLTÝSOVÁ z Jurgova za prednes básne Plachá modlitba za mamokino srdce
- Karolína KEDZIUCHOVÁ z Nedece za prednes básne Rodná zem

Práza

- Alexandra BUTASOVÁ z Kacvínna za prednes poviedky Čo budeme robiť?

- Peter ŠOLTÝS z Novej Belej za prednes poviedky Janove príhody
- Dominika MAJERČÁKOVÁ z Novej Belej za prednes rozprávky Kapsa, potras sa!
- Sabína GALOVIČOVÁ z Kacvínna za prednes poviedky Skúška

Gymnazisti

Poézia

- Marcela CELUŠÁKOVÁ z gymn. v Nižných Lápšoch za prednes básne Jesenná láska
- Alžbeta GALOVIČOVÁ z gymn. v Nižných Lápšoch za prednes básne O dvanásťtej komnate
- Magdaléna VOJTASOVÁ z gymn. v Bialke Tatralašskej za prednes básne Rozhovor
- Terézia MAJERČÁKOVÁ z gymn. v Krempachoch za prednes básne Báseň o krásnej matke
- Anna PILCHOVÁ z gymn. v Jablonke za prednes básne Ty
- Margita RADECKÁ z gymn. v Nižných Lápšoch za prednes básní Nite a Po písmenku

Práza

- Mária TOMÁŠOVÁ z gymn. v Nižných Lápšoch za prednes poviedky O človeku, ktorý nikdy nehrešil
- Violeta KOLODEJOVÁ z gymn. v Krempachoch za prednes poviedky Odkedy šumí Orava

Zvláštne ocenenie generálnej konzulky SR v Krakove

Patrícia MAJERČÁKOVÁ z Novej Belej za prednes básne L. Žabiatko Margita RADECKÁ z gymn. v Nižných Lápšoch za prednes dvoch básní M. Válka - Nite a Po písmenku

Roľník musí každý deň aspoň dvakrát dojíť kravy a dodávať mlieko do zberne, lenže za to, - iste to uznáte, - čo mu mliekáreň zaň platí, sa mu nevypláca ani len kravy dojíť. Navyše mliekáreň, ako sme už spomínali, mu jeden mesiac platí 4 zlotted, druhý mesiac však 5 zlotted. Ten rozdiel ide iste na vydržiavanie mliekarne, aby fungovala, ak roľník chce mlieko predávať. On musí hraťť tieto náklady

Vyskytujú sa však aj iné podľuky. Napr. nemohol som pochopiť, prečo bolo mlieko od mojich kráv jeden týždeň klasifikované do extra triedy a druhý týždeň len do prvej triedy a opačne. Je to veľmi dôležité, lebo ako čitatelia iste vedia, medzi týmito triedami je aj cenový rozdiel. Preto som sa nakoniec rozhodol ísť' do mliekarne v Novom Targu, aby mi priamo na mojich očiach zistili, koľko tuku obsahuje mlieko od mojich kráv. Aby som mal stopercentnú istotu, vzal som so sebou mlieko od každej kravy zvlášť, navyše z každého cecka v osobitnej nádobke. Naivne som si myslie, že sa konečne dozvím pravdu. Keď som však došiel k samej mliekarni, najprv ma nechceli pustiť dnu, lebo vraj cudzím je vstup zakázaný. Po dlhšom vyjednávani som sa trochu najedoval a povedal som, čo si o nich myslím, takže ma nakoniec pustili. Potom som však aj tak musel niekoľko hodín čakať, kým som sa dostal do laboratória. Povedal som laborantovi, že som dodávateľom mlieka a chcem zistit, koľko tuku má mlieko od mojich kráv. Dodal som ešte, keď som videl, že sa začína zdráhat', že mu za výskum mlieka zaplatím. Žiaľ, nič som nezískal. Laborant mi totiž povedal, že hoci by som zaplatil neviem koľko, mlieko nepreskúma, lebo to má prísne zakázané. Takže ako vidíme, mliekáreň skúma a klasifikuje mlieko bez akejkoľvek kontroly, jednoducho podľa vlastného uznania. A my, dodávatelia, na to doplácam. Sme, či to chceme alebo nie, bezmocní. Dúfam však, že teraz, keď sme sa konečne ocitli v Európskej únii, sa to hádam aspoň trochu zmení, hoci – pravdu povediac – stopercentnú istotu, že sa tak stane, nemám.

FRANTIŠEK HARKABUZ

KRÁTKO Z ORAVY

V júni (5. 6.) sa 75 rokov dožil krajan Eugen Bosák z Podvlnky. Nášmu jubilantovi prajeme veľa zdravia a spokojnosti v ďalšom živote.

* * *

V apríli t.r. inštalovali v obecných knižničiach v Jablonke a vo Veľkej Lipnici po tri nové počítače (na snímke v Jablonke), ktoré v rámci vládneho programu IKONKA - stály prístup k informáciám, venovalo gminám Ministerstvo informatiky PR. Počítače, napojené na internet, môžu záujemcovia využívať bezplatne.

* * *

28. marca došlo počas manželskej hádky vo Veľkej Lipnici k rodinnej tragédii. 29-ročná Beata D., matka štyroch detí vo veku od 3 do 9 rokov, bodla do brucha svojho 35-ročného manžela Jana D., ktorý vykrvácal a zomrel.

* * *

Vedenie Gminného strediska sociálnej pomoci vo Veľkej Lipnici požiadalo Vojvodský úrad v Krakove o dofinancovanie prestavby podkrovia vo požiarnej zbrojnici, ktoré chce adaptovať na klubovňu pre mládež.

* * *

Časť členov Gminnej rady vo Veľkej Lipnici vytvorila klub „Jednota pre budúcnosť“, ktorého predsedom sa stal Henryk Kowalczyk a jeho zástupkyňou Danuta Paplaczkyová.

* * *

25. apríla t.r. sa v aule Združenia stredných škôl v Jablonke uskutočnil charitatívny koncert spojený s misionárskou výstavou pod heslom „Orava deťom Afriky,“ na ktorom vystúpila skupina Hajlandery, zbor Premenia Pána, Viola a New Day, súbor Krywań a ďalší. V prestávkach sa konala aukcia exponátov z Afriky.

* * *

17. júna uplynú štyri roky, keď nás navždy opustil bývalý podpredseda ÚV SSP, predseda OV SSP a Spolku sv. Vojtechu na Orave, krajan Augustín Andrašák z Jablonky (na snímke), ktorý zomrel vo veku 63 rokov. Spomínajú vďační krajania a rodina.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ZA KAMARÁTKOU DANKOU

Cesty osudu sú nevyspytateľné a často nás veľmi prekvapia a šokujú. Tak bolo aj vtedy, keď sme sa dozvedeli, že 3. apríla 2004 nás po krátkej nemoci náhle opustila kamarátka, priateľka a neúnavná podporovateľka slovenskosti v Novej Belej Danka Šoltýsová.

Keď zomiera človek, vždy žialime. Je predsa škoda každého života, najmä keď sa skončí skôr, ako sa začal napínať. Naša kamarátka Danka mala toľko snov a túžob, ktoré chcela zraz uskutočniť a súčasťou niektorých sme boli aj my. Čažko sa zmierujeme s tým, že si už spolu nezatancujeme, nezasmejeme sa, neporozprávame sa. Mohli sme jej povedať len posledné zbohom na belianskom cintoríne 6. apríla 2004, kde sme sa s ňou navždy rozlúčili – my dievčatá a chlapci zo súboru Spiš, kamarátky a kamaráti, ľudia, ktorí ju poznali, smútiaca rodina a celá obec. Bolo to posledné, čím sme jej mohli poslúžiť.

Danka sa narodila v roku 1983 ako tretie dieťa v slovenskej rodine Bogumily a Valenta Šoltýsovovcov v Novej Belej, kde navštěvovala aj miestnu základnú školu so slovenským vyučovacím jazykom. Potom chodila na strednú školu v Novom Targu. Do krajského hnutia sa aktívne zapájala už od najmladších rokov. Pôsobila v súbore Spiš, s ktorým rada vystupovala a podporovala nás svojím hlasom aj v kostolnom zbere. Rovnako ochotne nám pomáhala pri rozličných krajských podujatiach, zúčastňovala sa recitačných súťaží, fašiangov a pod. Trávili sme spolu aj voľný čas, chodili na diskotékky, vatry, Silvestra a iné podujatia. Boh si k sebe povolal naozaj dobré a milé dievča, ktoré nám vždy ochotne pomáhalo. Nikdy nepovedala nie, keď sme ju prosili o pomoc. bola skromná, tichá, ale ku každému otvorená. Dalo sa s ňou porozprávať na každú tému. Bola typom človeka, ktorý sa nerád vyvyšuje nad iných. Vždy sa držala v ústraní a nechcela byť stredobodom pozornosti. Neznášala hádky a konflikty, preto sa ich nikdy nezúčastňovala. Opustila nás len 21-ročná a skutočne:

Nebolo pomoci, aby s nami mohla byť

Nebolo lieku, aby s nami mohla žiť,

Ale zanechala po sebe živú spomienku, ktorá ostáva v srdci každého z nás. Stratili sme dobrú kamarátku, priateľku, spolužačku, výbornú tančnicu a speváčku. Nech jej je zem ľahká a milosrdný Boh ju prijme do raja večného. Nech odpočíva v pokoji!

Touto cestou celej rodine vyjadrujeme úprimnú sústrast. Vieme, že slová nestácia zahojíť v srdci žiaľ a vyplniť prázdné miesto doma. Každý, kto ju poznal, nech jej venuje tichú spomienku, veď aj keď dotíklo srdce, utíchol jej hlas, ale mala rada život i nás.

Členovia FS Spiš

Posledná rozlúčka na belianskom cintoríne

KREMPAŠSKÍ DIVADELNÍCI

11. apríla t.r. bolo v Kultúrnom dome v Krempachoch (KDvK) zaujímavé predstavenie, ktoré pripravil divadelný krúžok pôsobiaci pri KDvK pod vedením riaditeľky Márie Krištofekovej. Divadelníci predviedli hru *Posledné chvíle zo života Ježiša Krista a zmŕtvyčvanie*, ako aj komickú scénku spojenú s miestnymi zvykmi pri polievačke. Dvojhodinový program zavŕšilo vystúpenie tančnej skupiny *HERC*. Napriek veľkonočným sviatkom bolo hľadisko plné divákov, ktorí búrlivým potleskom odmenili vystupujúcich. Krempašskí divadelníci sa s tým istým programom predstavili aj v Dome sociálnej starostlivosti v Bialke Tatzańskiej, kde okrem toho doniesli darčeky pre obyvateľov toho domu.

F.P.

POŽIARNICI Z NOVEJ BELEJ

4. mája, na sv. Floriána pripadá sviatok požiarnikov. V tento deň sa v každej obci uskutočňujú slávnostné sv. omše, po ktorých požiarnici predvádzajú svoju zručnosť a schopnosti a ukazujú, že sú pripravení pohotovo reagovať v prípade nebezpečenstva. V Novej Belej požiar-

nici po slávnostnej sv. omši prepochodovali k požiarnej zbrojnici a predviedli krátku ukážku svojej spôsobilosti v prípade požiaru. Najprv sa veľmi úspešne so starou ručnou striekačkou predstavil mladý požiarnický dorast, po ktorom starší požiarnici predviedli výkonnosť motorovej striekačky. Ukážka prilákala mnohých divákov, ktorí odmeňovali zručnosť požiarnikov potleskom. Požiarnici presvedčili obyvateľov, že sú dobre pripravení a ochotní niesť pomoc v prípade požiaru alebo iného neštastia. Želáme im veľa úspechov. (ak)

týždenne. V rámci starých členských krajín EÚ sa najdlhšie pracuje v Grécku, a to 44,4 hodiny týždenne. Vo Švajčiarsku, ktoré nie je členom EÚ, sa pracuje 45,7 hodiny týždenne. (ak)

PETER A PAVOL

29. júna meniny oslavujú Peter a Pavol. Pôvod meno Peter vychádza od mena apoštola a prvého pápeža svätého Petra. Meno Peter, lat. *petrus*, má základ v gréckom Petros, ktoré je zasa prekladom aramejského slova *képhá* - skala. K mužskému menu Peter máme i ženskú podobu Petra, ktorá je častá najmä v rodinách, kde sa otcovi Petrovi narodila dcéra namiesto očakávaného syna. S menom Peter súvisí aj ďalšie ženské meno Petronela.

Meno Pavol či Pavel (Paulus), ktoré pochádza z prídavného meno *paulus* - malý, má latinský pôvod. Paralelne k mužskému menu Pavol sa vytvorili aj ženské mená Paula a Paulína. Paulína je vlastne ženskou podobou mena Paulinus, ktoré sa u nás nepoužíva. Pri mužskom rodnom mene sa v spisovnej slovenčine pripúšťa dvojtvar Pavol i Pavel, aj keď sa uprednostňuje Pavol.

Mená Peter a Pavol sa dostali aj do ľudových pranostík, napr.: „Peter a Pavol huby sejú,“ „Keď na Petra svieti slnko, má byť pekná žatva,“ „Peter Pavol suší koreň,“ „Deň Petra Pavla príroda častuje búrkami, ale zem ožíva hubami“ alebo „Na Petra vidí oko zrno.“ (pk)

Parádny pochod belianskych požiarnikov

Posledné prípravy starej striekačky. Foto: A. Klukošovská

ANTON HABOVŠTIAK NEŽIE

14. apríla t.r. zomrel v Bratislave vo veku osemdesiatich rokov PhDr. Anton HABOVŠTIAK, CSc. slovenský spisovateľ pre deti a mládež, jazykovedec a prozaik. Narodil sa 22. septembra 1924 v Krivej na Orave. Študoval na gymnáziu v Trstenej a Dolnom Kubíne, ako aj slovenčinu a francúzštinu na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave. V rokoch 1950 - 1993 bol pracovníkom Jazykovedného ústavu Ludovíta Štúra. A. Habovštiak, vynikajúci znalec Oravy, dobre poznal náš Spolok a niekoľkokrát prispel aj do Života. Je autorom viacerých jazykovedných monografií a krátkych nárečových slovníkov. Rozprávkové a povesťové motívy spracoval v zbierkach rozprávok a povestí, napríklad *Pastierik a zbojnici* (1963), *Tri víly na salaši* (1966), *Zakliaťe ovečky pod Rozsutcom* (1966), *Král a múdry sedliak* (1970), *Skamenená dievka* (1977) a iné. Je autorom kníh *Oravské nárečia* (1965), *Atlas slovenského jazyka I* (1968), *Hviez-doslav a slovenčina* (1969), *Oravské chotárne názvy* (1970), *Oravské povesti* (1978), *Oravci o svojej minulosti* (1983), *Remeslo má zlaté dno* (s manželkou Katarínou), *Vianočné rozprávky* (1998) a zbierky náboženský motivovaných esejov *Dni sviatočné i všedné* (1995). (pk)

NA LYŽOVAČKU DO JURGOVA?

Koncom apríla vznikla v Jurgove spoločnosť, ktorá má v pláne výstavbu veľkého lyžiarskeho centra na tzv. Gorkovom vrchu, vzdialenos asi 1 km od hranice so Slovenskom. Priestor budúceho centra patrí urbárskemu spolku a tridsiatim súkromným vlastníkom. Plán predvíva výstavbu troch vlekov, pričom najdlhšia zjazdovka by mala dĺžku 1,8 km. Spoločnosť chce využívať okolie vlekov aj v lete. Napr. mal by sa tam nachádzať aj salaš s výrobou syra na predaj. Predsedom novej

spoločnosti nazvanej Kriváň je Eduard Tybor. Zatial je to elán asi 200 ľudí z Jurgova, ktorí dúfajú, že získajú nejaké peniaze aj z fondov Európskej únie. Keby sa im podarilo získať potrebné finančné prostriedky a vybavit ďalšie formality, možno už v sezóne 2004/2005 bude možná lyžov ačka v Jurgove. (ak)

Predstavitelia nadácie počas výročného stretnutia

DETÍ MUSIA MAŤ PAS

Podľa slov hovorca Karpatského zboru pohraničnej stráže kpt. Marka Jarosiňskeho, aby deti mohli vycestovať do zahraničia, musia mať pas. Je to kvôli identifikácii totožnosti dieťaťa a súčasne bezpečeniu pred obchodovaním s neplnoletými. Keď chceme vycestovať, hoci aj na územie Slovenska s niekoľkomesačným dieťaťom, máme povinnosť preukázať na štátnej hranici jeho pas. Najlepšie je vybaviť dieťaťa pas hned po jeho narodení. Neplnoletých bez pasu nebudú púšťať cez hranicu. (ak)

ZAHRANIČNÍ DIPLOMATI DEŤOM

Vo Varšave sa uskutočnilo výročné hodnotiace stretnutie nadácie Diplomati deťom. Túto nadáciu zriadili členovia futbalového družstva zahraničných diplomatov, pri zdrode ktorého v máji 2000 stál aj Zastupiteľský úrad Slovenskej republiky vo Varšave. Dnes je do tohto projektu zapojených vyše dvadsať ambasád, reprezentujúcich v Poľsku krajinu zo štyroch svetadielov, okrem iného napr. Brazília, Čína, Tunisko, ako aj vyše desať európskych štátov.

Výnos z jednotlivých kultúrnych a športových podujatí, ktoré organizuje

nadácia po celom území Poľska, je vždy zaslaný na konto vybraného detského domova, prípadne nejakej charitatívnej či neziskovej organizácie, zaobrájúcej sa pomocou deťom v nádzii. Ako uviedol iníciátor spomínaného športového družstva diplomatov Milan Novotný, v uplynulom období bolo na uvedené účely poukázaných vyše 200 000 zlôtých. (MK)

SLOVINSKO MENÍ ZÁSTAVU

Slovinsko chce zmeniť štátnu zástavu, aby sa odlišilo od Slovenska, ktoré má tiež vlajku s horizontálnymi pruhmi bielej, modrej a červenej farby. Jediné, čo ich navzájom odlišuje, je štátny znak v strede. Slovinsko, bývalá juhoslovenská republika, získalo nezávislosť v roku 1991 a ľažko znáša, že si ho v zahraničí často mylia so Slovenskom. Napr. vtedy predsedu talianskej vlády Silvio Berlusconi pozdravil svojho slovinského kolegu Antona Ropu slovami, že je šťastný, keď môže privítať predsedu vlády Slovenska. Pritom Slovinsko s Talianskom susedí! Pracovníci protokolárnych služieb si zvyčajne mylia štátne hymny. Zlú skúsenosť s tým zažil aj bývalý slovinský prezident Milan Kučan, keď mu počas návštevy Rumunska zahráli slovenskú hymnu. V záujme posilnenia totožnosti krajinu na medzinárodnej scéne sa Slovinský parlament rozhodol o zmeni štátnej zástavy. Návrh na ňu mohol

ČITATELIA - REDAKCIA

podať každý. Parlamentná komisia už vybrala návrh Dušana Jovanoviča, ktorý pozostáva z 11 horizontálnych pruhov rovnakých farieb, aké má súčasná zástava, ktoré v strede vytvárajú štyri trojuholníky symbolizujúce vrchy a údolia krajiny. Procedúra schválenia nového štátneho symbolu však trochu potrvá. (pk)

SPOMIENKA NA UČITEĽKU

12. apríla t. r. sa v Čiernej Hore od Jurgova konala smutná udalosť - pohreb bývalej dlhorčnej učitelky slovenčiny **MÁRIE KRIŠÍKOVEJ**, rod. Petrovej, ktorá po dlhej a ťažkej chorobe zomrela 10. apríla 2004. Na poslednej ceste ju sprevádzala rodina, spolupracovníci, priatelia a známi, ako aj absolventi základnej školy z Krempach.

Mária Krišíková sa narodila v slovenskej roľníckej rodine Heleny a Andreja Petrovcov v roku 1939 v Čiernej Hore, kde ukončila základnú školu, po ktorej po-

kračovala v štúdiu na slovenskom lycée v Jablonke. Po maturite sa rozhadla pre ročné pedagogické štúdium v Tarnove. Neskôr sa viačkrát zúčastňovala letných kurzov pre učiteľov slovenčiny v Bratislave, kde si zvyšovala svoje pedagogické kvalifikácie. Svoju učiteľskú prax začala v roku 1958/59 práve v Krempachoch, kde učila o. i. slovenčinu a ručné práce. V roku 1961 sa vydala za Jána Kriška, ktorého spoznala v krempašskej škole, kde spolu učili až do roku 1974/75. Popri učiteľskej praxi sa venovala výchove dvoch synov Eduarda a Miroslava. V Krempachoch pôsobila sedemnásť rokov. Potom päť rokov učila v Gronkove, odkiaľ sa spolu s manželom presťahovali do Čiernej Hory od Jurgova, kde učila jedenásť rokov slovenčinu. Tu prešla aj do dôchodku a učiteľskú štafetu prenechala mladším kolegyniam a kolegom. V posledných rokoch mala zdravotné problémy, ale napriek všetkému jej nikdy nezmizol úsmev z tváre. Vždy sa veľmi potešila návštěvám bývalých krempašských žiakov, ktorí ani po rokoch nezabudli na svoju učiteľku. Bola energickou osobou, ktorá

sa snažila odovzdať svojim žiakom čo najviac vedomostí. Mala aj obrovskú trpeznosť, vďaka ktorej si ju žiaci veľmi oblúbili. Odišla spomedzi nás veselá, obetavá a citlivá osoba, ktorá navždy ostane v našich spomienkach. Manželovi Jánovi a celej rodine vyjadrujeme úprimnú sústrast.

Absolventi ZŠ z Krempách

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 19. februára 2004 zomrela v Nižných Lapšoch vo veku 85 rokov krajančica

MÁRIA BABIASZOVÁ

Zosnulá bola dlhé roky predsedníčkou miestneho Krúžku vidieckych gazdiniek, ako aj odoberateľkou Života. Odišla od nás starostlivosť manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 7. apríla 2004 zomrela v Nižných Lapšoch vo veku 85 rokov krajančica

HELENA KARKOSZKOVÁ

Zosnulá, jedna z najstarších obyvateľiek obce, bola dlhorčnou predplatiteľkou Života, tešiacou sa všeobecnej úcte. Odišla od nás starostlivosť manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji.

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Nižných Lapšoch

* * *

Dňa 4. apríla 2004 zomrel v Čiernej Hore od Tribša vo veku 70 rokov krajan

FRANTIŠEK MLYNARČÍK

Zosnulý bol dlhorčným členom nášho Spolku a čitatelom Života. Odišiel od nás statoný človek, vzorný krajan, starostlivosť manžel, otec, starý otec a zať. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Čiernej Hore-Zahore

* * *

Dňa 1. mája 2004 zomrel v Podsrní vo veku 53 rokov krajan

CZESŁAW KAPUŠČÁK

Zosnulý bol dlhorčným predplatiteľom Života, tešiacim sa v obci všeobecnej úcte. Odišiel od nás dobrý, poctívý človek a vzorný krajan. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Podsrní

* * *

Práve uplynulo jeden a pol roka od smrti harkabuzského krajana

JOZEF HARKABUZA,

jedného z najstarších obyvateľov obce (88 r.), dlhorčného richtára, aktívneho člena nášho Spolku a horlivého čitatela Života. Spomíname naňho ako na vzorného krajana, starostlivosť manžela, otca, deda a pradeda. Nech odpočíva v pokoji!

MS SSP v Harkabuze

Z KALENDÁRA NA APRÍL

Záhradkári

Je to mesiac veľmi intenzívnych prác v záhradkách, najmä pri odstraňovaní buriny, ktorej sa práve teraz veľmi darí. Preto je dobre začať okopávanie, kym je burina ešte malá. Hriadky dôkladne zalievame (ráno bud' večer), aby sme zabránili zbytočnému odparu a tvorbe prísušku. Predtým môžeme rastliny prihnojiť. Koncom mesiaca je čas na zalamovanie listov karfiolov a vyštipovanie rajčiakov, aby na rastline zostali len 2-3 výhonky, ktoré privádzajeme ku kolíkom. Kto pestuje tekvicu, mal by v hniezdach nechať len 2 najvyvinutejšie rastliny. Podobne pretrhávame uhorky, čiže nechávame jednu rastlinu na vzdialenosť 30 cm v riadku. Pestovatelia skôrej zeleniny môžu ju už koncom mesiaca zberať, najmä šalát, redkovku, kaleráb a trochu neskôr aj karfiol. Musíme tiež venovať pozornosť vetraniu i zalievaniu v pareniskách a fóliovníkoch.

Ovocinári

V júni po druhý raz striekame jablonie proti červivosti (14 dní po prvom postreku), mûčnatke a chrastaviteľstvi. Keď je málo zrázok, treba stromy výdatne zaliavať. Pripomíname, že vlaha sa dlhšie udrží v skyprenej pôde. Dobre je tiež zastlať pôdu okolo stro-

mov pokosenou trávou. Koncom mesiaca začínajú dozrievať skoré odrody kôstkovín. Popri ich zbere si nájdime čas i na letný rez mladých stromčekov, ktorým odstraňu-jeme konkurenčné a neperspektívne letorasty, vlky, odnože a pod. Ošetrujeme tiež preštepené stromy a glejotokové rany, kontrolujeme uvázovací materiál, ktorý v prípade zarezávania sa uvoľňujeme. Júnový opad plodov treba považovať za prirodzený, avšak na stromoch s bohatou násadou treba plody dodatočne pretrhávať, v opačnom prípade nedosiahnú požadovanú veľkosť. Na mladých, 5-6 ročných stromoch sa nenecháva viac ako 200-300 plodov. Je to priam nutné pri tvarovaných stromoch. Koncom mesiaca je už čas pristúpiť k nakláňaniu letorastov, prípadne i celých konárov.

Chovatelia

V júni sa podškľávajú neskôr vyliahnuté húsatá a kto to neurobil – aj dospelé husi. Pred podškľbaním treba ich niekoľkokrát vykúpať. Aspoň 6 hodín pred podškľbaním netreba ich kŕmiť, aby sa im vyprázdnilo črevo. Potom aspoň týždeň treba husi chrániť pred prudkým daždom a silným vetrom a dávať im krmivá s vyšším obsahom dusíkatých látok a tuku, napr. ovos, kapustové a kelové či kalerábové listy a pod. Pri podškľávaní treba páperie

dávať podľa možnosti osobitne. Podškľbané perie nasypeme do sypkoviny a zavesíme ho v suchom, dobre vetranom a chránenom mieste a občas ho musíme popotriasať. Keďže v júni je už pomerne teplo, na kurínoch treba odložiť zasklené obloky a ponechať rám vyplnené pletivom.

Včelári

Pre včelára sa začína hlavné medové obdobie, preto treba urobiť všetko, aby sa včelstvá pred agátovou znáškou a počas nej nerojili. Ak teda zistíme na plástoch vystavané misky zakladené vajíčkami, zrušíme ich, z plodiska vyberieme jeden plást s vybiehajúcim plodom a uličky medzi ostatnými plástami rozšíríme. Ak však pri prehliadke zistíme materské bunky s larvami, prípadne zaviečkovanú materskú bunku, urobíme odloženec s tromi zaviečkovanými plástami a matkou. Do materského včelstva zavesíme tri medzistienky. Ak je začiatok agátovej znášky ešte ďaleko, vyhľadáme najkrajšiu zaviečkovanú materskú bunku, ponecháme ju vo včelstve, kým ostatné zrušíme, aby sa včelstvo nevyrojilo. Výdatná agátová znáška obráti pozornosť včelstva na zber nektáru, takže obyčajne upustí od rojenia. Počas znášky treba dbať na to, aby včelstvo malo vždy dosť miesta na ukladanie nektáru. Preto v prípade potreby treba nadstaviť druhý medník, alebo vybrať plné plasty medu, preložiť do slabších včelstiev a do silného vložiť prázdne plasty. Znášku treba totiž plne využiť. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Našou dnešnou liečivou bylinou je **blyskáč jarný** (*Ficaria verna* Huds., pol. ziarnoplon wiosenny). Je to jarná rastlina kvitnúca už v marci, ktorá rastie na vlhkých pôdach v tienistých listnatých lesoch (bukovo-dubových a jelšovo-vŕbových), v krovinách, na vlhkých lúkach, priekopách a ako burina aj na poliach. Je to malá trváca prízemná rastlina, ktorá má nápadne lesklé zlatozlté veľké kvety s 9-11 vajcovitými lupienkami a okrúhlymi alebo srdcovito-obličkovitými listami.

Listy sa používajú ako prostriedok na osvieženie unaveného organizmu ľudí po dlhej zime. Spolu s ostatnými podobne pôsobiacimi rastlinami (príchlava, púpava a pod.) urýchľuje látkovú premenu zvýšeným vylučovaním látok, ktoré sa cez zimu nahromadili v organizme. V Maďarsku pijú čaj z mladých listov blyskáča pri nedostatočnej činnosti žlčníka a pri vysokom krvnom tlaku. V ľudovej medicíne sa na liečebné účely zbiera nadzemná časť, koreň i celá rastlina. Koreň sa vykopáva v septembri a upravuje sa do masti proti hemoroidom v čerstvom stave. Blyskáč jarný obsahuje saponín, kyselinu fíkarovú, triesloviny, v čerstvom stave vitamín C, ale aj (najmä

vo vŕati) jedovaté látky – butenolid a protoanemonín. Použitie vňate však nespôsobuje otravu, keďže ju zbierame skoro na jar (používa sa ako šalát na posilnenie organizmu), keď ešte neobsahuje spomínané jedovaté látky.

Koreň sa používa len zvonka, napr. proti hemoroidom, a to v slabšej masti (do 10-15 %), lebo silnejšia by mohla spôsobiť lokálnu otravu organizmu, napr. zápal kože. Vnútorene sa koreň nesmie používať, lebo môže spôsobiť zápal žalúdku, obličiek, zvrácanie, slinenie, krč, ba aj mdloby. (jš)

MĽADÝM - MĽADŠÍM - NAJMLADŠÍM

JANA BELAŠOVIČOVÁ

HLADNÝ SLON

Nemotorný ťažký slon
máva dlhým chobotom:
- Záväzok si dávam dnes,
že už budem menej jest.

Na raňajky dám si iba,
koláčik, kde lekvár chýba.
Obed bude polievočka,
na večeru potom počkám.

Zamyslí sa, chvíliku iba:
- Večerať by bola chyba.
Chcem byť chudý ako bič,
na večeru nezjem nič.

Vtom začuje hľasy známe:
- Bimbovi ješt' najprv dáme.
Stále má hlad ten nás slon,
už nám máva chobotom.

Raňajky slon obzerá,
omrvinky pozbiera.
Koláčiky rýchlo ráta,
chudnúť začne asi zajtra.

ALOJZ ČOBEJ

ČO DEŤOM K ŠŤASTIU TREBA

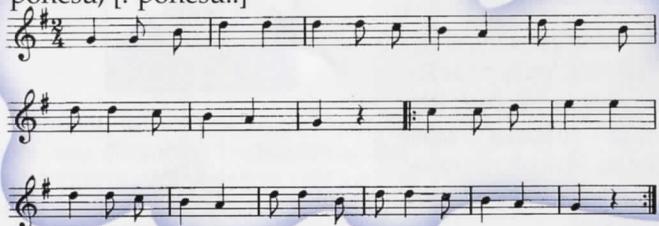
Čo všetko deťom k šťastiu treba?
Slnko a modrý kúsok neba,
piesok a v ízbe s hračkami
dva veľké bozky od mamy.

Čo sa dnes deťom najviac ráta?
Mať otca ako kamaráta,
maminku dlaň a popri tom
mať vždycky lásky plný dom.

Čo všetko deťom k šťastiu stačí?
Hrozienko sladké na koláci
a denne jedna hodinka
v náručí svojho ocinka.

ČIE SÚ TO KONE,

Čieže by boli, čieže by boli,
moje sú, [: moje sú, :]
[: čo ma k mej milej :]
ponesú, [: ponesú,:]

DLHÝ KRK

Ked' žirafa ráno vstala,
pred zrkadlom nariekala:
- Zas je väčší, ach, jaj, beda,
s takým krkom žiť' sa nedá.

Zavolala rýchlo páva,
nápady vraj dobré máva.
Dôležito jej páv vraví:
- Urobím ti odvar z trávy.

Čarovný je, veru tak,
nepozná ho žiadnen vták.
O recepte nikto nevie,
pripravím ho iba tebe.

Ked' žirafe odvar podal,
čarovných slov zapár dodal:
- Háky, báky, šuchi, fuk,
nech ti zmizne dlhý krk.

Ked' žirafa ráno vstala,
pred zrkadlom nariekala.
- Nezmenšíl sa ten môj krk,
nepomohlo šuchi, fuk.

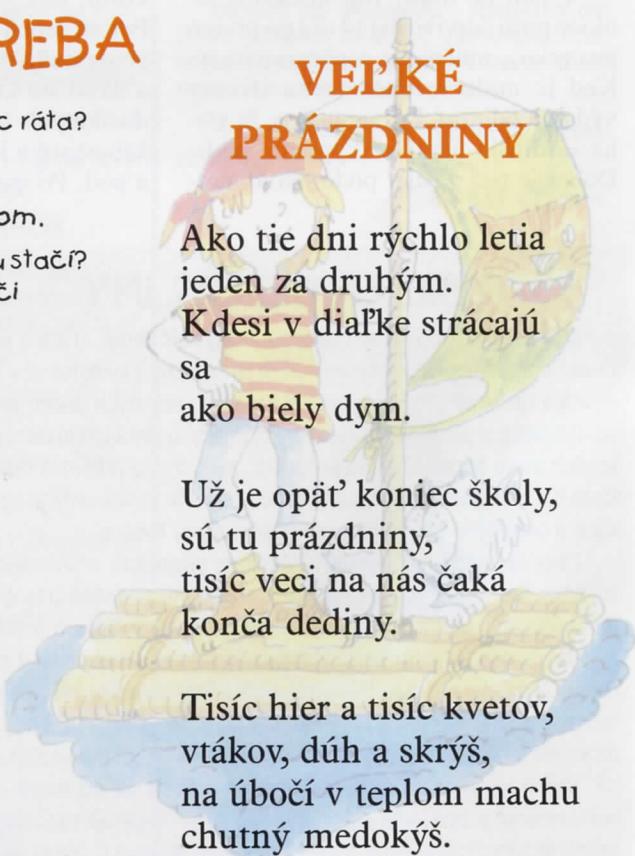

VLADIMÍR REISEL

VEĽKÉ PRÁZDNINY

Ako tie dni rýchlo letia
jeden za druhým.
Kdesi v diaľke strácajú
sa
ako biely dym.

Už je opäť koniec školy,
sú tu prázdniny,
tisíc vecí na nás čaká
konča dediny.

Tisíc hier a tisíc kvetov,
vtákov, dúh a skrýš,
na úbočí v teplom machu
chutný medokýš.

MLADÝM - MLADŠÍM - NAJMLADŠÍM

LEV A ZUBY

Celé dva dni počut' leva
od bolesti nahlas revat'.

- Zub ma bolí, jaj, jaj, jaj,
rýchlo, doktor, pomáhaj.

Zubár mu hned' príse vratí,
že jeho chrup nie je zdravý.
Sladkosti vratí veľmi lúbi
a nerád si čistí zuby.

NEVĎAČNÁ ĽAVA

Nešťastná je mladá ľava,
nepokojne v noci spáva.
Odpovede márne hľadá,
prečo jej hrb stále padá.

Starý hroch jej vratí štedro:
- Vypi vody plné vedro.
Teraz smutno hľadá na zem,
vypila mu jeho bazén.

MAĽUJTE S NAMI!

Milé deti, najskôr obrázok vyfarbte a potom ho nám pošlite do redakcie. Najkrajšie maľby odmeníme slovenskými knihami. Z posledných prác sme vyžrebovali: Boženu Žukovskú z Murzasichla a Natáliu Rapáčovú z Podsklia.

ČIERNOBIELE PÁSKY

Jeden pásik, druhý, tretí,
čiernobielá farba letí.

- Chcem byť slávna modelka, -
sníva zebra nevelká.

Dnes je slávna, veru tak,
vie to dedko, ba i žiak.

Každému hned' rada povie,
že má chodiť po prechode.

ŠIMPANZ A NOVINY

Číta šimpanz noviny
skoro štyri hodiny.

Listuje v nich ostošest',
nechce piť a nechce jest'.

Nič sa, chudák, nedozvedel,
márne s nimi v kúte sedel.
Vysvetlil mu to až medved',
že písmaná treba vedieť.

PYŠNÝ PÁV

Po chodníku páv si kráča,
v tráve zbadá malé vtáča.
Povedz mi, ty biedny drozdík,
či by si chcel mať môj chvostík.

Vzlietne vtáčik k oblohe,
z výšky mûdro odpovie:
- Vie to každé malé dieťa,
s pyšným chvostom zle sa lieta.

VESELO SO ŽIVOTOM

Návštevníčka stredovekého hradu sa pýta kastelána:

- A máte tu nejaké strašidlo?
- Nemáme...
- A kedy by som mohla nastúpiť?

- Pán vodič, zatrúbili ste na mieste, kde je to zakázané. Zaplatíte pokutu 500 korún!

- Ale ja mám iba tisícku, máte mi vydať?

- Nemám, ale môžete zatrúbiť ešte raz!

- Ach, Marka moja, kedy ti splním všetku tvoru dobroru?

- Neviem Jožko. Zatial mi postačí, ak si odo mňa prestaneš požičiavať.

Dve lastovičky sedia na strome a jedna zaľúbene pozera do okna na krásneho papagája v klietke.

Druha hovorí:

- Neviem, čo na ňom vidíš, ved' ani nevieš, za čo sedí!

- Kde by ste chceli stráviť dovolenku?

- Chceli by sme na Balkáne, ale zase skončíme na balkóne!

NAJLEPSÍ

Takýto prílastok si právom vyslúžil vynikajúci francúzsky futbalista Zinedine ZIDANE, ktorého milovníci tohto športu z celej Európy zvolili prednedávnom v internetovej súťaži za najlepšieho európskeho futbalistu za posledných 50 rokov. Súťaž usporiadala Európska futbalová únia pri príležitosti polstoročia svojej činnosti. 32-ročný Francúz predbehol v tomto plebiscite takých vynikajúcich futbalistov, akými boli o.i. Franz Beckenbauer, Johan Cruyff, Eusebio, Alfredo di Stefano, Lev Jašin, Marco van Basten, Michael Platini a ďalší.

V dejinách futbalu sa Z. Zidane zapísal už skôr. Práve vďaka nemu vybojovali Francúzi tituly majstrov sveta (1998) a Európy (2000). Práve jeho spolu s Brazíľčanom Pelem a Argentíčanom Diegom Maradonom zaradujú do trojice futbalových géniov všetkých čias. Možno si želať väčšiu poctu?

Z. Zidane je synom alžírskych emigrantov, ktorí novo začínali život v Marseille. Tam talent mladého chlapca objavil tréner Jean Fernandez a hneď ho odporúčal trénerovi francúzskeho reprezentačného družstva juniorov. Odtiaľ sa už mohol ľahšie dostať do dospelého ligového futbalu. Spočiatku pracoval na svoje meno v klube AS Cannes, potom v Girondins Bordeaux, s ktorým v roku 1996 postúpil do finále Pohára UEFA. Takýmto spôsobom ho mohla bližšie poznáť veľká futbalová Európa. Nie div, že už na jeseň toho istého roka prestúpil do slávneho talianskeho klubu Juventus Torino. Úspechy sa dostavili okamžite, a nie hociaké: dvojnásobný titul majstra Talianska, víťazstvo v súťaži o Pohár európskych majstrov, no a získanie Superpohára Európy.

Hodnota Z. Zidana rástla z roka na rok a to, čo ukázal vo francúzskom národnom mužstve počas svetového šampionátu v r. 1998 a počas majstrovstiev Európy v r. 2000, urobilo z neho výnimočného futbalistu.

stu. Bolo teda zrejme, že klub, ktorý by ho chcel mať vo svojich radoch, bude musieť zaň zaplatiť obrovské peniaze. Neľutoval ich slávny a bohatý Real Madrid, takže jeho mužstvo začalo ligovú sezónu 2001/2002 už v zložení so Zidanom. Stalo to královský klub priam galaktickú sumu 65,4 milióna dolárov. Tento transférny rekord dodnes nikto neprekonal. Možno niekedy v budúcnosti, keď sa na futbalovom trhu zjavi druhý Zinedine Zidane...

Zatiaľ takéhoto záložníka, s takou fantastickou technikou, ktorý dokáže tak ľahko a umne usmerňovať hru svojich kolegov v klube alebo v vo francúzskom národnom mužstve, nevidno ani v Európe, ani mimo nej. Ostatne Zidane nielen usmerňuje, ale aj strieľa góly. Tak napr. jeho dva góly vo finále majstrovstiev sveta '98 vzbudili úžas celého Francúzska, a ďalší, ktorý streli pred dvomi rokmi Bayerovi Leverkusen vo finále Pohára európskych majstrov, ukazovali mnohokrát všetky televízne stanice na svete. Jedno, čo možno s istotou povedať, je fakt, že v tom, čo robí na ihrisku, je Zinedine Zidane nenapodobiteľný. Takto dokáže hrať iba on!

J. Š.

KRÁTKO ZO SPIŠA

V Kacvíne sa stala nehoda pri poľnohospodárskych práciach. Traktor pritlačil a fažko zranil rolníka. Preto opäť upozorňujeme, že pri využívaní traktorov v poľných práciach musíme postupovať veľmi opatrné.

* * *

1. júna t.r. sa 101 rokov dožil Ján Janoš z Nedece-Zámku (na snímke), ktorému prajeme veľa zdravia a pohody v rodinnom krahu.

* * *

Mnohí rolníci si neuviedomujú, že vypaľovanie starých tráv hrozí nebezpečenstvom požiarov. Napriek výstrahám zo strany požiarnikov, viacerí rolníci to nadalej robia. Pozor, keď niekoho prichytia na vypaľovaní starých pasienkov nedostane príplatok z Európskej únie.

Od 1. apríla je v prevádzke lekáreň v Novej Belej, čo mnohným ľuďom uľahčí prístup k liekom a ušetrí čas i peniaze na cestovné do Nového Targu.

* * *

23. apríla 2004 vo Vyšných Láپsoch vypukol požiar, ktorý poholil dve stodoly a iné hospodárske stavby. Príčiny požiaru sú neznáme.

* * *

Koncom apríla na všetkých spišských školách prebehla akcia Upratovanie sveta. Deti a mládež upratali svoje okolie z odpadkov. Je však otázne, ako dlho bude čisto.

* * *

2. mája sa v Jurgove uskutočnil II. ročník festivalu troch kultúr LINDADA, ktorý organizovala Gmina Bukowina Tatrzanska, v ktorej bývajú príslušníci troch národností: Slováci, Rómovia a Poliaci. Vystúpili tam folklórne súbor, ľudové kapely a jurgovská dychovka. Vojt gminy J.M. Modla dostal ako darček nohavice, v ktorých je jedná nohavica z goralského kraja a druhá spišského.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

DIEVČATÁM NA LETO

Veľkosť: 8-10 rokov,
Materiál: 350 g béžovej vlny, 50 g zelenej pletacej
 priadze (100% bavlna),
Ihlice: č. 3,
Skúška očiek: 25 očiek x 30 r. = 10 x 10 cm,
Vzor: podľa pripojeného nákresu.

Tričko

Predný diel: Začneme na 88 očiek béžovou vlnou a pletieme: 4 r. hl. džerzej, 1 r. obr. džerzej, 4 r. hl. džerzej, dvojfarebný vzor 1 x do výšky, 18 cm vzor 2/2, dvojfarebný vzor 1 x do výšky, 4 x hl. džerzej, 1 r. obr. džerzej, 4 r. hl. džerzej a ukončíme.

Zadný diel: pletieme ako predný.

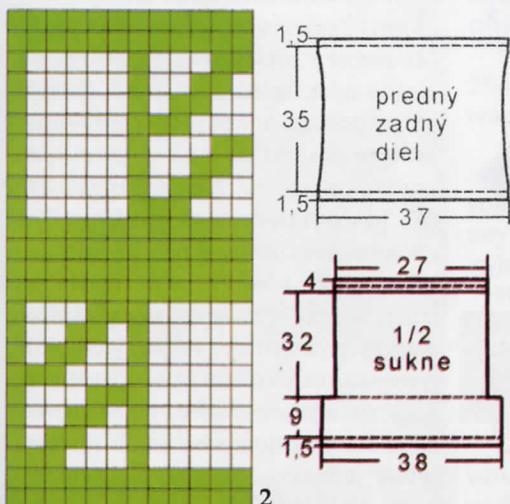
Zostavenie: Diely zošíjeme. Vrchný a spodný okraj trička prehneme v obr. riadku do vnútra a prišijeme. 7 cm od bočných švákov na prednom diele na vrchnom okraji naberieme béžovou vlnou po 11 očiek a upletieme hl. džersejom ramienka potrebnej dĺžky – v našom prípade 25 cm a prišijeme ich na zadnom diele. Ramienka obháčkujeme pevným stípkom zelenou priadzou. V strede horného tunelového pásu na prednom diele jemne roztahneme očko a cez tunel pretiahneme 1 m dlhú béžovú točenú šnúrkou.

Sukňa

Pletieme 2 rovnaké diely. Začneme na 88 očiek béžovou vlnou a pletieme: 4 r. hl. džerzej, 1 r. obr. džerzej, 4 r. hl. džerzej, dvojfarebný vzor 1 x do výšky, 32 cm vzor 2/2, 6 r. hl. džerzej, 1 r. obr. džerzej, 6 r. hl. džerzej a ukončíme. Diely zošíjeme. Vrchný a spodný okraj sukne prehneme v obr. riadku do vnútra a prišijeme. Do tunela navlečieme gumenú pásiku. (Podľa Kataríny – Pletená móda jar – leto 2004)

Použité skratky: r. = riadok; hl. = hladko; obr. = obrátené.

Pletieme hladkým džersejom

NAŠA PORADŇA

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

ZEMIAKY SO SYROM A PARADAJKAMI. 1 kg zemiakov, 500 g paradajok, 2,5 dl kyslej smotany, 120 g tvrdého strúhaného syra, 1 vajíčko, 20 g masla, mleté čierne korenie, sol'.

Zemiaky očistíme, umyjeme a nakrájame na plátky. Pekáč vymastíme maslom, dáme doň vrstvu zemiakov, osolíme, okoreníme, posypeme vrstvou strúhaného syra a takto za radom pokračujeme, kým máme suroviny. Ok 40 g syra odložíme. Rúru predharejeme na 200°C. Uložené potraviny zalejeme kyslou smotanou, pričom asi 0,5 dl odložíme. Pekáč vložíme do rúry a pečieme asi hodinu. Do misky rozbijeme vajíčko, pridáme zvyšnú smotanu, osolíme, okoreníme a premiešame. Paradajky očistíme, umyjeme a nakrájame. Zemiaky vyberieme, polejeme omáčkou, pridáme paradajky, osolíme, okoreníme, posypeme zvyšným strúhaným syrom, vložíme naspäť do rúry a zapečieme dozlatista.

KRÉMOVÁ ZELEROVÁ POLIEVKA. 500 g zeleru, 2 zemiaky, 1 l zeleninového vývaru (instant), 1 lyžica citrónovej štavy, 2 plátky šunky, 2 dl smotany na šlahanie, sol', mleté čierne korenie, trochu strúhaného muškátového orieška, petržlenová vŕňať.

Zeler a zemiaky ošúpeme, umyjeme a nakrájame na kocky. Vývar pripravíme podľa návodu na obale, pridáme citrónovú šlavu, nakrájanú zeleninu a na miernom plameni prikryté uvaríme domákka. Šunku nakrájame na štvorčeky, vŕňať nasekáme, smotanu vysláhamo. Polievku rozmixujeme, dochutíme soľou, mletým korením a muškátovým orieškom. Hotovú rozdelíme do tanierov, do každého dáme trochu šlaháčky a lyžicou dekoratívne opíšeme kruh. Pridáme nakrájanú šunku a vŕňať.

ŠALÁTY

LETNÝ ŠALÁT S KALERÁBOM. 2 kaleráby, 4 vajíčka, 150 g hrášku, 1 viazanička redkovky, 1 šalátová uhorka, 1 paprika, 1 hlávkový šalát, 3 lyžice octu, sol', 2 lyžičky horčice, 2 lyžičky medu, 4 lyžice oleja.

Vajíčka uvaríme natvrdo. Zeleninu očistíme, podľa potreby ošúpeme a umyjeme, kaleráb nakrájame na kocky, uhorku a redkovku na plátky, papriku na prstence, zelený hrášok vylúpeme, šalát potrháme na menšie kúsky. Teraz zmiešame oct, 2 lyžice vody, horčicu, med, osolíme, prilejeme olej a vidličkou prešľaháme. Zeleninu zalejeme týmto nálevom a zláhka premiešame. Vajíčka natvrdo pokrájame na plátky a uložíme na šalát. Podávame s bielym pečivom a môžeme to zapíjať suchým bielym vínom.

MÚČNIKY

ORECHOVÁ ROLÁDA. 100 g jemného kryštálového cukru, 5 vajec, citrónová kôra, 50 g hrubej múky, 50 g vlašských orechov, 20 g masla a 20 g hrubej múky na vymästenie a vysypanie papiera, 180 g malinového alebo ríbezľového lekváru, 80 g čokolády a lyžička masla na polevu, orechy na ozdobenie.

Cukor miešame so žltkami a s potrúhanou citrónovou kôrou 25 až 30 minút. Potom zláhka po častiach premiešame z bielkov ušľahaný tuhý sneh, múku a zomleté orechy. Cesto rozotrieme na plech, ktorý sme vyložili papierom vymästeným maslom a posypaným múkou, a rýchlo upečieme doružova. Upečené cesto vyklopíme, opatrne z neho stiahneme papier, znova ho položíme na papier, spolu s papierom zvinieme a necháme vychladnúť. Potom rozbalíme, papier odstráime, roládu potrieme malinovým alebo ríbezľovým lekvárom, stocíme a povrch opäť trocha potrieme lekvárom. Zmäknutú čokoládu vymiešame s kúskom masla dohladka a polejeme celú roládu. Ak je poleva prihustá, rozriedime ju pomalým pridávaním horúcej vody. Nakoniec roládu posypeme ešte zomletými orechmi a ozdobíme polovičkami vlašských orechov.

MLADÝM GAZDINÁM

- Vajíčka na tvrdo varíme tak, že do vody prilejeme trochu octu, aby pri varení nepukli a nevytieklí.
- Keď chceme, aby sa na mlieku neutvorila kožka, pri preváraní ho miešame a potom prikryjeme.
- Mäso osolíme až po opečení na tuku, aby nepúšťalo šlavu. (jš)

WETERYNARZ

PASOŻYTY ZWIERZĄT

Pasożyty należą do świata zwierzęcego a ich obecność i działanie powoduje powstawanie chorób pasożytowych. Wspólną cechą pasożytów jest odżywianie się gotowymi pokarmami czerpanymi z organizmu swego żywiciela, kosztem którego żyją. Mają zdolność szybkiego rozmnażania się, ponieważ samice składają

wielkie ilości jaj, z których w szybkim czasie powstają nowe osobniki. Dla przykładu jedna samica motylicy wątrobowej w ciągu 2 tygodni może złożyć około 2 milionów jaj. Zdolność intensywnego rozmnażania się pasożytów przyczynia się do szybkiego ich rozprzestrzeniania. Jedno chore zwierzę przez bezpośredni kontakt lub przez zanieczyszczenie wodopoju czy pastwiska pasożytami dojrzałymi względnie ich postaciami rozwojowymi może zarazić całe stado. Pasożyty dzielimy na 2 grupy: zewnętrzne – żyjące na skórze żywiciela, jak np. pchły lub wszy, oraz wewnętrzne – mieszczące się w różnych narządach swego żywiciela, np. nicienie płucne, tasiemce – w przewodzie pokarmowym, motylica w wątrobie, włośnianach itd. Zasada chorobotwórczego działania wszystkich prawie pasożytów jest bardzo podobna. Żywiąc się substancjami odżywczymi żywiciela wyniszczają jego organizm. Dochodzi do tego stale zatruwanie organizmu ich trującymi wydalinami oraz produktami rozpadu martwych pasożytów i uszkodzenie bądź stale drażnienie jego tkanek. Takie uszkodzenia mogą stać się wrotami wtórnych zakażeń bakteriami chorobotwórczymi. Pasożyty są szczególnie groźne dla zwierząt młodych oraz słabych, wycieńczonych i niedożywionych. Dorosłe, silne, dobrze odżywione i utrzymane zwierzę posiada dość sił do zwalczania inwazji pasożytów. Z najczęstszych chorób pasożytowych można wymienić chorobę motyliczną u przejuwaczy, robaczyce pluc u bydła, owiec i świń, glistnicę u koni i zwierząt mięsożernych, węgrzycę, włośnicę i bąblowicę u świń, ronienie rzęsistkowe u bydła, liszaj strzygący, świerzb, wszawicę i inne. Nie wszystkie z wymienionych chorób przedstawiają jednakowe niebezpieczeństwo.

PRAWNIK

KIEDY WCZEŚNIEJSZA EMERYTURA?

Choroby pasożytnicze mają na ogół przebieg powolny, bez wyraźnie widocznych objawów. Dlatego są one często bądź nie zauważone, bądź bagatelizowane. Straty wywołane przez nie są jednak poważne. Na straty te składają się:

1. Zahamowanie normalnego rozwoju;
2. obniżenie wartości mięsa;
3. Znaczne zmniejszenie udoju mleka;
4. Spadek produkcji weyny;
5. Obniżenie wartości skór;
6. Zmniejszenie płodności zwierząt;
7. Zwiększenie śmiertelności zwierząt.

Np. krowa zmotyliczona może dać dziennie o 50 % mleka mniej. Jak widać, w likwidacji bądź istotnym ograniczeniu chorób pasożytniczych tkwi poważne rezerwy, wyrażające się tysiącami ton mięsa, setkami tysięcy litrów mleka i tonami weyny. Zwalczanie chorób pasożytniczych polega z jednej strony na likwidowaniu pasożytów przez stosowanie odpowiednich środków pasożytabójczych a z drugiej na zapobieganiu, które ma podstawowe znaczenie w tej walce. Sposób rozprzestrzeniania się chorób pasożytniczych jest dość podobny do sposobu rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych. Najczęstszym źródłem zarażenia się są podmokłe pastwiska, zakażona karma i nieodpowiednie napoje, w których pasozyty znajdują dobre warunki rozwoju. Również częstą przyczyną zarażania się są bezpośrednie kontakty zwierząt chorych ze zdrowymi oraz brudne pomieszczenia, sprzęt i obejścia. Biorąc powyższe pod uwagę należy stosować następujące środki zapobiegawcze:

- osuszanie podmokłych łąk i pastwisk i wykluczanie z użytkowania pastwisk zarażonych;
- stosowanie wypasu kwaterowego;
- pojenie zwierząt z odpowiednio urządzonych wodopojów a nie z kałuż, rowów i płytowych wód stojących;
- odkażanie i nawożenie łąk środkami chemicznymi działającymi zabójczo na pasozyty i ślimaki;
- izolowanie zwierząt chorych;
- utrzymanie w czystości pomieszczeń, sprzętu i obejścia;
- tępienie szczurów, myszy i much;
- stosowanie odpowiednich zabiegów mających na celu likwidację pasożytów.

Jednym z ważniejszych czynników w zapobieganiu chorobom pasożytniczym jest dobre utrzymanie i pielęgnowanie zwierząt. (js)

- w przypadku kobiet – co najmniej 30-letni okres składkowy i nieskładkowy (wchodzi w to np. urlop macierzyński, wychowawczy, chorobowy), ewentualnie co najmniej 20-letni okres składkowy i nieskładkowy oraz dodatkowo stwierdzoną niezdolność do pracy.

- w przypadku mężczyzn – co najmniej 25-letni okres składkowy i nieskładkowy oraz stwierdzoną niezdolność do pracy.

A zatem należy się upewnić, czy spełniamy wszystkie warunki i czy przysługuje nam prawo do wcześniejszej emerytury. W tym celu należy się skontaktować ze swoim terenowym oddziałem ZUS.

URLOP A ZMIANA UMOWY O PRACĘ

Zdarza się czasami, że firma po powrocie pracowniczki np. z urlopem macierzyńskiego stara się jej zmienić umowę

o pracę. Takie postępowanie pracodawcy nie jest zgodne z prawem. Przyjęcie pracowniczki np. po urlopie wychowawczym jest bowiem jego obowiązkiem. Nie może tego uzależniać od zaakceptowania przez nią gorszych warunków pracy. A tym bardziej nie ma prawa zmieniać jej dotychczasową umowę o pracę na czas nieokreślony na inną, mniej atrakcyjną – czyli na umowę niżżej płatną i na czas określony.

Pracodawca jest zobowiązany przyjąć do pracy pracowniczkę po urlopie wychowawczym na dotychczasowe stanowisko pracy. Jeśli jednak nie jest to możliwe (bo np. stanowisko zostało zlikwidowane lub przekształcone), to powinien zaproponować jej stanowisko równorzędne z tym, jakie zajmowała przed urlopem. Jeśli firma zaproponuje jej zupełnie inne stanowisko, musi ono odpowiadać kwalifikacjom pracowniczki. Zgodnie z przepisami bowiem jej wynagrodzenie po powrocie z urlopem wychowawczego nie może ulec zmniejszeniu. Pracowniczka nie powinna się również godzić na podpisanie „aneksu do umowy o pracę”. Jeśli to zrobiła, to po prostu może powiedzieć szefowi, że zmieniając jej umowę o pracę złamał prawo. Powinna się domagać przywrócenia do pracy na dawnym stanowisku i z poprzednim wynagrodzeniem. Gdy szef tego nie uczyni, powinna złożyć pozew do sądu pracy. Ponieważ działanie pracodawcy było niezgodne z prawem, pracowniczka nie jest ograniczona żadnymi terminami na złożenie pozwu.

WARTO WIEDZIEĆ

– W małżeństwie oboje partnerzy są zobowiązani – w miarę swoich sił i możliwości zarobkowych – do zaspokojenia potrzeb rodziny. Dotyczy to zwłaszcza dzieci. Zdarza się, że małżonek nie spełnia tego obowiązku. Np. trwoni zarobione pieniądze na alkohol, hazard itp. Żona może wówczas wystąpić do sądu z żądaniem, aby sąd wypłacał do jej rąk wynagrodzenie za pracę małżonka. W tym celu musi złożyć do sądu odpowiedni wniosek na piśmie. Jeśli sąd to uzna za uzasadnione, może nakazać, aby na pokrycie potrzeb rodziny była żonie wypłacana całość lub część zarobków męża. Nakaz ten, gdy zostanie wydany, zachowuje moc nawet wtedy, gdy małżonek porzuci żonę i wyprowadzi się z domu. (js)

PSYCHOZÁBAVA-HUMOR

Hviezdy o nás

RAK (22.6.-22.7.)

 Bude to obdobie ozivených spoločenských stykov, návahu pracovných povinností a iných úloh. Práca ti prinesie uspokojenie, ale aj pochvaly a prejavu uznania. Obdobie bude úspešné, ak pôjdeš aspoň na krátku dovolenku, počas ktorej nadviažeš nové, zaujímavé známosti.

LEV (23.7.-23.8.)

 Čaká ťa mnoho práce a viaceré problémy, ale so všetkým si poradíš. Koncom mesiaca dostaneš možno ponuku spojenú s výhodnou cestou do cudziny. To všetko ťa naplní novou energiou. Pozor na finančie, vyzerajú horšie, než si očakával.

PANNA (24.8.-23.9.)

 Prvý týždeň pokojný. Snaž sa to využiť na spoločenské stretnutia, návštavy známych, priateľov a pod. Môže ti to pomôcť v druhej polovici mesiaca, kedy ťa čakajú rôzne problémy, finančné ūžnosti, ba aj mapatie a nedorozumenia doma, ak nebudeš držať nervy na uzde.

VÁHY (24.9.-23.10.)

 Nadišiel čas na plánovanie budúcnosti – v práci i osobnom živote. Neodkladaj to, čo dnes rozvážne naplánuješ, prinesie plody v budúcnosti. Ne-počítaj však s úspechmi v najbližom období. Všetko sa úspešne vyvinie trochu neskôr.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

 Spočiatku zažiješ hodne napäťia, čo sa odrazí na tvojej práci a rodinnom ovzduší. V druhej polovici mesiaca sa však všetko zmení a to, čo sa ti zdalo nemôžne, pôjde ako po masle. Zlepší sa najmä tvoja finančná situácia a zdravotný stav, ktorý v poslednom čase neboli najlepší.

STRELEC (23.11.-21.12.)

 Šéfovia si všimnú tvoju podnikavosť, takže môžeš počítať s odmenou, ba aj postupom v práci. Pomôže ti to vyriešiť tvoju zložitú finančnú situáciu. Doma bud' pozorný a milý, lebo ináč sa ti na hlavu zosype krupobitie výčitiek. Možno opodstatnených?

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Začiatok pokojný, aj keď s malými zdravotnými ūžnostami. Potom však príde obdobie klebiet a napäťia. Ak prejdeš okolo klebiet nevšímavo a nepodlahneš provokáciu, vyhráš. Doma nájdete pokoj a pochopenie svojich problémov, čo ti pomôže ich vyriešiť.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Veľmi dobrý mesiac. Vyriešiš svoje finančné ūžnosti a harmonické ovzdušie v rodine ta psychicky veľmi podporí, takže sa na svet budeš pozerať v ružových okuliariach. Tento optimizmus sa ti veľmi zíde a pomôže ti poradiť si s návalom pracovných povinností.

RYBY (19.2.-20.3.)

Neber si všetko k srdcu. Čas je najlepší lekár a raz sa tomu, čo ťa dnes bolí, budeš smiať. Čoskoro stretneš kohosi, kto ti bol vždy sympatický, ten ti pomôže. Snaž sa venovať čas práci i stretnutiam s priateľmi, a nie samotnému premýšľaniu o svojich problémoch.

BARAN (21.3.-20.4.)

Musíš byť trpežlivý. Ak sa ti to v prvej polovici mesiaca podarí a splníš všetky svoje povinnosti, môžeš celý mesiac považovať za úspešný. Ináč ťa čakajú finančné ūžnosti, nespokojnosť šéfov a konflikty v rodine. Pamäтай, že všetko závisí od teba.

BÝK (21.4.-20.5.)

V práci máš vyhliadky na postup a odmenu, ale zato ti pribudne trochu povinností. Doma to smeruje ku konfliktu s rodinou, ktorá tvrdí, že ju zanedbávaš. Je v tom niečo pravdy. Nezabúdaj, že peniaze ešte nie sú všetko a rodine si dlžný aspoň trochu tepla a srdečnosti.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Všetko závisí od sily tvojej vôle a schopnosti pohotovo reagovať na zmeny situácie. Keď sa ti podarí včas uhnúť, ostanú ti len nepríjemné spomienky, ale keď sa dás chytiť do pasce, bude to pre teba trpká životná škola. Každá životná skúsenosť však môže byť pre teba prospěšná. (jš)

NÍŠ TEST

Oslní vás luxus?

1. Aké udelenie cien vás najviac zaujíma?

a/ Nobelovej ceny – 9; b/ Oscara – 8; c/ Vítazstvo v Grand Prix – 6; d/ Žrebovanie Veľkého lotka – 3.

2. Šaty robia človeka – súhlasíte s týmto názorom?

a/ Áno – 0; b/ Nie, ale vyzdvihujú osobnosť – 3; c/ Nie, ak ich nosí nesprávna osoba – 6; d/ Vôbec nie – 9.

3. Čo pocitujete, ak vás priateľ prekvapí mimoriadne velkorysým darom?

a/ Som mu zaviazaný – 6; b/ Lichotí mi to – 0; c/ Vdačnosť – 3; d/ Nedôverčivosť - čo asi tým sleduje? – 9.

4. Aký diamant najlepšie zodpovedá vašej osobnosti?

a/ Veľký, pekne vybrúsený – 0; b/ Surový, nevybrúsený – 3; c/ Priemyselný – 9; d/ Malý, superčistý – 6.

5. Ktoré svietidlá vám vytvárajú príjemnú atmosféru?

a/ Krištáľový luster – 0; b/ Útulná stojatá lampa – 9; c/ Halogénka – 3; d/ Malé rozmiestnené reflektory – 6.

6. Aký televízny seriál sa vám páči?

a/ O priateľoch – 9; b/ O rodinnej dynastii – 0; c/ O sympathetickej rodine – 6; d/ Nesledujem ich – 3.

7. Máte možnosť spoznať svoj rodokmeň. Koho by ste najradšej chceli mať medzi predkami?

a/ Putovných remeselníkov – 9; b/ Dobrodruhov – 6; c/ Aristokratov – 0; d/ Umelcov bud' objaviteľov - 3

VYHODNOTENIE

43-63 bodov: Zaujímate sa len o jadro problémov. Nech je jeho obal akýkoľvek pekný, vás pohlad sa bezpečne zavŕta do hĺbek a nemilosrdne odhalí prehnane sluby, ktoré majú ďaleko od reality. Nenecháte sa oslniť luxusom. Väčšinou ho odhalíte ako bezcennú atrapu.

21-42 bodov: Nenecháte sa tak ľahko oslniť, ale aj tak si radi predstavujete, že ste na výslní očarujúceho luxusu a nemusíte sa už o nič staráť. Veľmi dobre viete, že sa tým oddávate iba svojim snom. Sny sa však občas splnia. Jedného dňa to tak možno bude aj vo vašom prípade.

0-20 bodov: Vytúžený luxus – nech by bol akýkoľvek – vo vás vždy vyvoláva obdiv. Vašou devízou je – chcieť niečo vlastniť. Očarený považujete sluby za realitu, a potom sa čudujete, ak zdanie klame a je tu iba holá skutočnosť. (jš)

MENO VEŠTÍ

JAKUB – dobré, úprimné, pokojné a šľachetné meno. Človek s týmto menom pochádza najčastejšie z robotníckej alebo rolnickej, navyše mnohodetnej rodiny. Vlasy máva rovné, obyčajne hnedé alebo tmavohnedé. Žiaľ, pomerne skoro začína plešivieť. Má nízku, zavalitú postavu, ale napriek tomu je veľmi svižný a pohyblivý. Má okrúhlú, trochu tupú tvár a sviežu pleť. Miluje ženy, ale aj alkohol a hazard. Je to ináč veľký chytrák, bystrý, všetečný, no nie veľmi nadaný, takže napr. v základnej škole máva isté problémy. Je však z neho znamenitý organizátor, vedúci čaty, obchodník a niekedy podnikateľ. Pohotový, hodné zarába, ale aj hodne vydáva a nemyslí na budúcnosť.

S osudem statočne bojuje. Žení sa dosť neskoro s trochou staršou ženou ako on, chytrou a podnikavou, dobrovazdiňou a šikovnou obchodníčkou. Keďže Jakub sa často so záujmom venuje obchodovaniu buď podnikaniu a uskutočňovaniu svojich nápadov, nezriedka aj hazardu a alkoholu, preto sa o výchovu detí a vôle o celú domácnosť musí starať manželka. Najšťastnejšie obdobie v živote Jakuba je vo veku 25 až 35 rokov. Po šťastnom, pomerne krátkom období Jakubovho manželského života však prichádza kríza, ktorá sa často končí rozvodom alebo v najlepšom prípade rozlúčkou. Ani druhý Jakubov manželský zväzok nebýva bohvieko štastný. Chorlavia na srdce, neurózy a črevá. Zomiera dosť náhle mimo domova. Dodajme ešte, že Jakub prechádza životom celkom bezstarostne so špecifickým, trochu drsným humorom. Je to však dobrý spoločník, vítaný napr. na svadbách alebo krstínach. (jš)

- Nevyrušuj ho, aspoň kým sa sprchuje

- Od čoho tak kašeľ?
- Od populárnych.
- Prečo teda nefajčíš carmenky?
- Od populárnych je kašeľ lacnejší.

* * *

- Zase ideš do krčmy? – vyčíta manželka mužovi. – Či nevieš, že o dva dni musíme zaplatiť nájomné.
- Bud spokojná, dovtedy sa určite vrátim.

* * *

Obéznej pacientke radí lekár jesť iba raz za deň.

- A nie je to nezdravé?
- Ak to trvá od rána do večera, tak áno.

* * *

- Čo poviete na môjho synka? – pýta sa domáca pani hosťa, očakávajúc zrejme lichôtku.

- Vyzerá veľmi sympaticky, - znie váhavá odpoveď. – Ale myslím si, že si ma pomýlil s lekárom.

- ???

- Len čo som vošiel, ukázal mi jazyk.

* * *

- Prečo máte na jedálnom lístku napísané, že ten gulás, čo ste mi priniesli, je turecký?

- Naisto to neviem. Možo preto, že pes nášho prevádzkara sa menoval Sultán.

* * *

- Povedz mi, kto je to pesimista? – pýta sa Fero Vinca.

- To je taký človek, ktorý napríklad vidí v ementálskom syre iba diery.

* * *

Mama dala synovi darček k narodeninám. Zabudol sa podakovať, nuž ho upozornila:

- Čo sa povie? Čo hovorím oteckovi, keď mi dá výplatu

- To je všetko?

* * *

- Koľko máš rokov?

- Neviem.

- Fajčíš?

- Nie.

- Zaujímajú ťa dievčatá?

- Nie.

- No, to budeš mať asi päť rokov.

* * *

- Ako je to možné, že vás manžel tak zbil?

- čuduje sa sudca. – Ved' je to invalid!

- Keď ma bil, ešte invalidom nebol!

* * *

- Pomáhaš manželke pri domáčich práciach?

- Nie. Všetko robím sám!

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predstavu našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo.

- Labuť – šťastie v manželstve, požehnanie v deťoch.

- Ludia, vidieť ich prichádzať k sebe – niekto bude o tebe klebetiť; oblečení v čiernom – dostaneš zlé správy; mnoho ich vidieť - smola, dokonca neštastie.

- List, vidieť ho – pred tebou výhra; niest vidieť – dozvieš sa nejakú novinku; čítať – zmocní sa ťa veľká zvedavosť.

- Listonoš – splnia sa tvoje najtajnejšie príania.

- Lodenica – niekto ti prekazí tvoje najsmelšie plány

- Lodivod – tvoj osud sa zmení na lepšie.

- Lojová sviečka – čaká ťa dlhý život.

- Lokomotíva – šťastie ti bude priať, ak ho sám nájdete.

- Lós si kúpiť – smola, strata; nájsť – určitá výhra.

- Lov – nečakané peniaze, zisk.

- Ludová kuchyňa – tvoja práca sa ti nebude vyplácať.

- Lúka zelená – šťastie ti bude priať; pokosená – čakajú ťa vážne osudové udalosti; ísť cez ťu – dobré vyhliadky do budúcnosti; na nej ležať – najpravdepodobnejšie dlhý, príjemný život; krásnu zelenú vidieť – šťastné manželstvo.

- Lupič, byť ním – dostaneš sa do rozporu s predstaveným.

- Lyže – v najbližšej budúcnosti čaká postup.

- Lyžica – vždy budeš mať dosť jedla; strieborná – niekto ťa pozve na obed. (jš)

MISS SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Slovensko má novú kráľovnú krásy. Za Miss 2004 korunovali 19-ročnú Máriu Sándorovú z Čane (na snímke). Kráske vysokej 175 centimetrov odovzdala na slávnostnom finále v bratislavskom Istopolise korunku krásy minuloročná víťazka Adriana Pospíšilová. Prvou vicemiss sa stala 19-ročná Tatiana Krčméryová a druhou

vicemiss 18-ročná Aneta Kailingová. Popri titule Miss 2004 získala M. Sándorová ročnú honorovanú zmluvu na milión korún, osobný automobil BMW Compact a možnosť reprezentovať Slovensko na tohtoročnej svetovej súťaži Miss World.

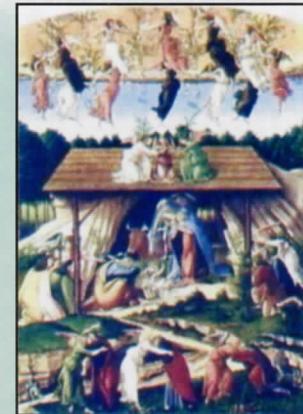
LEGENDA Z NIRVANY. Aj desať rokov od smrti Kurta Cobaina (na snímke), je spomienka na tohto legendárneho speváka americkej rockovej kapely Nirvana stále živá.

Nirvana považujú experti za skupinu, ktorá zmenila vývoj rockovej hudby v 90. rokoch, tak ako Elvis Presley v 50. rokoch, Beatles a Rolling Stones v 60. rokoch a Sex Pistols v 70. rokoch. Za najväčší hit kapely sa považuje pieseň Smells Like Teen Spirit. Práve touto skladbou Nirvana odštartovala začiatkom 90. rokov tvrdý hudobný štýl nazývaný grunge. Táto a ďalšie skladby ako Lithium, Come As You Are a The Man Who Sold the World sa stále hrajú v rozhlasových staniciach po celom svete. Z albumu Nevermind sa predalo viac ako 14 miliónov kópií. Mladý 27-ročný Cobain sa zastrelil 5. apríla 1994 vo svojom dome v Seattli v štáte Washington. Podľa oficiálnej verzie išlo o samovraždu, no niektorí fanúšikovia i jeho blízki tomu neveria. Jeho list na rozlúčku označili grafológovia za falzifikát. Existujú tiež dohady, že za vraždou mohla stať speváčka manželka Courtney Love. Fanúšikovia Cobaina sa stretávajú v parku Viretta v Seattli, kde spievajú jeho piesne, nosia mu kvety a zapáľujú na jeho počest sviečky.

BABY-BOOM PANDY OBROVSKÉJ.

Napriek známej nechuti medvedíkov pandy obrovskéj (na snímke) páriť sa v zajatí, očakáva Čína v tomto roku rekordný prírastok mláďat tohto ohrozeného živočíšneho druhu. Čínska tlačová agentúra Sinchua informovala, že sa očakáva baby-boom u zvierat v dvoch chovateľských a výskumných ústavoch v provincii S'Čchuan na juhozápade krajiny. Desať samičiek pandy obrovskéj je brezívych, ďalších 23 bude čoskoro na počatie pripravených. Z 19 mláďat medvedíkov, ktoré sa narodili po umelom oplodnení v minulom roku, žije ešte 16 jedincov. Podmienky, ktoré poskytujú moderné zoologické záhrady, dávajú väčšie šance na ich prežitie. Zvýšená plodnosť pánd obrovských však nijako nesúvisí s príchodom jari. V zajatí nemajú zvieratá žiadnu chuť páriť sa, preto sa používa metóda umelého oplodnenia. Panda, ktorá je neoficiálnym štátnym symbolom Číny, patrí k najviac ohrozeným živočíšnym druhom. Vážnu hrozbu pre ňu je klčovanie lesov. V odľahlých údoliach provincie S'Čchuan údajne žije na slobode ešte 1000 medvedíkov a v zajatí ich je po svete 140. (pk)

REKORDNÝ OBRAZ. Národná galéria v Londýne požaduje za vypožičanie Botticelliho diela Mysticke narodenie (na snímke) na výstavu v talianskej Florencii poistenú sumu 55 miliónov eur (ok. 2,2 miliardy Sk). Organizátori výstavy, ktorá bude v Palazzo Strozzi do 11. júla t.r. oznámili, že ešte nikdy predtým nebolo vypožičané dielo poistené na tak vysokú sumu. Dovedna 60 majstrovských diel, vystavaných pod názvom Botticelli a Filippino, je poistených na 500 miliónov eur. Expozícia okrem hlavných diel majstra ranej renesancie Sandra Botticelliho a Filippina Lippiho zahrňa aj obrazy a kresby Leonarda a Piera di Cosima. Bude nesporne patriť medzi najvýznamnejšie kultúrne podujatia tohto roku v Taliansku.

NAJBOHATŠÍ NA SVETE. Švédsky podnikateľ Ingvar Kamprad (na snímke), zakladateľ predajnej siete s nábytkom IKEA, je vraj bohatší ako zakladateľ Microsoftu - Američan

Bill Gates. Vyplýva to zo zoznamu 100 najbohatších obyvateľov Švédska, ktorý zverejnili švédsky ekonomický týždenník Veckans Affarer. Majetok 77-ročného Kamprada dosahuje 400 miliárd švédskych korún (53 miliárd amerických dolárov), čo prevyšuje odhadovaný majetok Billa Gatesa, ktorý podľa amerického magazínu Forbes dosahuje 46,6 miliardy dolárov. Podľa Forbesu však Kamprad, ktorý je ináč veľmi skromný (liešta v turistickej triede a jazdí na starom aute značky Volvo), obsadiл až 13. miesto s majetkom dosahujúcim 18,5 miliardy eur. Ingvar Kamprad už nepracuje a svoje obchody s nábytkom IKEA, ktorých je vyše 180 v 31 rôznych krajinách, prenechal rodine. Podľa správy švédskych médií je hlavným dôvodom víťazstva Kamprada pokles dolára voči ostatným menám.

KOKTAIL NA SLÁVU ŽIVOTA

Foto: A. Klukošovská a P. Kollárik

Recitátori z jablonského lýcea a gymnázia s konzulkou SR J. Burianovou a učiteľkou slovenčiny A. Lenczowskou.
Foto: A. Klukošovská

DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

Zrealizujemy Twoje Pomyły i ...
nie zapłacisz wiele.

31-150 Kraków
ul. św. Filipa 7
tel. (0-12) 632 66 04
tel./fax (0-12) 634 11 27
e-mail: zg@tsp.org.pl

Oferujemy:
**jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2,
skład komputerowy,
kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie,
wydawnictwa i inne**

Polecamy do nabycia nasze publikacje:

- Almanach, *Słowacy w Polsce cz.III*, (rocznik), Kraków 1995 10,00 zł
- Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VI*, (rocznik), Kraków 1999 10,00 zł
- Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VII*, (rocznik), Kraków 2000 10,00 zł
- Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VIII*, (rocznik), Kraków 2002 10,00 zł
- Almanach, *Słowacy w Polsce cz.IX*, (rocznik), Kraków 2002 10,00 zł
- J. Ciągwa, J. Szpermoga, *Słowacy w Powstaniu Warszawskim*, Kraków 1994 8,00 zł
- Zbigniew Tobjański, *Czesi w Polsce*, Kraków 1994 10,00 zł
- J. Ciągwa, *Dzieje i współczesność Jurgowa*, Kraków 1996 10,00 zł
- H. Homza, St. A. Sroka, *Štúdie z dejín stredovekého Spiša*, Kraków 1998 11,00 zł
- *Miejsce w zdarzeniu antologia współczesnych opowiadań słowackich*, Kraków 1998 12,00 zł
- Vlastimil Kovalčík, *Klucz Światła wybór poezji*, Kraków 1998 13,00 zł
- Pavol Országh Hviezdoslav, *Deti Prometeusa*, Kraków 1999 20,00 zł
- *Miasta i Miejsca, Mestá a Miestá*, Kraków 2001, II polsko-słowackie spotkania poetów 10,00 zł
- *Antologia współczesnej poezji słowackiej*, Kraków 2002, w przekładach Bohdana Urbankowskiego 15,00 zł
- Julian Kwiek, *Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957*, Kraków 2002 10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788
e-mail: zg@tsp.org.pl

nr konta: Bank Polska Kasa Opieki S.A. III/O Kraków 36-1240-2294-1111-0000-3708-6972